פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה 4 זייט

opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

הײנט 24 זײטען

נייער פאלקסבלאט

№ 224 | Łódź, Piątek, 23 września 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ב אלול תרצ״ב | № 224

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

22=טער ימים הנוראים איז זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

ראש השנה ויום כפור
וועט דאווענען דער בעריהמטער
חזן און גרויסער בעל=תפלה

ר׳ מאיר פאדראבינעק

וועלכער פארמאגט א שטארקע, לירישע טענאר-שטימע און מיט זײַן הארציגע תפלות פאר די פארגאנגענע יאהרען האט ער זיך קונה-שם-געווען ביי די מתפללים.

בעגלייטען וועט איהם א פערגרעסערטער און גוט=איינשטודירטער כאר אונטער דער לייטונג פון דירריגענט ה. רובין

בילעטען שוין צו בעקומען פון היינט אן און טעגליך אין דער קאסע פון פילהארמאניע פון 9 פריה ביז 8 אווענד. די פרייזען זענען ערמעסיגט. מתפללים קומט און איבערצייגט אייך!

בעמערקונג: די געלדער פון די נדרים ונדבות ביי די עליות איז בעשטימט לטובת „קרן קימת לישראל“.

---

3 דאס בעקאנטע 3

טוך און קארט=געשעפט

HERMAN WŁOSKI

לאדז, 3 נאוואמיעסקא 3 טעל. 92=114
פראנט, 2=טער שטאק

עמפפעהלט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער-סעזאן דעם נייעסטען אויסוואהל
פון די נייעסטע דאמען און הערן=שטאפען

פון די בעסטע לאדזער, טאמאשאווער, ביליצער
לעאנארדס און אויסלענד. אויסארבייטונגען.

בעסטע קוואליטעט! נייעסטע מאדע! פאבריקס-פרייזען!

רעעלע בעהאנדלונג!

גרויסע אויסוואל!

3 3

רעעלע בעהאנדלונג!

צום הערבסט און ווינטער=סעזאן
עמפפעהלען מיר
די בייעסטע
דאמען און הערען=שטאפען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער
און לעאנארדס סחורות
ביליגסטע פרייזען!
רעעלע בעהאנדלונג!

B-CIA A. i R. MILGROM HURT DETAL
ŁÓDŹ TEL. 225-95 36 PIOTRKOWSKA 36 FRONT I PIĘTRO

ביליגסטע פרייזען!!

G. SZCZYBUK
ŁÓDZ, ul. PIOTRKOWSKA 61
telefon 24-000.

קאמיסיאן=לאגער
פון דער פעליץ=אויסארבייטונגס=פאבריק
„FURS“, Wilno,
(S-ka B-cia Kirzner i D. Mickun)

אויף לאגער: נוטריעטן, ביבעראלן, בלויע פוקסן, פערש.
אפאזעטן און אנדערע אויסארבייטונגען פון פעלץ-ווארען

Dr. med.
Z. Dotyner
אוראלאג
ספעצ.ארצט פאר בלאזען
נירען און אורין-קראנקה.
פיראמאוויטשא 2,
טעל. 148-95.
נעמט אן פון 6–8 נאכמ.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען
און פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאסיג און
רעעל אויסגעפיהרט
אויף אנדולאציע
ביי הערש,
סקווערא 15.

טוך און קארט-געשעפט

KLOTZ i BRYSZ

לאדז, באוואמיעסקא 4 פראנט, 1=טער שטאק, טעל. 87=241

קאמיסיאנס-פערקויף פון טאמאשאווער, ביליצער און לאדזער
דאמען און הערען=ווארען
צו גענויע פאבריקס=פרייזען.

די נייעסטע קוואליטעטען און מוסטערן שטענדיג אויף לאגער. מיר בעטען הפליכסט,
צו בעזוכטיגן אונזער רייכן לאגער אהן קויפסצוואנג. סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג

שיך-געשעפט

A. OGÓREK

11 ZAWADZKA 11

בעזיצט אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון
מענער= דאמען= און קינדער=
שיך

ערשטקלאסיגע אויסארבייטונג
לויט די נייעסטע מאדעלען
קומט און איבערצייגט אייך!

הזכרה

זונטאג, דעם 25-טען סעפטעמבער ד. י. 12 א זייגער בייטאג קומט פאר אויפ׳ן בית-החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער ליבען און אונפערגעסליכען מאן, פאטער און זיהן

נ״ע

חיים משה אבערציגער

צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע

פערלאנגט ווינער מעבעל

גאראנטירט מיט איהר שטארקייט און דויערהאפטיגקייט
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען.
פאבריקס-לאגער אויף 5 זאוואדזקא 5

„VIENPOL“
נור פון דער פירמע

FABRYKA GIĘTYCH MEBLI
„VIENPOL“
Zawadzka 5, tel. 191-20

23 אמבעסטען און אמבילינסטען 23
קויפט איהר איין צום בעפארשטעהענדען הערבסט און ווינטער-סעזאן
די נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארד'ס סחורות
נאר אין דעם בעוואוסטען טוך- און קארט-געשעפט פון

M. TAZBIR

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער געוועזענער פירמע ק. מילגראם
לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39, פראנט, 2-טער שטאק
וואו איהר בעקומט אלעס צו קאנקורענץ-רייזען.
הורט און דעטייל! רעיעלע בעהאנדלונג!
23 גערענקט די אדרעס! 23

נאוואמיעסקא 28 — וויכטיג נייעס — נאוואמיעסקא 28
פאר דער לאדזער בעפעלקערונג!
דאס גוט בעקאנטע און מאדערנע

שיך-געשעפט
„TRWAŁOBUW“

28 נאוואמיעסקא 28
מפעלט צו די בעפארשטעהענדע יום-טובים א רייכען אויסוואהל פון די מאדערנסטע
דאמען-, הערען- און קינדער-
שיך
פון די בעסטע קוואליטעטען
אייגענע אויסארבייטונג
קאנקורענץ-פרייזען

אויף לאגער א רייכער אויסוואהל פון פערשידענע
שטובען-פאנטאפעל פון אייגענער אויסארבייטונג.
קומט און איבערצייגט אייך. רעיעלע בעהאנדלונג.

דאנקזאגונג.

דעם הארציגסטען דאנק דריק איך אויס די
אלע ווארשעווער און לאדזער פירמעס, פאר די
ווארימע בעגריסונגען, וואס זיי האבען מיר צוגעשיקט,
ווי אויך צוליב די אויסדריקען פון צופרידענהייט אין דער פרעסע,
דאס נאר א דאנק מיין ווילענס-קראפט און איבערצייגענדיג דעם
קויפער דאס נישט בלויז אויסלענדישע רעקלאמע נאר דווקא מיין
דעוויז גוטע סחורה, פיינע אויסארבייטונג, ביליגע
פרייזען, דאס האט מיר געשאפען דעם צוטרוי ביי דער לאד-
זער בעפעלקערונג, און עמפפעהל מיך אויף ווייטער
דער געעהרטער קונדשאפט

ה. מ. ראדזאנאווער
שיך-געשעפט
3 נאוואמיעסקא 3
טעל. 18-183. 5784

לעכער
אויף דער מאשין
ווערען אויסגעניית
שרודמיעסקא 8.

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס
ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-
שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראנט, 2-טער שטאק

פערפומעריע
BUCHWAJC i Rotenberg
11 ליסטאפאד 13 (קאנסטאנטינער)
טיילט מיט דער ג' קונדשאפט, אז זי בעזיצט אויף לאגער
א גרויסען אויסוואהל פון אלע
קאסמעטישע ארטיקלען
צו זעהר צוגענגליכע פרייזען!

די בייל-ערעפענטע
און מאדערנע

Perfumerja „EUROPEJSKA“
22 Piotrkowska 22, tel: 237-22

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל
צון אלערליי אין- און אויסלענדישער
קאסמעטיק
מעסיגע פרייזען!

מאשין-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג
פרישע און דינע ווי אויך
מצה-מעהל, אייער-פערפל
און סוכארקעס
לויט קארלסבאדער סיסטעם.
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט
אונזערע גוט-בעקאנטע און
אלערליי פרישע געבעקסען
פון אונזער איבעראל-בעוואוסטער
צוקערניע
ב. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38
טעל. 82-143.

קויפט עכטען גוטען און כשר'ן
ווין
צו די ביליגסטע פרייזען
צו 65 און 75 גר. פאר 1/4 ליטער
ביי דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע
„בארווין“
אינה: מענדיל בארנשטיין, לאדז
30 נאוואמיעסקא 30
טעל. 58-210

מודעה.

די פערוואלטונג פון דער וואהלינער שוהל
איז מודיע, אז פון יום א' הבע"ל, כ"ד אלול (25-טען סעפטעמ ע
וועט מען אין דער קאנצעלאריע פון דער שוהל וואלטשאנסקא 6

פערקויפן פלעצער צו דאווגען

פאר מענער און פרויען. די וועלכע וועלן בעצייטנס נישט פערזארגן זיך מיט פלע-
צער, וועלן זייערע פלעצער פערדרינגען ווערען. קיין שום טענות חוקה איז נישטא.
ס'וועלפן דאווגען: מוספים דער בעריהמטער חזן ר' יצחק סאלאווייציק
שחיתים מ"ר פליישע" מדרהאביטש.

אין דער נעור. קאנצעלאריע פון דער שוהל (2. שטאק) איז איינגע-
ארדענט געווארען פלעצער פאר פרויען צו זעהר צוגענגליכע פרייזען.
די קאנצעלאריע פון דער שוהל איז טעטיג: מוצש"ק, ד. 24. סעפט.
פון 8–11 אוועגד, יום א', ד. 25. סעפט. – פון 10 פריה ביז 1 בייטאג
און פון 4 נאכמיטאג ביז 9 אוועגד. די פערוואלטונג.

פאר מאגענליידנדע
ראבארבער-ווייז
פיפסין-ווייז
אין פרימא קוואליטעט
צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

הזכרה

זונטאג, דעם 25 סעפטעמבער 1932. 10 א זייגער
פארמיטאג קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די
ענטהילונג פון די מצבות פון אונזערע אונפערגעסליכע עלטערן
נ"ע יעקב הכהן און יהודית
פרימאן
צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען
פינקטליך צו קומען. 5765
די קינדער.

אלערליי אינפארמאציעס אין שייכות מיט דעם נייעם
שפיל-פלאן פון דער 26-טער מלוכה לאטעריע ערטיילט בחנם
Kolektura Loterji Państwowej
S. Passierman
13 פיעטריקאווער 13
לאזען צו דער 1-טער קלאס פון דער 26-טער לאטעריע
שוין צו בעקומען.
לעצטענס זענען געפאלען ביי אונז די געווינסטען:
10,000 זל אויף Nr. 114748 און א סך אנד.
געווינסען צו 3.000 זל., 2.000 זל., 1.000 זל.

אזהרה גדולה!

אין גייערס רעיאן מעג מען שעכטען עופות
נאר אויף
4 רזשגאווסקא 4
די שחיטה פון גאווא-זאשעווסקא 25 איז נבלה וטרפה
ועד הרבנים עם ועד הכשרות
ביי דער יודישער קהלה אין לאדז. 5699

זונטאג, דעם 25-טען סעפטעמבער ד. י. 12 א זייגער
בייטאג צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט פון אונזער
טייערען און אונפערגעסליכען מאן און פאטער 6281
נ"ע וואלקא גלאדשטייך
וועט פארקומען אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענט-
הילונג פון דער מצבה, צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בע-
קאנטע ווערען געבעטען צו קומען. די פאמיליע

עלעגאנטע דאמען און הערען

טראגען נור די אריגינעלע **לוקסוס-שיך** פון אנערקענטען ערשטקלאסיגען שיך-מאדעליער

ל. אדערבערג,

פיעטריקאווער 17

וועלכער עמפפעהלט צום איצטיגען הערבסט- און ווינטער-סעזאן די עלעגאנטעסטע מאדעלען און די נייעסטע גארנירונגען. — מיינע נייעסטע אריגינעלע מאדעלען-שיך ווערען צוליב דער קאנקורענץ נישט ארויסגעשטעלט אין שוי-פענסטער. רעעלע בעהאנדלונג! ערמעסיגטע פרייזען.

פיעטריקאווער — 17 —

פיעטריקאווער — 17 —

פיעטריקאווער — 17 —

פיעטריקאווער — 17 —

ר"ה יו"כ

מ. מיטעלבערג

דאווענט השי"ץ המפורסם מר'

מיט א כאר **טראוגוטטא** (פריהער קרוטקא) 9

אין לאקאל

פלעצער צו פארדינגען פון 25/9 אן א גאנצען טאג.

אל. קושצ'ושקי 21 „הזמיר" אל. קושציושקי 21

בית תפלה לימים נוראים

לפני התבה יתפלל הש"ץ מר

זאב זיעמבינסקי

בלוית מקהלה

בילעטען-פערקויף טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אווענד. 5729

לשמוע אל הרנה ואל התפילה

אין די שעהנע מעבלירטע צימערן פון ה'

קלאץ, שענקעוויטשא 22

פראנט, 2-טער שטאק — ווערט געדאוונט

ראש-השנה יום-כפור און סוכות

מיט גוטע בעלי-תפלות. טעלעפאן 159-32

שבת-צו-נאכטס וועט מען זאגען די ערשטע סליחות.

מ'בעט וואס פריהער זיך צו פערזעהן מיט פלעצער.

לשמוע אל הרנה ואל התפילה

מיר מאכען בעקאנט, אז ביי אונז אין פערמיטלער-פער-איין פיעטריקאווער 64 וועט מען דאווענען

ר"ה, יוה"כ און גאנץ סוכות

אונזער גרויסער, לופטיגער זאל איז ספעציעל רעמאנטירט געווארען און האט זיך פערזעהען מיט גוטע און שעהנע בעלי תפלות פון וועלכע אונזערע דאוונערס וועלען אויף גאנץ זיכער צופרידען בלייבען.

אזוי ווי די צאהל פלעצער זענען זעהר בעגרעניצט ביי אונז בעטען מיר אונזערע מיטגלידער און סימפאטיקער, אז זיי זאלען זיך בעצייטענס פערזעהען מיט בילעטען, וכל הקודם זכה.

מיר ווינשען אלע א כוח"ט. די פערוואלטונג

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

עס ווערט געדאוונט **ר"ה, יום-כיפור, סוכות** מיט גוטע בעלי תפלות אין בעקוועמע פלעצער אין דעם נייעם רענאם. שול-לאקאל

„תחכמוני", שענקעוויטשא 3 פראנט פארטער

וואס איז ספעציעל איינגעארדענט פאר פרויען און מענער. 5815

פלעצער ווערען פערדינגען יעדען טאג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

עס ווערט געדאוונט ראש השנה, יום כיפור און סוכות

מיט גוטע בעלי תפלות און בעקוועמע פלעצער אין דעם לאקאל פון

וואלפסאנאוואס שולע פאמארסקא 18,

אין הויף פארטער, וואס איז ספעציעל איינגעארדענט פאר פרויען און מענער. פלעצער ווערען פערדינגען יעדען טאג פון 5 ביז 9 אווענד. 5816

נייער קאנצערט-זאל, פיראמאוויטשא 3

טעלעפאן 24-226

ראש השנה און יום-כיפור

וועט אין די הויכע און לופטיגע זעלער דאווענען דער בעריהמטער חזן

הערש האראוויטש

מיט אן ערשטקלאסיגען כאר. ביליגע פרייזען!

בעמערקונג:

דער ניי-רעמאנטירטער זאל ווערט פערדינגען אויף חתונות צו ביליגע פרייזען.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דאס די ימים נוראים ווערט געדאוונט

אויף נארוטאוויטשא 7

אין הויף לינקס פארטער. פלעצער פאר פרויען און מענער ווערען פערדינגען יעדען טאג פון 5 ביז 10 אווענד.

דער קאמיטעט פון בית תפלה

„תהלת ישראל".

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

עס ווערט געדאוונט ראש השנה ויום כפור

אין „וויסעז זאל"

43 זאכאדניא 43

מיט דעם בעריהמטען חזן וועלכען ס'איז געלונגען צו אנגאזשירען צו די היינטיגע ימים נוראים

ה' אברהם טארנאווער

מיט א גרויס איינשטודירט כאר.

בעקוועמע פלעצער. היגיענישע איינריכטונג.

פערזעהט אייך מיט פלעצער!

פלעצער ווערען פערדינגען טעגליך פון זונטאג פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

5756 מיט אכטונג י. מ. וויינטרויב.

צו דער פערלאבונג פון אונזער מיטארבייטערין

פרל' מאניא פאשטשיס

מיט ה' חיים אלטמאן

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב.

די ארבייטער פון מייראוויטשעס סוועטער-פאבריק

זאוואדזקא 12. 5742

צו דער פערלאבונג פון אונזער קוזינע

פרל. קלארא קימעלפעלד

מיט שמעון פיינזילבער

ווינטשען מיר מזל-טוב

ראזשא ציטרינאווסקא

יחזקאל באטשינסקי

רייזעל פאמעראנץ

(שטשעקאטשין)

חיים משה פאמעראנץ

(לאדז)

פערלאבט

אין סעפטעמבער 1932

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען פריינד און קאלעגע

חיים משה פאמעראנץ (לאדז)

מיט פרל. רייזל פאמעראנץ שטשעקאטשין

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

דוד גאלדבערג און פרוי

יחיאל דוד באטשאן און פרוי

משה שינאווער און פרוי

שמואל בלאט און פרוי

יוסף שילדוואך און כלה

וואונשקארטען

טעטעטיש-שעהן אויסגעפיהרט

קען מען בעקומען אין דער דרוקעריי

בראמבערג און בוים

פילסודסקיעגא 55 (פראנט)

בעמערקונג:

לאזט אייך נישט פערנארען פון די געשמאקלאז-צוזאמענגעשטעלטע גאסען-בלעטלעך

פאן-גאלד, ביזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא, פיעטריקאווע 7

צאהן-ערצטע

J. Byteńskl i R. Byteńska

11-טען ליסטאפאד 5 (קאנסטאנטינער)

צוריקגעקעהרט.

נעהמען אן אלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אווענר. פלאמבירין און מאכען צייהן.

Dr. med. D. Rozencwajg

צוריקגעקעהרט

16 נארוטאוויטשא 16, (פילסודסקיעגא 76)

טעל. 128-74

נעהמט אן פון 9—10 און פון 6—7 אווענד

Dr. med. A. LANDKOF

choroby wewn.

POWRÓCIŁ 5191

mieszka obecnie przy Al. **I Maja 5,** te!. 138-34. Przyjmuje od 2–3 i od 7–8.

צו דער חתונה פון ה'

יוסף חיים גראנאס

מיט פרל.

סאלא סטארטשעווסקא

ווינשען פיל גליק

ר. שמייער און מ. רייך

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזערע געעהרטע קונדשאפט, דאס די

שניידער-אטעליער פון די

געברידער גראנאס

איז איבערגעטראגען געווארען פון נאוואמיעסקא 30 אויף

זגערזשער 36 אין הויף, 2-טער איינגאנג 2 שטאק

און נעמט אן אלער ארט ארבייט ווי: אנציגער, פאלטענס פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורה, לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלען און מיר עמפפעהלען זיך ווייטער אונזער ג' קונדשאפט.

מיט אכטונג געברידער גראנאס

זגערזשער 36 אין הויף. 1825

פענסיאנאט חזמיאנקא

סטאציא סטריקאוו מאקאווער

איז דער ווילע פון ה'

וועט זיין טעטיג איבער די ימים-טובים

דער פענסיאנאט שטעהט אין הערליכען טרוקענעם סאסנאווע וואלד, טעגליכע פרעסע, ראדיא, פאטעפאן, ספארט, היימישע פערוויילונגען א.א.וו.

אינפארמאציעס אין לאדז טעל. 39-131.

אכטונג, זדונסקע-וואליער אין לאדז!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער פעראיין האט זיך

איבערגעטראגען אויף פילסודסקיעגא 12

אין די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 6—10 אווענד. ס'ווערט ערלעדיגט אלע פעראיינס-פראגען. 6779

גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז אין אונזער פעראיין וועט מען דאווענען די ימים-נוראים. מיטגלידער און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען דאווענען.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

ווישניאווא גורא

פענסיאנאט פרידמאז

בלייבט טעטיג די גאנצע יום-טובים

עס וועט ווערען געדאוונט מיט גוטע חזנים.

געסט קענען זיך מעלדען דורכ'ן טעלעפאן 13 ווישניאווא גורא

מיט אכטונג פרידמאז. 6829

די לאנג-בעוואוסטע רעליגיעז-נאציאנאלע ערציהונגס-אנשטאלטען

קאצענעלזאן-נאחומאב

7-קלאסיגע מענער-שולע

און רעליגיעזער חדר

8 באד-לודקא 8

(צווישן נאוואמיעסקא און וושכאדניא)

טעלעפאן 177 01

ס'ווערען אנגענומען יונגלעך פון 3 ביז 15 יאהר

פון 3 יאר אין גן-ילדים-פרעבעלשולע

פון $5^1/_2$ יאהר אין א ספעציעלע פארבערייטונגס-קלאס

פון 7 ביז 15 יאר—אין אלע 7 קלאס

איינשרייבונגען נאד-לודקא 8,

טעלעפאן 177 01

אין די שעה'ן 11—2 נאכמ.

7-קלאסיגע קאעדוקאציאנס-שולע

און בעקאנטע מוסטערהאפטע

פרעבעל-שולע-גן-ילדים

20 פאמארסקא 20

(דורכגאנג דורכ'ן הויף — סאלאנ 4)

קינדער פון 3 ביז 15 יאהר ווערען אנגענומען פון גן-ילדים אן—ביז צו דער 7-טער קלאס.

איינשרייבונגען פאמארסקא 20

(דורכגאנג סאלאנ 4)

אין די נאכמיטאג-שעה'ן 3—6.

צענטראלער יודישער האנדווערקער און קליין-אינדוסטריע-פערבאנד

אויף דער לאדזשער וואיעוואדזטווע פאלורניאווא 4.

מיר מאכען בעקאנט, אז אזוי ווי אלע יאהר ווערט אויך היי-יאהר געדאוונט די

ימים נוראים

אין פריש-רעמאנטירטע זאלען מיט בעקאנטע גוטע בעלי-תפלות און אן איינשטודירט כאר. בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון פערבאנד טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 9 אווענד.

די פערוואלטונג. 5332

האנדעלס-טראקטאט: פראנקרייך - אמעריקא

פאריז, 22 (ספ.) דער אמעריקאנער אמבאסאדאר אין פאריז, איז היינט ארויסגעפאהרען קיין וואשינגטאן און מיטגעפיהרט דעם טעקסט פון האנדעלס-טראקטאט צווישען פראנקרייך און אמעריקא

דער דאזיגער טראקטאט האט א גרויסע פאליטישע בעדייטונג, אין די פאליטישע קרייזען שטעלט מען פעסט, אז דער לעצטער ארויסטריט פון אמעריקא געגען דער דייטשער בעוואפנונג. שטעהט אין ענגער צוזאמענהאנג מיט'ן דאזיגען האנדעלס-טראקטאט, פאר דיווירטשאפטליכע קאנצעסיעס, איז אמעריקא דעצידירט צו שטיצען די שטעלונג פון פראנקרייך.

פראנקרייך פערלענגערט נישט דעם האנדעלס-טראקטאט מיט דייטשלאנד

פאריז, 22 (ספ.) די פראנצויזישע רעגירונג פערלענגערט נישט דעם האנדעלס-טראקטאט מיט דייטשלאנד, וואס לויפט אפ דעם 27 סעפטעמבער.

מארשאל פילסודסקי ביים רודער פון דער רעגירונג

אזעלכע קלאנגען קורסירען אין די ווארשאווער פאליטישע קרייזען

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). די לעצטע קאנפערענצען צווישען מארשאל פילסודסקי, וויצע-מיניסטער בעק און געוו. מיניסטער קיהן, ווערט אין די פאליטישע קרייזען קאמענטירט אויף אזא אופן, אז מארש. פילסודסקי האט בדעה ווידער צו קומען צום ווארט.

מען שמועסט, אז קיהן זאל צוריק אריין אין דער רעגירונג אויף אן אמט פון א מיניסטער מיט א ספעציעלער מיסיע.

די קאנפערענץ מיט'ן וויצע-מיניסטער בעק און קיהן בעווייזט, אז מארש. פילסודסקי וויל אויפסניי איבערנעהמען דעם סטער פון דער רעגירונג אין זיינע הענד אריין.

אויפסניי רעדוצירן די פענסיעס פאר מלוכה-בעאמטע

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אנגענומען האט איצט די רעגירונג מיט דער פיינאנץ ווענען וואוקס פון דעפיציט און ווערען געפונען א מיטעל צו ברענגען דעם בודזשעט צו א גלייכגעוויכט.

לויט ידיעות פון מאסגעבענדע קרייזען איז צו ערווארטען א מעגליכקייט צו רעדוצירן די פענסיעס פון געוויסע קאטעגאריעס מלוכה-בעאמטע, מיט 10 פראצענט.

צוליב שפארזאמקייט

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). צוליב שפארזאמקייט האט דאס פרע-זידיום פון מיניסטאריום-ראט בעשלאסן צו סקאסי-רען די אפיציעלע ביולעטין פון די בעוועגונג מי-ניסטעריומס און אלע קאמוניקאטען וועלען פער-עפענטליכט ווערן אין „מאניטאר פאלסקי“ און אין „דזשענניק אוסטאוו“.

האלא! וואס יעדער מוז וויסען האלא!

א גיאנצען בחנם יועט ווערען דינסטאג פון 9 ביז 1 פארמיטאג געגעבען אן עצה אין רעכטס-ביורא

„רעקארד“, פאמארסקא 35

אין טויזער רעכטס, וואס ווערט געפיהרט דורך דעם בעוואוסטען פראוויני סטודענט זאלצמאן.

בעמערקונג: ביטעס, רעקורסען, אדמיני-סטראטיווע, סאנדאווע און מיליטער-אנגע-לעגענהייטען ווערען אויסגעפיהרט סאליד און ביליג. אינקאסע-וועקסלען. כ'נעהם אן הייזער און ערלעדיג מעלדונקעס

עכטונג, לאדזער הויזבעזיצער! הויז-אדמיניסטראציע פיהר איך אינגאנצען אומזיסט. 6802

מענער-היטען

אין גרעסטע אויסוואהל

בעקומט איהר נאר ביי

מ. קאפעלושניק

11-טער ליסטאפאד 8

(קאנסטאנטינער)

5823

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאס — 13-טער טאג

20,000 zł. na Nr. 107914.

po 5,000 zł. na N-ry 15253 521199 100862 113880 158815.

po 3,000 zł. na N-ry 1714 46711 63953 83332 108510 123509.

po 2,000 zł. na N-ry 2648 8536 8838 21236 22903 31106 63032 68641 85397 105026 112899 118613 121657 133403 151831.

po 1,000 zł. na N-ry 695 717 3861 7140 13493 16716 17527 18966 25671 29056 43105 43690 49657 57198 58022 64871 79239 84280 106733 108166 112002 118824 126643 128941 139531 143768 157076.

Po 250 zł. na N-ry:

68 191 206 70 89 309 70 85 454 66 512 50 737 876 96 1219 49 90 329 469 546 53 685 712 25 330 932 2140 303 528 47 626 45 90 822 918 45 3029 61 176 275 315 407 80 95 697 900 48 57 70 4223 48 92 98 309 477 86 717 905 5064 97 272 370 99 566 697 6254 95 99 369 80 479 96 511 27 65 683 785 88 860 70 98 952 7009 26 78 128 94 464 515 47 67 608 39 58 826 40 77 88 871 8051 75 89 96 300 02 481 636 913 9010 11 43 84 214 26 79 333 504 40 63 672 728 801 31 72 934 10052 69 91 234 93 317 432 516 29 699 704 872 928 11034 42 74 105 09 57 61 596 601 84 723 27 51 98 12058 110 17 41 209 52 60 69 72 85 357 581 625 889 915 13007 24 46 197 485 541 762 64 908 86 14028 193 97 408 65 607 33 732 74 884 923 51 59 15014 66 72 104 235 99 426 532 88 839 973 84 16047 65 130 5279 94 334 70 529 50 690 717 30 806 90 903 17145 93 354 98 51 622 44 703 30 73 874 18056 75 85 99 170 89 368 461 82 531 68 614 765 90 809 42 19017 159 210 69 339 424 99 506 28 91 863 917 20219 99 322 448 559 608 40 94 705 815 29 82 84 982 21030 36 86 219 34 454 591 813 987 97 22070 92 99 142 72 74 92 96 204 37 91 465 546 621 28 771 802 80 98 423091 149 501 33 41 876 24008 104 47 54 66 95 305 433 71508 72 94 663 880 938 46.

25055 85 184 324 91 429 7 2506 93 652 88 809 79 94 941 94 26050 121 98 240 343 95 570 644 716 858 72 525 58 27059 64 118 62 83 201 13 75 319 77 402 568 85 7091 835 911 64 28009 153 294 411 24 632 42 62 703 37 841 908 53 72 99 29246 332 483 747 50 868 916 30009 104 59

280 310 46 64 464 500 900 86 31047 527 30 634 40 32025 38 61 217 645 729 828 74 987 33012 46 199 258 64 99 430 48 582 668 874 907 92 34154 232 83 260 61 72 517 98 627 840 982 35046 55 161 232 69 89 560 610 98 727 80 84 922 35 83 36080 156 224 46 395 527 668 94 708 61 85 89 908 67 88 37130 88 236 41 44 314 80 418 64 68 558 686 702 61 38063 106 21966 67 88 376 90 407 610 732 73 803 70 943 55 39148 269 305 489 544 93 676 913 14 21 40055 131 39 46 85 386 555 72 803 78 920 41005 21 23 122 47 246 374 83 518 21 98 99 872 931 33 42065 130 300 58 64 441 53 548 646 49 60 62 862 73 963 78 43013 86 133 81 205 08 49 64 312 204 73 88 514 64 619 82 813 44 76 983 44024 161 310 23 78 79 438 42 48 552 89 95 717 5970 801 40 66 45195 278 312 13 29 48 558 66 565 622 806 32 997 46154 252 344 447 521 630 55 93 94 764 92 806 22 27 78 986 47101 25 58 75 525 39 40 719 35 44 80 934 48062 63 106 18 313 40 67 84 456 508 52 600 41 710 32 886 96 49081 114 82 89 410 820 972.

50019 29 71 150 71 273 488 546 95 633 59 916 51019 113 62 272 358 449 58 602 88 715 70 877 97 906 14 63 94 52081 104 178 36291 424 507 17 35 56 60 656 57 65 750 85 800 48 59 53012 112 31 97 348 85 455 520 61 64 609 23 39 731 39 47 61 840 49 54029 42 89 286 347 84 451 548 80 81 85 757 72 84 805 68 901 72 55007 11 85 97 139 279 308 47 584 733 833 38 984 56007 134 254 337 420 88 93 557 806 62 991 57006 22 110 32 57 67 291 94 410 93 525 605 22 960 90 94 58043 146 59 407 52 68 601 40 45 51 722 37 811 70 919 44 59093 123 55 58 84 267 370 404 45 96 632 88 748 51 826 951 60052 94 119 80 95 213 81 300 13 52 448 502 13 24 80 95 772 74 88 857 58 60 992 61092 127 265 70 346 426 49 540 77 693 744 939 46 95 62025 41 162 219 27 361 510 608 68 69 711 25 817 69 939 63420 67 529 83 624 713 17 89 824 917 55 64069 115 68 215 48 67 305 411 37 97 610 83 847 944 62 83 65147 506 46 56 94 705 31 60 76 90 910 38 53 66095 448 50 75 501 59 76 80 623 38 87 713 60 820 911 67021 79 233 336 46 58 74 452 525 85 665 97 812 65 909 27 68026 141 59 98 514 53 58 608 91 726 61 92 885 983 69194 215 74 308 25 436 48 696 824 916 52 65 78 70026 422 611 61 714 868 72 84 971 99 71028 326 431 48 810 13 18 72 86 97 965 72007 10 133 317 28 93 418 38 534 36 723 82 808 31 43 968 73090 140 59 200 376 407 28 60 500 16 70 606 754 85 90 74005 348 499 589 617 878 966 78.

75129 90 274 317 32 47 412 93 567 80 619 83 746 890 906 93 46206 20 22 38 56 62 340

502 33 608 21 715 44 821 77082 106 220 26 110 46 623 24 68 753 78 82 804 928 35 87 91 78040 126 31 40 221 39 51 303 417 26 563 679 92 97 737 91 813 31 7903 13 430 94 95 530 85 653 84 804 16 64 80010 163 95 245 427 29 66 559 77 93 640 52 62 99 778 807 72 74 81044 138 223 39 45 59 439 40 41 99 669 761 85 821 76 989 82179 201 24 74 319 30 59 78 560 674 76 780 858 76 95 938 67 82 83027 39 56 62 81 216 17 53 336 422 601 50 895 84028 55 109 284 309 25 420 44 76 92 512 639 54 718 98 886 901 85254 377 410 49 604 55 745 64 829 77 961 70 86016 40 58 62 142 372 422 53 63 535 74 87 721 73 803 60 949 75 87040 136 276 311 35 507 80 81 90 642 773 99 948 49 96 88046 81 185 243 40 325 39 66 456 81 83 579 651 797 803 22 37 52 905 89004 197 237 394 417 63 560 605 21 743 53 54 812 900 61 90028 38 41 60 63 76 112 311 422 62 43 788 92 926 44 91100 02 10 460 68 70 71 659 720 828 87 906 83 92103 87 243 305 441 68 50 29 753 989 93059 68 134 53 269 400 43 568 610 41 83 749 71 93 842 905 17 94112 56 99 244 491 569 635 72 90 856 95 95065 212 485 89 645 749 91 823 36 74 96103 04 05 319 25 29 404 520 54 76 98 962 97011 80 130 37 38 80 81 394 592 659 98 757 94 848 912 18 98009 38 121 32 75 777 230 74 372 77 460 653 64 82 840 95 932 62 99253 382 494 514 29 62 628 96 763 68 69 85 849 96 936.

100041 46 117 286 377 672 763 101042 64 119 47 214 19 41 93 387 492 694 701 809 918 59 102019 37 39 42 105 72 217 300 04 19 79 557 651 85 752 90 817 94 103010 60 238 59 307 528 640 65 730 75 889 901 104269 83 313 28 94 401 26 31 548 727 62 857 932 57 105010 30 31 90 180 217 32 34 89 223 46 425 30 79 516 83 716 905 06 10 59 106010 84 172 79 231 46 394 489 717 22 882 906 85 95 107152 257 71 308 418 587 690 716 17 33 70 73 962 108015 17 116 33 38 44 265 74 345 488 517 47 65 788 888 92 928 109069 83 116 26 266 614 757 898 942 95 110027 69 274 359 527 78 600 699 775 880 111133 244 424 506 746 875 905 112006 106 250 69 318 27 53 537 687 88 702 32 43 819 59 85 952 59 113092 169 88 99 285 428 606 07 80 46 887 989 114012 44 80 85 150 287 400 04 82 580 611 35 765 84 838 90 946 86 115009 143 90 255 75 313 34 36 52 73 401 540 57 89 747 822 952 76 116057 65 116 31 77 208 28 86 324 61 400 96 588 678 712 24 46 817 49 70 902 23 117051 116 31 50 80 229 48 313 76 415 712 79 802 20 947 70 118008 103 286 318 25 423 24 514 15 79 633 98 866 91 909 119056 196 272 646 70 86 875 120073 130 227 83 99 356 407 69 81 547 99 616 730 46 847 50 89 935 121129 73 89 224 74 309 47 70 72 532 635 66 768 69 823 25 95 122165 276 86 305 416 504 703 25 43 811 20 930 46 12330 407 34 504 632 69 777 837 965 79 124030 49 60 95 150 219 47 373 468 502 29 606 46 720 23 29 807 30 71.

125089 153 236 384 466 93 521 80 602 20 44 732 814 29 79 970 126019 189 90 272 317 21 40 85 415 599 635 46 51 55 59 80 761 84 847 128004 61 128 204 45 48 61 351 70 92 449 584 666 768 840 89 953 129009 125 41 290 311 31 471 89 571 81 93 636 58 66 774 894 96 950 73 130037 66 153 71 91 251 65 96 316 21 23 92 432 59 566 81 623 49 74 707 23 40 859 962 131049 150 76 78 383 478 87 94 561 65 603 04 22 787 38 832 926 95 132127 91 225 41522 39 612 34 49 715 887 943 58 85 133094 99 13 8238 385 404 62 85 91 500 629 741 844 986 134142 251 312 408 56 502 55 87 99 630 93 98 781 844 46 87 95 938 84 92 135154 84 282 99 309 419 514 57 83 661 67 84 729 69 808 136196 260 84 320 38 406 534 99 680 765 813 99 137150 59 290 457 60 95 559 637 929 82 138023 16 14 23 365 423 97 571 641 760 82 902 193068 69 75 110 35 460 641 52 710 80 802 18 26 31 83 926 60 82 140061 116 25 69 81 411 29 49 77 87 91 535 41 49 614 43 715 55 65 66 88 900 21 141066 109 21 235 37 65 72 324 65 419 27 32 654 737 60 73 88 926 31 75 142006 15 17 49 89 220 21 24 29 44 57 87 391 436 37 84 505 732 818 987 143130 59 260 378 445 532 378 445 532 640 45 724 810 27 66 903 144019 20 37 76 116 57 217 50 74 356 446 631 99 809 900 145089 95 128 248 73 78 329 418 38 625 66 708 46 96 923 146115 231 330 471 540 680 98 724 87 827 43 61 976 147005 33 53 137 232 354 530 60 77 910 903 69 148020 25 182 219 54 62 84 35 83 414 74 506 08 60 618 87 800 46 98 913 27 149010 89 118 50 95 282 338 57 429 39 505 21 620 79 758 91 810 947 53 65 73.

150042 47 101 12 53 211 80 320 42 52 96 487 548 64 88 91 628 66 726 838 56 97 151128 89 230 32 82 361 421 63 96 568 81 607 64 732 810 74 966 88 152009 27 57 177 78 233 364 443 60 81 605 32 75 58 71 81 846 53 54 64 924 81 153173 208 07 629 762 840 89 919 94 154083 86 107 22 75 230 67 397 453 567 693 700 17 37 873 954 155066 68 310 62 462 82 539 88 722 808 39 47 913 44 57 156040 129 96 282 92 316 541 706 823 902 25 46 76 89 157004 60 91 145 329 440 44 63 594 662 75 711 22 885 158040 45 51 341 48 77 87 404 567 90 697 709 11 16 827 70 963 159126 97 257 348 401 58 67 88 533 55 81 82 87 698 70 12 988.

רעוויו-טעאטער „GONG“

אין גארטען „SCALA“

17 שרודמיעסקא 17

היינט און פאלגענדע טעג פרעהליכע רעווי א. נ.

„כל זמן די זון שיינט“

--- מיט די ניי-אנגאזשירטע ---

מיט RENA RENóWNA און (באקראם) J. SZENESEM

Ida Erwestówna, Nia Carra, J. Wilczyńska, Wł. Sadowski, M. Boczkowski, J. Derski, K. Ostrowski, H.Wróblewski, J. Jur.

אין פראגראם גרויסע נייעס: אמעריקאנער יאזבאנד די פרייזען זענען נישט געהעכערט. אנהויב אין וואכענטעג 8 און 10 אוו. שבת און זונטאג 6 8 און 10 אווענד.

בשורה טובה

דער בעוואוסטער וואלבאזשער רבי אדמו"ר שליט"א. וואס ער איז א גרויסער בעל מופת אי סגולות און א גרויסער בעל עצה וואוינט פילסודסקיעגא 49 רעכטס אין הויף, עס קען זיך ווענדען א טיבטיגער משמש. 6795

Dr. med. D. HELMAN

ספעציעל-ארצט פאר האוט, נאז און אויערן קראנקה.

PIOTRKOWSKA 68, tel. 112-20

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 10 ביז 12 און פון 5 ביז 7 אווענד

Dr. E. Gutman

קינדער-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Gdańska 26, telefon 173-00

נעהמט אן אין געוו. טעג פון 3-5 נאכמיטאג זונטאג און יום-טוב פון 9-11 פארמיטאג

„Zdrowie“

ערשטקלאסיגער פענסיאנאט

אינה. יאקובאוויטש

Miasto-Las-KOLUMNA

עמפפעהלט צו די אנקומענדע יודישע יום-טובים קאמפארט איינגעארדענטע צימערן מיט לויפענד וואסער. קאנאליזירטע וויי"ע, בעהייצונג, ראדיא, פיאנינא, טעלעפאן אויפ'ן ארט

5822

אכטונג: דער פענסיאנאט איז טעטיג א גאנץ יאהר. נידריגע פרייזען. — אינפארמאציעס ביי קארן, פילטריק ווער 117

לעזט און פערשפרייט — דאס, נייע — פאלקסבלאט".

קויפט ברילען

נאר אין עלטסטן אפטישן געשעפט

פון שמעון ארבאך

וועלכער בעזיצט אויף לאגער א גרוי-סען אויסוואהל פון אפטישע ווארען ווי: ברילען, פענסנע, לארנעטען פאר ביליגע פרייזן מיט בעסטע אויסלעגע. געשליפענע גלעזער, אויך „Zeiss“ גלעזער

SZYMOM URBACH

sp. z ogr. odp.

Piotrkowska 33 tel. 222-23

אמעריקע זאל אריין אין פעלקערבונד

צוליב די קאנפליקטען אויפ'ן ווייטען מזרח

ל א נ ד א ן, 22 (ספ. טעל.) אין לאנדאן האבען זיך פערשפרייט סענסאציאנעלע קלאנגען, אז די פאראייניגטע שטאטען פון צפון-אמעריקא האבען בדעה אריינצוטרעטען אין פעלקער-בונד די קלאנגען זענען נאך ווייט נישט בעשטעטיגט, אבער א קערנדעל אמת איז אין זיי פארהאן די קלאנגען שטיצען זיך אויף דעם, וואס אין איראפע ווײלט דער איינפלוסרייכער סענאטאר ריד, א פערטרויאונגסמאן פון הובער'ן און פיהרט אונטער־האנדלונגען מיט פאריז און לאנדאן. זיין אויפגאבע איז צו דערפיהרען צו ענגערע בעציהונגען צווישען אמעריקע און איראפע. יעדענפאלס זוכט אמעריקא א דערנעהנטערונג מיט די מלוכות פון איראפע צוליב דעם פערשארפטען קאנפליקט אויפ'ן ווייטען מזרח און צוזאמענהאנג מיט דער אנערקענונג פון מאנדזשוריען דורך יאפאן אלס אונאפהענגיגע מלוכה.

אפהאלטען די עקסמיסיעס

רעדוצירען דאס דירה-געלד

די דערנעהנטערונג פון ווינטער שטעלט ווידער אויף דער טאג־ארדנונג מיט דער גרעסטער שארפקייט די פראגע וועגען דירה־געלד און עקסמיסיעס.

„מיט שנעלע שריט דערנעהנטערט זיך, שרייבט דער „ראבאטניק“, דער ווינטער, דער פעטער קייזס־ווינטער. עס נעהמט ארום א יאוש בלויז ביים געדאנק, ווי אזוי וועלען דורכהאלטען דעם ווינטער די ריזיגע מאסען ארבייטסלאזע, און יענע טויזענדער ארבייטער און אנגעשטעלטע, וואס הגם זיי ארבייטען, זענען זיי דאך נישט אימשטאנד אויסצולעבען פון זייערע ארימע פערדינסטען.

אבער די פראגע פון בעשיצונג איז מאר אט די מאסען נישט די איינציגע פלאג. טויזענדער ארבייטער און אנגעשטעלטען — פאמיליעס דראהט עקסמיסיע, ווייל זיי זענען שולדיג דירה־געלד, וואס פערשלינגט ביים היינטיגען טאג, ביי די רעדוצירטע שכירות, כמעט דעם גאנצען פערדינסט פון אנ־ארבייטס־מענש.

די פראגע וועגען פערקלענערען דאס דירה־געלד און צופאסען עס צו די רעדוצירטע פענסיעס געפינט וואס ווייטער אנ'אלץ גרעסערע פערשטענדניש אין דער געזעלשאפט. מ'קאן דרייסט זאגען, אז א חוץ די ווירטשלייט האלט קיינער נישט דאס איצטיגע דירה־געלד פאר גערעכטיג. אפילו די רעגירונגס־פרעסע אונטערשטיצט די רעדוקציע־פארדערונג מיט א האלב מויל.

עס איז אבער א ספק, מיינט דער „ראבאטניק“, צי די רעגירונג וועט נעהמען אין אכט אט די אלגעמיינע שטים פון דער געזעלשאפט, אויב די עפענטליכע מיינונג וועט נישט אנהויבען הויך צו פאדערען, אז דאס דירה־געלד זאל פערקלענערט ווערען, און אז עקסמיסיעס זאלען געשטעלט ווערען נאר אויב דער חוב פאר דירה־געלד טרעפט מעהר ווי פאר א האלב יאהר.

רוזוועלט געגען די אמעריקאנער צאל-באריערען

נ ױ ־ י א ר ק, 22 (ספ. טעל.) דער וואהל־קאמף אין די פאראייניגטע שטאטען געהט אריין אין א שטארקער פאזע. דער קאנדידאט פון די דעמאקראטען רוזוועלט האט געהאלטען א גרויסע וואהל־רעדע, אין וועלכער ער האט שטארק קריטיקירט די צאל־פאליטיק און די צאל־באריערען פון הובער'ס רעגירונג, וועלכע האט געהאט פאטאלע פאלגען פאר'ן לאנד.

Tabletki

Togal

א סך מענשען

פארלירען די לוסט צום לעבען

ווייל זיי זענען זעהר געקוועלט פון רעוומאטיזם און נערווען־שמערצען. דאס איז אבער נישט קיין סיבה צו פערצווייפלען, ווייל א סך טויזענדער פון ליידענדע האבען זייער געזונדהייט דורך טאגאל צוריק געוואונען. טאגאל־טאבלעטקעס בעקעמפען די ליידען דורכדעם, וואס זיי דערלאזען נישט דאס אנזאמלען זיך פון הארנזויער. אונשעדליך פאר'ן הארץ, מאגען און אנדערע ארגאנען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

רומעניען שטרעבט צו א נישט-אנגרייפס-אפמאך מיט די סאוויעטן

ב ו ק א ר ע ש ט, 22 (ספ. טעל.) דער רומענישער פרעמיער־מיניסטער ווײדא וואיעוואד איז ארויסגעפאהרען קיין גענף אויף דער סעסיע פון פעלקער־בונד. ער וועט דארט מיט דער הילף פון פוילען און פראנקרייך זוכען א קאנטאקט מיט דער סאוויעטישער דעלעגאציע, כדי צו דערפיהרען צו א סאוויעטיש־רומענישען נישט־אנגריפס־אפמאך.

היינט און פאלגענדע טעג!
נישט פערגעסענער „בערג־זינגער“ באריטאן־קעניג Lawrence Tibbet פער'כישופ'ט און בעצויבערט אלע מיט זיין אויסערגעוועהנליכע שטימע אין זיין ערארטיש מייסטערווערק
ROMANS z Porucznikiem
דראמע פון רוסישען לעבען
שטורמישע ליידענשאפט און אויסערגעוועהנליכען סענטימענט צייכענט זיך אויס אין איהר ליד די פרימאדאנע פון ניו־יארקער אפערע Grace Moore
די פירשטליכע הערשאפט, און דעם תאווה'דיגען טיפ פון א דאן־זשואי, וועט שאפען דער בער. Adolf Menjou
אויסער דעם א המון פון סטאטיסטען און א קאזאקען־כאר. אויסערן פראגראם:
א פרייליכע קלאנג־קאמעדיע
און פערשידענע אקטואליטעטען.
אנה. 4.30 נמ. שבת, זונטאג 1 בייטאג.
הנחה־בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען.
פאפולערע פרייזען פון די פלעצער.

איז זיבעטע חודש נאכ'ן טויט.

איז פאריס שאץ נאך נישט געבראכט צו קבורה

בעריהמטער יודישער מאלער שאול ראסקין אלארמירט וועגען דעם שוידערליכען פאקט

דער בעריהמטער יודישער מאלער שאול ראסקין דערצעהלט אין ניו־יארקער „טאג“ די שוידערליכע געשיכטע, וועגען דעם קבר פון פראפ. באריס שאץ, וואס ליגט ערגעץ צוגעדעקט מיט א ליילעך און קאן נישט געבראכט ווערען צו קבר ישראל, ווייל עס פעהלט געלד אויסצולייזען דעם קערפער.

באריס שאץ, געשטארבען פון נויט, איז געקומען קיין אמעריקע לעצטען יאהר צו פערקויפען די קונסטווערק פון „בצלאל“, כדי צו קאנען אויפהאלטען די אינסטיטוציע אין ארץ־ישראל. א גרויסען טייל פון זיין ארבייט איז ער געשטארבען אין דענווער, און מען האט בעדארפט דעם קערפער אריבערפיהרען קיין ארץ־ישראל.

„צו זיין אין דענווער האב איך נישט געדארפט. און דאך האב איך פון אנהויב אן געוואוסט, אז דענווער וועל איך נישט אויסמיידען.

„איך האב אין מיין געדאנק געזעהן א קליין בערגעל, גאר א פרישען — דעם קבר פון באריס שאץ — און מיך האט געצויגען צו איהם.

„אומגעפעהר א האלב יאהר צוריק איז באריס שאץ פלוצלונג געשטארבען אין דענווער נאך אנ'אפעראציע. דענקט אייך, אויסגעגעבען א לעבען פאר ארץ־ישראל און שטארבען טויזענדער מייל ווייט פון זיין היים, אליין, אהן אנ'איינציגען נאהענטען מענשען. אפילו זיין זוהן, וועלכער האט איהם בעגלייט אויף זיין צוויי־יאהריגער מאטער־רייזע איבער'ן לאנד איז ביי זיין טויט נישט געווען.

„איך קום קיין דענווער אין די ערשטע טאג, וואס איך פרעג, איז: „וואו איז דער קבר פון פראפ. באריס שאץ“?

„קוקט מען מיך אן: „קבר“?

„ווייסט איהר דען נישט“, פרעג איך ווייטער, שוין אויפגערעגט, „אז באריס שאץ איז דא ביי אייך אין דענווער געשטארבען? שוין פערגעסען? נאך קיין האלב יאהר נישט אריבער“!

„יא“, ענטפערט מען מיר, „געשטארבען, אבער נישט בעגראבען“.

עס וואקסט אין מיר א שרעק: — „וואס הייסט נישט בעגראבען“!?

„פשוט“! ענטפערט מען מיר, „דער מת ליגט אין א הינטער־צימער, ליגט און ווארט“.

איך האב דערפיהלט, אז מיינע הענד ווערען מיר קאלט און די האר און הויט פון קאפ הייבען זיך פאר שרעק.

„וואס הייסט נישט געבראכט צו זיין רוה? א האלב יאהר, באלד זאל דער טויטער באריס שאץ ליגען און ווארטען?!

„איך בין אוועקגעלאפען אהין און דערזעהען דעם שרעקליכען אמת.

„אויף א טיש אין א הינטער־צימער ליגט מיט א ווייסען טוך איבערגעדעקט דער קערפער פון באריס שאץ. ער ליגט מיט זיין באהר ארויף — א ווייס־גרויער יוד, ווייס פון עלטער און ליידען, און ווארט שטום און געדולדיג.

„ער ווארט ביז מען וועט איהם אפפיהרען קיין ארץ־ישראל, ווייל נאר דארטען דארף ער געבראכט ווערען צו זיין אייביגער רוה.

„וואריום־זשע ווערט עס נישט געטאן? — איך פרעג דאס מיינע בעגלייטער.

און זיך דערוואוסט, אז ס'איז איינגעצאהלט געווארען בלויז הונדערט דאלאר, אז מען דארף האבען טויזענד דאלאר, כדי צו בעצאהלען דער קאנטאר פאר באלזאמירען דעם קערפער, פאר'ן קאסטען און טראנספארט. קורץ, מען דארף האבען געלד — טויזענד דאלאר, כדי צו קאנען ברענגען דעם מת קיין ירושלים און דארטען איהם מקבר צו זיין.

„און דאס געלד איז נישטא, און קיינער גיט דאס געלד נישט, און קיינער מאכט נישט קיין אנשטרענגונג. דער זוהן זיינער, נאך גאר א יונגער מענש, שלאגט זיך ארויס פון די כוחות, טראגט זיך פון ניו־יארק קיין דענווער און פון דענווער קיין לאס־אנדזשעלעס, זוכענדיג פריינד, עמיצען, וואס זאל העלפען, געבען, קויפען, באהרגען, כדי אפצופיהרען זיין טויטע פאטער אהיים — און אלץ אומזיסט! עס שווייגט דאס געוויסען פון פריינד און חברים און עס שווייגט דאס געוויסען פון א גאנץ פאלק! נישטא ביי קיינעם נישט קיין געפיהל פון שולד און שולדיגקייט, נישטא קיין טויזענד דאלאר ביים פאלק ישראל, און עס ליגט דער טויטער באריס שאץ און ווארט... שוין זעקס חדשים!...

דאס בעסטע און דאס לעצטע מאל אין דעם סעזאן!
— אלע טרעפען זיך אין פילהארמאניע! —
זונטאג, ד. 25 סעפטעמבער, 9 אווענד

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע“
פערבאנדס־טרופע פון א. א. פ. אין פוילען. — אנפיהרונג: א. בעזמאן

א נאכט פון פרייד און פערגעניגען!
— נישטא קיין קריזיס נישטא קיין זארגען! —
זונטאג, ד. 25 סעפטעמבער, 9 אווענד

2 גראנדיעזע פארשטעלונגען אין איין אווענד פאר 1 בילעט 2

דינה האלפערן און סעם בראנעצקי

גאסטראלען פון די איבעראל בעליבטע און בעוואוסטע קינסטלער

1) דער גרויסער סענסאציאנעלער קינא־שלאגער. לעבענס־בילד אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ

„אויפ'ן שוועל פון זינד“

1־טער אקט: א גאסט פון ארגענטינע; 2־טער אקט: מיט געוואלד געצווינגען צו שאנדע; 3־טער אקט: גוט איז די נקמה, וואס קומט פון זיך אליין. אין לעצטען אקט: א בראזיליאנער טאנגא אויסגעפיהרט דורך דינה האלפערן און סעם בראנעצקי.

2) א רייזע איבער די וועלט

א קראנץ פון די שענסטע שלאגערס — צום ערשטען מאל אין לאדז —
1) ארגענטינע; 2) אמעריקא; 3) שפאניש; 4) פאלעסטינא. — גרויסער פאפורי־דועט אויסגעפיהרט דורך דינה האלפערן—ס. בראנעצקי.

די 8־יעהריגע בינע־קינסטלערין לאלא אמזעל פאלקס־לידלעך; דער פרעמיער פון סקאלא־טעאטער חבל בוזגאן; קאמישער דועט—ה' און פרוי אמזעל; קאנפעראנסיע: ס. בראנעצקי.
די בעליבטע רעווי־קינסטלער פון „גאנג“ וו. סאדאווסקי מיט זיין רעפערטואר; די בחנ'טע אידא ערוועסט מיט איהרע שלאגערס; מאקס באטשקאווסקי הומאריסט; מ. ווראבלעווסקי
פויליש־יודישע פאלקס־לידער. —::— ס'נעמען אנטייל: פרויען: האלפערן, אמזעל, באלבירסקי, האמבורגער, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן.
מענער: בראנעצקי, אמזעל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן.
דירעגענט: ל. זעלמאן. אדמ.־לייטונג: ש. הערשקאוויטש, סופלאר: וו. נייהויז. טעכנ.־לייטונג: ד. אריעל. — פרייזען נישט געהעכערט. — הנחה־בילעטן און פאספארטו נישט גילטיג.

דער פּאָליטישער מאָמענט

יאַפּאַן „אַנערקענט" די אומאָפּהענגיגקייט פון מאַנדזשוריע. — די נייע פאַזע פון יאַפּאַנישען אימפּעריאַליזם

צווישען יאַפּאַן און דער ניי־געגרינדעטער מאַנדזשורישער רעפּובליק איז אונטערגעשריבען געוואָרען אַן אָפּמאַך, לויט וועלכען די נייע מלוכה ווערט אַנערקענט דורך יאַפּאַן און מאַנדזשוריען רייסט איבער אַלע פעדים, וועלכע האָבען זי צונויפגעבונדען מיט כינע. חאַגעגען בעוועגט זיך אין מאַנדזשוריען ברייט און אויף לאַנג יאַפּאַן, דאָס יאַפּאַנישע מיליטער וואָס איז דאָרט איינגעקוואַרטירט אויף שטענדיג, בעהעמט פאַקטיש איבער די אַדמיניסטראַציע פון לאַנד א. אַ. וו.

דער אַקט פון אַנערקענען די נייע מלוכה דורך יאַפּאַן בעדייט דעם אָנהויב פון אַ נייעם פּעריאָד אין די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח. דאָס איז אַ ווייטערדיגער עטאַפּ אין דער פאַרווירקליכונג פון די גרויסצוגיגע יאַפּאַנישע אימפּעריאַליסטישע פּלענער אין אַזיען: די נייע מלוכה, וועלכע איז פאָרמעל כלומרשט אומאָפּהענגיג וועט אין אַלע הינזיכטען אין פּאָליטישער, מיליטערישער און ווירטשאַפטליכער זיין פולשטענדיג אָפּהענגיג פון יאַפּאַן. יאַפּאַן טרעט אַריין אין אַ נייעם אָפענעם קאָנפליקט מיט כינע, וועלכע האָט ביז צו דער לעצטער מינוט קאַטעגאָריש געהאָפט אַז אידער זאָל איבערגעלאָזט ווערען די סוּבעריניטעט איבער מאַנדזשוריען, ערב דעם אונטערשרייבען פון אָפּמאַך האָט דער כינעזישער געזאַנדטער אין טאָקיאָ ערקלערט דעם יאַפּאַנישען אויסערן־מיניסטער, אַז יאַפּאַן וועט טראָגען די פולע פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר אַלע קאָמפּליקאַציעס, וועלכע קאָנען ענטשטעהען צווישען כינע און יאַפּאַן אין רעזולטאַט פון אַנערקענען מאַנדזשוריען אַלס זעלבסשטענדיגע מלוכה, דער יאַפּאַנישער מיניסטער אושידאַ האָט דערויף געענטפערט, אַז אַנערקענען מאַנדזשוריען אַלס אומאָפּהענגיגע מלוכה, הייסט אַנערקענען אַ געשעהענעם פאַקט און יאַפּאַן זעהט נישט אין דעם קיין נויטווענדיגקייט צו ענדערען איהר פּאָליטיק אין דער מאַנדזשורישער פראַגע.

דער אַנערקענונגס־אַקט, וועלכער וועט האָבען די ווייטגעהענדסטע פאָלגען פאַר דער ענטוויקלונג פון די פאַרהעלטנישען אויפ'ן ווייטען מזרח איז צונויפגעפאַלען מיט'ן מאָמענט, ווען עס האָט פאַרענדיגט איהר אַרבייט די קאָמיסיע פון פעלקער־בונד (די א.ג. לייטאָן־קאָמיסיע) אויסצופאָרשען די געשעהענישען און בעציהונגען, וואָס הערשען אין יענע געביטען, געגוי איז דער אינהאַלט פון בעריכט נאָך נישט בעקאַנט, עס געהען וועגען דעם אַרום פאַרשידענע קלאַנגען. עס ווייזט אויס אַז די קאָמיסיע איז אויפ'ן אָרט געקומען צום בעשלוס, אַז די אָקופּאַציע פון מאַנדזשוריען מצד יאַפּאַן איז נישט מעגליך און נישט געוואונשען אין די אינטערעסען פון שלום.

די מיטגלידער פון דער קאָמיסיע האַלטען זיך אין דער מיינונג, אַז יאַפּאַן האָט בעדייטענדע און ערנסטע אינטערעסען אין מאַנדזשוריע, און אַז די אינטערעסען נויטיגען זיך אין שוץ. אָבער פון דער אַנדערער זייט קאָן זיך די קאָמיסיע נישט שטעלען אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון דער פולשטענדיגער אָקופּאַציע פון מאַנדזשוריען: די קאָמיסיע אַנערקענט די אונריכטליכע שריט און געוואַלדטאַטען וועלכע יאַפּאַן איז בעגאַנגען אין איהרע האַנדלונגען לגבי כינע. די קאָמיסיע האַלט, אַז די פעהלערנישען אויפ'ן ווייטען מזרח קאָן רעגולירט ווערען דורך אַ נייער קאָנפערענץ וועלכע זאָל בעשטעהען פון פאַרשטעהער פון יאַפּאַן, כינע און אַנדערע פאַראינטערעסירטע מלוכות, דער בעריכט פון דער קאָמיסיע האַלט פאַר צוועקמעסיג, אַז כינע זאָל ווייטער בעהאַלטען איהר סוּבערעניטעט איבער מאַנדזשוריען, וועלכע דאַרף בעקומען אויטאָנאָמיע און דערביי דאַרפען גאַראַנטירט ווערען די ווירטשאַפטליכע און מיליטערישע אינטערעסען פון יאַפּאַן.

די אַנערקענונג פון מאַנדזשוריען אַלס אומאָפּהענגיגע מלוכה דורך יאַפּאַן שאַפט אַ גאַנץ נייעם צושטאַנד און מאַכט אַ שטריך אין דעם קאָמפּראָמיס, וועלכער ווערט פאָרגעלעגט דורך דער קאָמיסיע פון פעלקער־בונד, אין הסכם מיט איהרע מעטאָדען פון אַרויסדרעהען זיך און פון אָפּציהען די לעזונג פון די פראַגען, אין וועלכע זי איז פאַראינטערעסירט, האָט די יאַפּאַנישע רעגירונג זיך שוין געווענדעט צום פעלקער־בונד מיט אַ ביטע, אַז די בעהאַנדלונג פון בעריכט זאָל אָפּגעלייגט ווערען, ביז קיין גענף וועלען אָנקומען פון טאָקיאָ די געהעריגע ערקלערונגען און בעמערקונגען. יאַפּאַן שטעלט זיך אַזוי אַרום אין אַן אָפענעם קאָנפליקט נישט בלויז מיט כינע, נאָר מיט דעם פעלקער־בונד, ווייל דורכ'ן אַנערקענען מאַנדזשוריען מאַכט זי געגענשטאַנדלאָז וועלכע עס איז דיסקוסיע איבער די פאָרשלאָגען פון דער פעלקער־בונד־קאָמיסיע. עס איז דערביי קיין וואונדער נישט, וואָס מכוח דער אַנערקענונג זענען אויך אין די יאַפּאַנישע קרייזען געווען גרויסע מיינונגס־פאַרשידענהייטען און פאַסיר'ט האָט זי אונטער'ן דרוק פון די בעזונדערס אַקטיווע אימפּעריאַליסטיש־געשטימטע מיליטערישע קרייזען.

פון די אויסלענדישע מלוכות זענען אין דעם געשעהענעם פאַקט צומייסטענס פאַראינטערעסירט די פאַראייניגטע שטאַטען און די סאָוויעטען. די אַנערקענונג האָט זיך טאַקע אָנגעשטויסען אויף אַ גוטאַרקער אָפּאָזיציע אין וואַשינגטאָן און אויף ערנסטע בעזאָרגנישען אין מאָסקווע. די יאַפּאַניש־אַמעריקאַנישע בעציהונגען זענען אויפסניי געוואָרען געוואַלדיג אָנגעשטרענגט און עס ליגט פיל ערנסטקייט אין דער ידיעה, אַז אַמעריקע האָט בעשלאָסען צו פאַרשטאַרקען איהרע מיליטערישע פלאָט אויפ'ן פּאַציפישען אָקעאַן.

דער קאָנפליקט מיט די פאַראייניגטע שטאַטען דערנעהנטערט זיך מיט אַן אומפערמיידליכער קאָנסעקווענץ, הגם יאַפּאַן ליגט זעהר דערין צו דעם קאָנפליקט נישט צו דערלאָזען, אַזוי ווי ערענפאַלס איהם אָפּצוציהען אויף וואָס אַ לענגערע צייט. די יאַפּאַנישע ווירטשאַפט ליידט אונגעהויער פון דעם בויקאָט, וועלכען די כינעזער פיהרען שוין אַ לאַנגע צייט געגען יאַפּאַנישע סחורות, דער באָיקאָט ברענגט יאַפּאַן געוואַלדיגע שאָדענס. כדי אָפּצושטעלען די שווערע פאָלגען פון דעם באָיקאָט, האָט זיך יאַפּאַן טאַקע ענטשלאָסען צוצואיילען די רעכטליכע פאַרפעסטיגונג פון איהר אָקופּאַציע אין מאַנדזשוריען. זי טוט דאָס אויף דעם אופן, וואָס אין הסכם מיט דעם אָפּמאַך, וועלכער איז געשלאָסען געוואָרען צווישען יאַפּאַן און דער נייער מלוכה מאַנדזשוריען, וועלכע איז דאָך נישט מעהר ווי אַ קאָלאָניע פון יאַפּאַן, וועלען איינגעשטעלט ווערען צאָל־באַריערען צווישען מאַנדזשוריען און כינע. די באַריערען וועלען נישט חל זיין נאַטירליך אויף יאַפּאַנישע סחורות. ווי ס'האָט זיך אויסגעדריקט דער יאַפּאַנישער פאָרשטעהער ביי דער נייער מלוכה, וועלען פון איצט אָן די טירען פון מאַנדזשוריען זיין פאַרשלאָסען פאַר אַלע אויסלענדער, אַ חוץ פאַר די יאַפּאַנער. אַזוי אַרום וועט מאַנדזשוריען זיין אָפּגעשלאָסען פאַר די אינדוסטריען פון אַלע לענדער, אַ חוץ פאַר דער יאַפּאַנישער. אויף דעם אופן וויל יאַפּאַן ברעכען דעם כינעזישען באָיקאָט. אָבער דאָס מיטעל טרעפט דירעקט אין די אינטערעסען פון די פאַראייניגטע שטאַטען. יאַפּאַן פאַרשטעהט דאָס און האָט, מיט'ן ציל צו מילדערען דעם איינדרוק, געשיקט קיין וואַשינגטאָן אַ מין פרידענס־מיסיע. עס איז אָבער אַ צווייפעל, צי דער מיסיע וועט געלינגען אין עפּעס צו איבערצייגען די יענקעס, וועלכע זעהען צו ווי זיי ווערען ווירטשאַפטליך פאַרדרענגט דורך די יאַפּאַנער. און אויב עס וועט גאָר איצטער נישט קומען צו קיין אָפענעם קאָנפליקט מיט אַמעריקע, איז עס נאָר דערפאַר, וואָס אין ערוואַרטונג פון די נאָהענטע פּרעזידענטען־וואַהלען, בעהעמט די וואַשינגטאָנער רעגירונג נישט אָן קיין שום וויכטיגע שריט אויפ'ן געביט פון דער אויסערליכער פּאָליטיק.

די לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח ווערט נאָך מעהר קאָמפּליצירט דורך דעם, וואָס אין מאַנדזשוריען האָט זיך אָנגעהויבען אַ גרויסע פּאַרטיזאַנישע בעוועגונג, וועלכע ווערט אָנגעפיהרט פון כינע און געגען וועלכער יאַפּאַן מוז פיהרען אַ שווערען קאַמף. אין דער יאַפּאַנישער פּרעסע ווערט אויך אַרויסגעזאָגט די מיינונג, אַז די מאַנדזשורישע פּאַרטיזאַנער ווערען אונטערשטיצט דורך די סאָוויעטען. אַז דער אינטערעס אין מאָסקווע צו די געשעהענישען אין מאַנדזשוריע איז אונגעהויער גרויס, איז זעלבסט פאַרשטענדליך. ווידער זענען אויפגעשוואומען די השערות וועגען דעם, אַז יאַפּאַן וויל אָפּשוואַכען דעם איינפלוס פון די סאָוויעטען אויפ'ן ווייטען מזרח דורך שאַפען אַ „ווייסע" בופער־מלוכה. אין מאָסקווע איז ווידער מיט דער גאַנצער ערנסטקייט אַרויסגעשוואומען די געפאַהר פון אַ מלחמה־אויסברוך אויפ'ן ווייטען מזרח.

דורך'ן אַנערקענען מאַנדזשוריען, וואָס דאָס איז אַ ווייטערדיגער עטאַפּ אין דער פאַרווירקליכונג פון די גרויסע יאַפּאַנישע אימפּעריאַליסטישע פּלענער אין אַזיע, דערנעהנטערט יאַפּאַן דעם אויסברוך פון געוואַלדיגען קאָנפליקט, וועלכער קאָן ווידעראַמאָל אָנצינדען אַ פייער אין דער גאַנצער וועלט. (פב)

דירה־געלד און דירות־הונגער

צי איז איצט אין לאַנד, ווי אומעטום אין לאַנד פאַרהאַן אַ דוחק אין דירות? אויפ'ן ערשטען אָנבליק דוכט זיך, אַז ניין, כמעט אויף יעדען הויף, דער עיקר וואו ס'וואָס ווייטער פון צענטער, קענט איהר זעהען צעטלען וועגען דירות צו פאַרדינגען, אַנ'ערשיינונג, וואָס ס'איז נאָך מיט עטליכע יאָהר צוריק נישט געווען. און דאָך איז ביי אונז, פּונקט ווי אַנדערשוואו, אַ גרויסער דוחק אין דירות.

ליידיגע דירות זענען פאַרהאַן זעהר פיל, אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען גרויסע, פון 5 און מעהר צימערען. קלענערע דירות אָבער פון 2 און 3 צימערען איז שווער צו קריגען. און גראָד נויטיגט מען זיך איצט גראָד אין קלענערע דירות, ווייל דאָס רוב מענשען זענען געוואָרען אָרימער, בעת דער פּרייז פון די דירות האָט זיך ווייניג וואָס געביטען.

אויב עס פעהלען אויס דירות בכלל, פעהלען נאָך אַ סך מעהר אויס געזונטע, היגיענישע דירות. מ'קען מיט זיכערהייט זאָגען, אַז 90 פּראָצענט פון די לאָדזשער וואוינונגען נישט נאָר פון די קליינע, נישט נאָר פון די קעלערס און בויידעם־שטיבלעך (פון זיי איז דאָך שוין אָנגערעדט), נאָר אַפילו פון די גרויסע דירות ענטשפּרעכען נישט די עלעמענטאַרסטע היגיענישע פאָדערונגען. דאָס וואָס כ'מ'האַלט קאַנאַליזאַציע, גוט איינגעאָרדענטע וואַנעס אדג"ל, דאָס וואָלט זיך נאָך געלאָזט פאַרריכטען, ערגער איז וואָס דער גרעסטער טייל צימערען זענען נישט קיין זוניקע, האָבען צו ווייניג פענסטער, די ווענטילירונג און די גרויס פון די צימערען זענען נישט ווי עס דאַרף צו זיין (אַ גרויסער עס־צימער אָדער זאַל אויפ'ן חשבון פון שלאָף־ אָדער קינדער־צימער). דאָס זענען אַלץ זאַכען, וואָס לאָזען זיך שוין נישט אַזוי לייכט פאַרריכטען.

אַ ראַדיקאַל מיטעל וואָלט דערצו געווען בויען קליינע ביליגע וואוינונגען מיט אַ גאָרטען צו יעדער וואוינונג אונטער'ן שטאָט. לאָמיר זעהען, ווי די פראַגע איז געלעזט געוואָרען ביי לייטען.

לויט די ידיעות פון שכנים־פאַראיין אין קראָקאָ האָט מען אין דייטשלאַנד, וואו מ'האָט לעצטענס אויסגעבויט מיליאָנען היגיענישע וואוינונגען, די מיטלען דערויף געשאַפען סיי פון די לאָקאַטאָרען, סיי פון די הויזבעזיצער. די לעצטע פלעגען אַ העלפט פון דירה־געלד מוזען אָפּגעבען אויף דעם בוי־פאָנד. פון דעם דאָזיגען פאָנד פלעגט מען אַרויסגעבען הלוואות אויף בויען ביליגע הייזער, אָבער נאָר די יעניגע, וועלכע פלעגען זיך מתחייב זיין נישט צו נעמען אויסגעשרויפטע דירה־געלד פאַר די נייע וואוינונגען. דער זעלבער פאָנד פלעגט אויך געבען הלוואות פאַר פאַמיליעס, וואָס פלעגען בויען וואוינונגען נישט אויף צום פאַרדינגען, נאָר פאַר זיך אַליין. אַזוי אַרום זענען אונטער בערלין ענטשטאַנען שיער נישט גאַנצע שטעט, פאַראייניגטע מיט אונטערערדישע באַהן.

אין ווין האָט די שטאָט־פאַרוואַלטונג אויסגעבויט פאַר דער אומפאַרמעגליכער בעפעלקערונג אַ גאַנצע הייזער מיט מיטעלע און קליינע דירות.

אַ דאַנק דער גרויסער צאָל נייע הייזער, וואָס זענען איינגעאָרדענט געוואָרען מיט קאָמפאָרט, האָבען אויך די איינגענטימער פון די אַלטע הייזער געמוזט ראַציאָנעל איבערבויען זייערע הייזער, ווייל אַנדערש האָבען זיי קיין לאָקאַטאָרען נישט געקענט קריגען.

אין אויסלאַנד ווייס מען איצט נישט פון דירות־מאַנגעל, פון פאַמיליעס, וואָס זאָלען וואוינען אין קעלערס, אין פייכטע וואוינונגען אָדער גאָר אונטער'ן בריק. דערצו נאָך האָט די דייטשע רעגירונג סוף 1931 אויפ'ן וועג פון אַ דעקרעט ביליגער געמאַכט דעם פּרייז פון דירה־געלד.

און ביי אונז וואָס? טאָמער איז פאַרהאַן אַ ספּעציעלער שטייער אויף בויען נייע וואוינונגען, דער לאָקאַל־שטייער, וואָס שליגט איצט אין 12—8 פּראָצ. פון דירה־געלד, גייט דאָס געלד אַוועק אויף בויען דירות פאַר מיליטער־לייט, און פאַר דער ציווילער בעפעלקערונג טראַכט קיינער נישט.

די העכסטע צייט, אַז ס'זאָל זיך ביי אונז שאַפען אַ פאָנד אויף בויען היגיענישע וואוינונגען און גלייכצייטיג פאַרביליגערען דעם פּרייז אין די אַלטע. דאָס וואָלט געהאַט זעהר אַ גוטע ווירקונג אויף דעם פאָלקס־געזונט און גלייכצייטיג געשאַפען בעשעפטיגונג פאַר מאַסען מענשען. דורך צווינגען אומדירעקט די גרויסע הויזבעזיצער איבערצובויען ווי געהעריג די אומגעלומפּערטע וואוינונגען, וואָלט אַ גרויסער טייל פון די קאַפּיטאַלען, וואָס וואַלגערט זיך איצט אין די סייניקעס אָדער אין בענקען פאַל אין די סייפען, מאָביליזירט געוואָרען און אַריינגעבראַכט אַ ביסעל לעבען אין דער ווירטשאַפט פון לאַנד.

„דאָס לעבען און דער טויט פון בירגער ראַבינאָוויטש"

אַ בינטעל כאַראַקטעריסטישע אַנעקדאָטען פון סאָוויעט־רוסלאַנד

דער מאָסקווער קאָרעספּאָנדענט פון דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" אָטמאַר, ברענגט אין איינע פון זיינע לעצטע קאָרעספּאָנדענצען אַ בינטעל כאַראַקטעריסטישע אַנעקדאָטען, וואָס זענען איצט פּאָפּולער אין סאָוויעט־רוסלאַנד. די אַנעקדאָטען זענען געפאַסט אין דער פאָרם פון אַ דערציילונג וועגען „לעבען און טויט פון בירגער ראַבינאָוויטש", וועלכער כמעט באַליזירט מיט זיך דעם דורכשניטליכען סאָוויעטישען קליינבירגער, וואָס מוז זיך צופּאַסען צו די בעדינגונגען פון נייעם לעבען און צו די נייע פאַרהעלטנישען.

* * *

וויפיל דאַרף האָבען אין רוסלאַנד אַנ'אָרימער יודעל, כדי נישט צו שטאַרבען פון הונגער?

אַ קלייניגקייט: דריי הונדערט רובעל אַ חודש פּענסיע און... הונדערט רובעל אַ טאָג רייזע־הוצאות.

פּונקט אַזוי פיל פאַרדינט ראַבינאָוויטש. דריי הונדערט רובעל פּענסיע אין רוסלאַנד איז נישט אַזאַ שווערע זאַך, אַ ביסעל שווערער איז מיט די רייזע־הוצאות, אָבער צו וואָס עקזיסטירט אין לאַנד די פּלאַן־ווירטשאַפט? זי עקזיסטירט, כדי די אָפּטיילונג פון „סאָיוז־סאַצקאָמטרעסט" אין אָדעס, וואו ראַבינאָוויטש האָט זיך גראָד איינגעאָרדענט, זאָל נישט געקומען בעצייטענס די קרעדיטען פון „גאָס־באַנק" די מאַטעריאַלען פון „פּראָסקאָאָבאָרמעל" און נישט דאָס פּאַפּיר פון „פּומאָביעדינעניע"; עס וואָלט דאָך געווען אַנ'אמת אומגליק, ווען דאָס אַלעס וואָלט געקומען צו דער צייט. און אַזוי פאַרברענגט ראַבינאָוויטש העכער אַ האַלב יאָהר אין מאָסקווע אויף „קאָמאַנדיראָווקעס", לויפט אַהין און צוריק, שעלט, אינטערוועניערט, און בעקומט הונדערט רובעל אויף רייזע הוצאות אַ טאָג.

* * *

די ראַבינאָוויטשעס קאָנען זיך בכלל איינאָרדנען, דאָס איז שוין ביי זיי אין דער פאַמיליע. דאָס עלטסטע זונדעל ראַבינאָוויטשעס איז אַ גאַנצער מאַכער: ער אַרבייט אין קאָמיסאַריאַט אַלס דעלעגאַט פון די בעטלער. אָבער מיט'ן יונגען זונדעל איז צרות אויף צרות. רק ער האַלט אין איין שטעלען קשיות: לעצטענס גיט ער, אַ שטייגער, אַ פרעג דעם פאָטער: טאַטע, פאַרוואָס טאָרען יודען נישט עסען קיין חזיר? — נאָר איינער האָט איהם געענטפערט דער פאָטער, און די רוסען עסען דען יאָ?

אָבער דאָס זונדעל האָט זיך נישט בערוהיגט און ווייטער געפרעגט: און וויפיל גיט מען ביי אונז פאַר אַ דאָלאַר?

ראַבינאָוויטש האָט זיך דערמאָנט די צייטען ווען עס איז ליקווידירט געוואָרען דער „נעפּ" און האָט געענטפערט: פון 6 חדשים, ביז פינף יאָהר!

* * *

ראַבינאָוויטש זיצט אין קאַפע מיט זיין שותף קאַראַפּעטאָוו, וועלכער ווילט איהם מיט אַרמענישע ריטעגישען.

וואָס איז דאָס אַזוינס? פרעגט קאַראַפּעטאָוו „פון אויבען פאַרפרעהען און פון אונטען שרעקליכע געשיכטעס"? און טייטשט אויס: „דער פויגעל זיצט אויף לוביאַנקע". די גאַס אין מאָסקווע, וואו עס געפינט זיך די ג.פּ.או. די אַמאָליגע טשעקאַ.

פאַר האַנדלען מיט וואַלוטע איז ראַבינאָוויטש געהאַט אַרעסטירט געוואָרען און בעגלייטונג פון אַ קראַסנאַ־אַרמייער געגעשטעלט געוואָרען אויף לוביאַנקע. אין עטליכע וואָכען אַרום האָט מען איהם פרייגעלאָזט, זיינער אַ בעקאַנטער, וועלכער האָט איהם געזעהען פריהער, פרעגט איהם: וואוהין איז ער עס דעמאָלט געגאַנגען?

— אויף פּאָלאָוואַניע, ענטפערט איהם ראַבינאָוויטש.

— וואָס הייסט, פרעגט דער פריינד, און וואו האָסטו געהאַט אַ ביקס?

— האָסט נישט געזעהען? ענטפערט ראַבינאָוויטש, די ביקס האָט מיר נאָכגעשלעפּט דער זעלנער.

* * *

ראַבינאָוויטשעס חברים זענען צו איהם צוגעשטאַנען: „ראַבינאָוויטש, וואָס לויפט איהר דיינע וואַלוטע־קאָמבינאַציעס. איצט דאַרף מען בויען דעם סאָציאַליזם, אַז אַזעלכע צייטען זענען שוין איצט. דו קענסט דעם פּושקין־דענקמאַל אויף סטראַסטנאָיאַ פּלאָשטשאַד? ער איז דאָך פאַרשוואונדען געוואָרען אויף דריי טאָג; מ'האָט דעם דיכטער אַריינגערופען אין ג. פּ. או. ער זאָל אָנווייזען דעם אַדרעס פון „קאַרגעצו ריטשער" (סקופּאָי ריצאַר אַ פּיעסע פון פּושקינען) אַפילו טויטע דיכטער'ס איז מען איצט חושד אין ספּעקולאַציע, עס איז שוין גלייכער צו בויען דעם סאָציאַליזם.

ראַבינאָוויטש האָט געפאָלגט און איבעראייכעם מיט זיין פריינד פייגעלסאָן (אויך פון אָדעס), וועלכער האָט איהם איינגעלאָזט, אַלס האַנדעלס־קאָנסולטאַנט אין סאָיוזסאַצקאָמטרעסט, האָט ראַבינאָוויטש גענומען אין זיך „פאַרפעסטיגען די אידעאָלאָגיע", ער האָט אַדורכגעלייענט אַ האַנדבוך פון „זאָליטגראַמאַטע", האָט אויסגעלערנט פון אויסענווייניג עטליכע פראַזען, וועלכע זענען נויטיג אין לעבען פון אַ „פאַראַנטוואָרטליכען אַרבייטער". ער האָט אַפילו אָנגעהויבען צו פאַרשטעהן אין וואָס עס ליגט דער „עכטער אָפּאָרטוניזם" אויפ'ן געביט פון האָדעווען קרוליקעס. מיט איין וואָרט ער האָט זיך געפונען אויפ'ן בעסטען וועג צו ווערען „אַן אַקטיווער בויער פון סאָציאַליזם". טייל מאָל אָבער פלעגט ער צוריק בעקומען „שטאַקעס פון קליינבירגערליכע שטימונגען" אַזוי, אַ שטייגער, ווענדעט זיך צו איהם איינמאָל פייגעלסאָן און זאָגט: וועסט נאָך זעהען, ראַבינאָוויטש, מיר וועלען נאָך דעריאָגען און איבעריאָגען די קאַפּיטאַליסטישע וועלט.

— און ראַבינאָוויטש טוט אַ שמייכעל און זאָגט:

אַז מיר וועלען דעריאָגען, וועט איהר אַזוי גוט זיין מיר זאָגען וועגען דעם, איך וויל דאָרט בלייבען און איהר קענט אייך פאָהרען ווייטער...

* די ווערטער האָט זיך אין פייגעלסאָנען דערוועקט זיין קלאַסען־אינסטינקט און ער האָט ראַבינאָוויטשן געשטעלט אָפען די פראַגע: ווי איז זיין בעציהונג צו דער סאָוויעטען מאַכט?

— ווי צו מיין אייגען ווייב — האָט ראַבינאָוויטש געענטפערט.

— איהר פּרובט זיך מיר נישט אַרויסצודרעהען, האָט געשריגען פייגעלסאָן, וואָס הייסט, ווי צו מיין אייגען ווייב"? — „אַ ברירה האָב איך געהאַט, האָט געענטפערט ראַבינאָוויטש, כ'האָב זיך דאָך געמוזט צוגעוואוינען צו איהר".

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע. אַלע אַרט קאָנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 8—2 און פון 5—9 אָוונד.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

די מורא פאַר זיך אַליין

(קלאַנגען און אָפּקלאַנגען)

פון לעא קעניג

ווער ווייסט, אפשר וועט אַמאָל קומען אַ צייט, ווען די פּעריאָדישע זיצונגען פון די געלעהרטע און זייערע בעריכטען וועגען זייערע אויפטואונגען אויף אַלע וויסענשאַפטליכע געביטען וועלען פערנעמען דעם פּלאַץ — און נאָך אַ פיל וויכטיגע׳ן פּלאַץ — פון די היינטיגע פּאַרלאַמענטאַרע בעריכטען.

די איינציגע „אינערליכע פּאָליטיק" וועט זיין די דערגרייכונגען פון די וויסענשאַפטליכע סעקציעס אויף די פערשידענע פּראַקטישע וויסענשאַפטליכע געביטען ווי מעכאַניקס, אַגריקולטור, מינעראַלאָגיע און אַז. וו.

און די איינציגע „אויסערליכע פּאָליטיק" וועלען זיין די אַבסטראַקטע ריין מאַטעמאַטישע און אַסטראָנאָמישע וויסענשאַפטען און די לעצטע דערגרייכונגען פון די אויספאָרשונגס־עקספּעדיציעס אין די ווייטע נאָך אומבעקאַנטע וועלטען.

און אַזוי ביי אַלע פעלקער און אין אַלע לענדער. אָנשטאָט די היינטיגע פּאָליטישע און דיפּלאָמאַטישע פּאַרלאַמענטען און קאָנפערענצען וועלען רעגירען איבעראַל וויסענשאַפטליכע פּאַרלאַמענטען פון געלעהרטע און קינסטלער.

אפשר וועט אַמאָל קומען אַזאַ צייט.

אָבער לעת עתה.. האָט זיך די יעהרליכע קאָנפערענץ פון די בריטישע געלעהרטע איצט געענדיגט נישט אין אַ זייער געהויבענער שטימונג.

דער פּרעזידענט פון דעם איצטיגען קאָנגרעס פון די בריטישע געלעהרטע האָט אין זיין ערעפענונגס־רעדע גענומען אָדער געגעבען דעם פּעסימיסטישען טאָן, און מען קען זאָגען אַז מיט דער אינערליכער אומרוה, האָט זיך דער קאָנגרעס פון די געלעהרטע געענדיגט און אָנגעשטעקט אויף די אַלע נישט פּאַכלייט, וואָס האָבען אַרויסגעוויזען אַ וועלכען עס איז אינטערעס צו דער אַרבייט און די דערגרייכונגען פון די געלעהרטע.

די וויסענשאַפטען מאַכען פּראָגרעס; יאהר־איין, יאָהר־אויס ווערען געמאַכט נייע ענטדעקונגען און ערפינדונגען, און מיר שטעהען אפשר ערב ענטדעקונגען וועלכע וועלען פערטונקלען אַלע ביז־איצטיגע דערגרייכונגען פון דער וויסענשאַפט.

אָבער, קען די מענשהייט אָנגעטרויט ווערען מיט די אַלע גליקען, וואָס די וויסענשאַפטען ברענגען איהם? וועט דער מענש פעהיג זיין אָט די גליקען אויסצונוצען ווי געהעריג, אָדער ער וועט אין זיין ענגהערציגקייט און שמאָל־קעפּיגקייט אָט די גרויסע גליקען פערוואַנדלען אין נאָך גרעסערע אומגליקען.

וועט די גרויסע ברכה וואָס די וויסענשאַפטען טראָגען אין זיך נישט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ שרעקליכער קללה? עס קומט אַ צייט ווען יעדער נאַר וועט אַ דאַנק די נייע וויסענשאַפטליכע ענטדעקונגען קענען וועלטען צושטערען.

די וויסענשאַפט טראָגט אונטער דעם מענשען דעם גן עדן אַליין, אַלע אוצרות און פּרוכטען פון דער ערד וועט זי איהם אונטער־טראָגען אויף גאָלדענע קאַפּלען זונען־שטראַהלען; די וויסענשאַפט וועט געבען דעם מענשען פרייהייט, ער וועט נישט דאַרפען אַרבייטען „אינ׳ם שווייס פון זיין געזיכט" — וואָס וועט ער טון מיט זיין פרייהייט? איז ער פעהיג צו זיין פריי? וועט ער נישט, ווי אַ נאַריש קינד אַ בלישטשענדיגע צאַצקע, זיך און דעם וויסענשאַפטליכען גן עדן סוף כל סוף נישט אומברענגען ?

פון זינט דער מענשליכער שעפערישער גע־דאַנק האָט זיך גענומען אויפדעקען די סודות פון דער נאַטור האָט ער זיך צו דער זעלבער צייט אויך געשראָקען פאַר׳ן מענשען, פאַר זיך אַליין.

„דעם מענשענס האַרץ איז שלעכט פון גע־בוירען" — האָט דער מענשליכער געדאַנק פון שטענדיג אָן געזאָגט, און דער ליכטיגער מענשליכער געדאַנק האָט פון שטענדיג אָן מורא געהאַט פאַר זיין אייגען האַרץ אין וועלכען עס הויזען נאָך די פינסטערסטע, בלוטדורשטיגסטע און צושטערענדע אינסטינקטען. דער מענשליכער געדאַנק פּראָגרע־סירט אָבער זיין האַרץ איז נאָך אַ פינסטערער אור־טימליכער וואַלד מיט פינסטערע פּרימיטיווע אינ־סטינקטען.

אָט דערפאַר זעהען מיר ווי די וויסענשאַפ־טען האַלטען אין איין פּראָגרעסירען, און אין דער צייט ווען מענשליכע עטיק און מאָראַל זענען נאָך כמעט אויף דעם זעלבען פּלאַץ וואו זיי זענען גע־ווען מיט אַ פּאָר טויזענד יאָהר צוריק.

דער מענשליכער געדאַנק גרייכט צו די העכ־סטע הימלען און דעם מענשענס האַרץ איז נאָך פול מיט די ווילדסטע קאָשמאַרען און געפיהלען.

איז דען אַ וואונדער פאַר וואָס אין אַלע צייטען געפינען זיך וויסענשאַפטלייט וואָס פרעגען מיט דער זעלבער אומרוה: פאַר וועמען? וועט די ליכטיגע ברכה נישט ווערען אַ פינסטערע קללה?

שוין העכער דריי הונדערט יאָהר צוריק האָט איינער פון די ליכטיגסטע מענשליכסטע מוחות וואָס האָט ווען עס איז געלעבט ,לעאָנאַרדאַ דע ווינטשי, פערניכטעט זיינע אַ ערפינדונג פון אַן־אונטער־וואַסער־שיף „ווייל מענשען זענען בטבע שלעכט און זיי וועלען די ערפינדונג אויסנוצען לרעה".

האָט דער גרויסער לעאָנאַרדאַ אומזיסט מורא געהאַט? און האָט די מאָדערנע לופט־שיף פון וועל־כער מען האָט נאָך מיט הונדערטער יאהרען צוריק געחלומט, און עקספּערימענטירט, נישט געבראַכט מעהר שלעכטס ווי גוטס דער מענשהייט ?

ליכטיגע מענשליכע מוחות גרויסע געלעהרטע האָבען פון שטענדיג אָן, קען מען זאָגען, געפיהלט אַ אונצוטרוי צו מענשען „טאָמער וועלען זיי זייערע ערפינדונגען אויסנוצען צום שלעכטען".

און מיר, וועלכע „געניסען" שוין פון אַזוי פיל וואונדערבאַרע וויסענשאַפטליכע ערפינדונגען, ווייסען און פיהלען שוין גאַנץ גוט אַז די אומרוה פון די וויסענשאַפטלייט איז אַ בערעכטיגטע, און מעהר ווי אַ בערעכטיגטע.

„זעהט, איך האָב אייך געגעבען צוויי וועגען — דעם וועג פון לעבען און דעם וועג פון טויט, קלויבט אייך אויס אויף וועלכען צו געהן".

אָט די וואָרנונג פון טויזענדער יאָהרען צוריק, ווערט איצט ווידער אונז געגעבען. אפשר נאָך אין אַ נאָך שאַרפערער און טראַגישערער פאָרם, ווייל די היינטיגע וויסענשאַפט גיט אונז נישט קיין צוויי וועגען נאָר איין וועג; און דער איין און איינציגער וועג — דער וועג פון פאָרשען און וויסען — קען ווערען דער וועג פון גליק און לעבען אָדער דער וועג פון טויט און פערניכטונג..

וואָס וועט די מענשהייט אויף דעם וועג אויפטון ? ! ;

און וועט דער מענש אַמאָל אויפהערען מורא האָבען פאַר זיך אַליין?

—)։o։(—

הונדערט יאָהר יודישע ליטעראַטור

פון ד״ר א. א. ראָבאַק

— 4. —

און בעת מענדעלע גיט אַרויס זיינע קלאַסישע ווערק „די קליאַטשע", „פישקע דער קרומער" און זיין סערוואַנטעסקע בוך „די בסיעות של בנימין השלישי", בעווייזט זיך אַן אַנדערע גראַנדיעזע שטערן אויף דעם טונקעל בעלייכטעטען ליטעראַרישע האָריזאָנט. דאָס איז סאָלאָמאָן ראַבינאָוויטש וואָס איז בעקאַנט געוועהנליך אַלס שלום עליכם. ווי די אַנדערע שרייבער פון זיין צייט האָט ער צו ערשט אָנגעהויבען שרייבען אין דער אַלטער שפּראַך פון די יודען און אונטערדריקט זיין גרויסען אייגענ־בוירענעם הומאָריסטישען קוואַל בעת ער האָט זיך אָפּגעגעבען מיט העברעאיש שאַפען. ענדליך האָט ער זיך אָבער געפונען און אין 1883 האָט ער, ווי שמעיוודיג, אַרויסגעבראַכט זיינע ערשטע יודישע פּאָעמען און „שמועסען". מאָדנע ווי דאָס זאָל אויסזעהען איז דאָס דאָך אמת אַז דער האַיגער גאָר פּאָפּולערער יודישער שרייבער איז געווען אַ רב, אַ לעהרער, אַ באַנקיר, אַ מעקלער, אַן אַרויסגעבער, אַ רעדאַקטאָר און אַ פערזיכערונגס־אַגענט איידער ער האָט זיך ענטגילטיג בעשלאָסען נאָכצופאָלגען אַ ליטעראַרישע קאַריערע וואָס האָט איהם און זיין פאַמיליע, נישט קוקענדיג אויף זיין זעלטענער פיל־זייטיגקייט (מחמת ער האָט זיך אויסגעצייכענט כמעט אין יעדען זשאַנר שרייבען און איז קיינמאָל נישט איבערטראָפען געוואָרען אין הומאָריסטישע דער־צעהלונגען) קוים דערמעגליכט אַן אַנשטענדיגע עק־זיסטענץ, נאָכדעם אָבער ווי ער האָט זיך בעשלאָסען צו זיין אַ יודישער שרייבער האָט איהם שוין קיין זאַך נישט געקענט אָפּציהען פון זיין בערוף, כאָטש ער האָט שוין געהאַט אַרויסגעגעבען פיל קריטישע עסייען, פעליעטאָנען און קורצע ערצעהלונגען אין דער רוסישער שפּראַך.

אָבער דער דין פון דער יודישער ליטעראַטור האָט ערשט געדאַרפט ערשיינען, כאָטש ער איז גע־ווען עטוואָס עלטער פון שלום עליכם. יצחק לייבוש פּרץ איז בעשטימט די גרעסטע פיגור נישט נאָר אין דער ליטעראַטור אויף יודיש נאָר אין דער גאַנצער מאָדערנער יודישער ליטעראַטור (איינשלי־סענדיג נישט נאָר העברעאיש נאָר אפילו יודישע בעלעטריסטיק אין ענגליש, פראַנצויזיש, דייטש, רו־סיש און פּויליש). פּונקט פינף און צוואַנציג יאָהר נאָכדעם ווי דער „זיידע" פון דעם נייעם פּעריאָד (מענדעלע) האָט זיך צו ערשט בעוויזען, האָט פּרץ אַן־אויפרוהר געמאַכט מיט זיין ערשטער פּערעפענט ליכטער פּאָעמע אין יודיש, „מאָניש". שלום עליכם איז אייגענטליך געווען דער אקושאַר פון דעם דאָר־זיגען לעבעדיגען קינד; ער האָט זוגער געלאָזט אַ אפּעריר מעסער או אײדער דאָס קינד האָט דערזעהען די ליכטיגע וועלט האָט געפיהרט צו אַ רוגז.. פּרץ איז שוין אַלט געווען 36 יאָהר ווען „מאָניש" איז פאַרגעלעגט געוואָרען פאַר ז. רעדאַק־טאָר, וואָס האָט ער געטון ביז דעמאָלט? מיר וועלען באַלד זעהען, אַז פּרץ, ווי אַנדערע שרייבער פון פריהער און פון זיין צייט, איז דורכגעגאַנגען די זעלבע סנאָבישע פּעריאָדע, געשריבען אין רוסיש און פּויליש און אַרויסגעגעבען „זאַכען" אין העב־רעאיש — ביז ס׳איז איהם איינגעפאַלען אַז יודיש קען אפשר זיין אַ פּאַסיגע שפּראַך פאַר ליטעראַרישען אויסדרוק. דאָס וואָס ער האָט אין זיין בריף צו שלום עליכם׳ן אין 1888 אָנגערופען דעם מאַמע־לשון, זשאַרגאָן, כאָטש ער האָט דערביי נישט גע־מיינט צו פערלעצען די פאָלקס־שפּראַך, ווייזט אין וואָס פאַר אַ צרה׳דיגע לאַגע יודיש האָט זיך נאָך דעמאָלט געפונען.

אַ ליטעראַרישע קוריאָזיטעט איז דאָס וואָס גראָד דער מענש וועלכער האָט מעהר, ווי סיי־ווער געהאָלפען אַרויסציהען די יודישע ליטעראַטור פון איהר פערוואָרפענעם ווינקעל און איהר געגע־בען אַ פּלאַץ, צווישען אַנדערע ליטעראַטורען, האָט נישט געוואוסט פון שלום עליכם׳ען ביז אַ געמיינ־שאַפטליכער פריינד האָט נישט געשריבען פּרץ׳ן וועגען איהם און האָט קיינמאָל נישט געהאַט גע־לייענט מענדעלע׳ס ווערק חוץ אין אַ רוסישער איבערזעצונג. פּרץ איז צו יענער צייט געווען 36 יאָהר אַלט, ער האָט זיך שוין געהאַט ערוואָרבען אַ נאָמען אַלס אַ העברעאישער שרייבער. אַפילו זיינע בריף צו שלום עליכם׳ען זענען געווען גע־שריבען אין העברעאיש פּונקט ווי עס איז געווען דער פאַל מיט דינעזאָנ׳ס בריף. אַ מעהר ווירדיגע פאָרמע פון שרייבען איז דעמאָלט געווען לשון קודש; דאָס איז געווען די בעצייכנונג פון אַ גע־בילדעטען מענשען, פּונקט ווי עס איז געווען אין דער מאָדע, ביי דער אינטעלעקטועלער עליט, אַפילו ווייט נאָך דער רענעסאַנס־פּעריאָדע, צו קאָרעספּאָנ־דירען אין לאַטיין.

דער נאַרישער בעגריף אַז יודישע שרייבער האָבען זיך גענומען צו דעם געביט ווייל זיי זענען נישט געווען צוגעפּאַסט צו קיין אַנדערען און נישט געקענט שרייבען אין קיין אַנדערע שפּראַך, מחמת זיי האָבען נישט געהאַט די נויטיגע בילדונג — אָט דער בעגריף מוז, יעדענפאַלס אין מאָל פאַר אַלעמען אָפּגעראַמט ווערען. מיר געפינען, פערקעהרט, אַז לעפין האָט געהאַט אַ מעדיצינישע בילדונג; אַז עטינגער איז געווען אַ מעדיקער; אַז אַקסענפעלד איז געווען אַ באַטאַריוס וואָס אין רוסלאַנד האָט דאָס געפאָדערט אַ יורידישע בילדונג (איינער פון אַק־סענפעלד׳ס זיהן איז אגב געוואָרען פּראָפעסאָר פון מעדיצין אין דער פאַריזער אוניווערזיטעט), מענדעלע איז געווען אַ בעוואוסטער העברעאישער שרייבער. שלום עליכם האָט געשריבען אין העברעאיש און רוסיש אַזוי גוט ווי יודיש און האָט דריי יאָהר צייט פערנומען אַ ראַבינער שטעלע; און פּרץ — ער איז געווען אַן ערפאָלגרייכער אַדוואָקאַט ביז צו דעם מאָמענט ווען מ׳האָט איהם בייזווילליג בעשולדיגט אַז ער איז געניגט צו פּאָלאָניזירונג. די יודישע ליטעראַטור פון דעם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט איז פערזייט געוואָרען פון קולטורעלע מענשען וואָס ווען זיי זאָלען געווען שרייבען אין דער שפּראַך פונ׳ם לאַנד וואָלט זיי געקראָגען אַן אומגעהייערע גרעסערע בעלוינונג פאַר זייער טאַלאַנט און אָנ־שטרענגונג.

דאָס וואָס דער מעכטיגער טריאומוויראַט — מענדעלע שלום־עליכם און פּרץ — האָט אויסגע־איבט זיין איינפלוס און זשעני אין דער צווייטער העלפט פון דעם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט און זיי זענען נאָך געווען צייט־גענאָסען — דאָס פערלאַנגט אפשר אַן ערקלערונג. אפשר זאָלען מיר די דאָזיגע פּעריאָדע אָנרופען די גאָלדענע פּעריאָדע אין דער יודישער ליטעראַטור, ווייל צוזאַמען מיט די ערשט־דערמאָנטע שרייבער האָבען מיר דינעזאָנ׳ען און ספּעקטאָר׳ן, פרוג׳ן און אַנסקין, ראָזענפעלד׳ן און יהואש׳ן, גאָלדפאַדענען, גאָרדאָנען און דעם יונגען פּינסקי — אַלע פּיאָנערען און שריפטשטעלער, וואָס פערדינען אַ בכבודען פּלאַץ אין מעהר בעקאַנטע ליטעראַטורען. אַפילו די העברעאישע ליטעראַטור, מיט איהר אַלטע טראַדיציע מוז בעטראַכטען די ווערק פון פּרץ׳ן, מענדעלען און שלום עליכמען אַלס איהר בעסטע פּראָזע, פּרץ׳ס העברעאישע פּאָעזיע ווערט חוץ דעם בעטראַכט פון פיל קריטיקער, איינשליסענ־דיג נחום סאָקאָלאָוו און סמאָלענסקין און קלויזנער׳ן אַלס אַ טייל פון דער בעסטער אין דעם יאָהר־הונדערט. מ׳האָט איהם פערגליכען מיט דעם גע־קרוינטען העברעאישען דיכטער פון יענעם דור י. ל. גאָרדאָן, און כאָטש ביאַליק און טשערניכאָווסקי איבערטרעפען איהם געוויס אַלס דיכטער, האָט פּרץ נישט קיין אַנדערע גלייכען אין דער מאָדערנער צייט אַפילו אויף דעם געביט פון העברעאישער פּאָעזיע (מיט דער אויסנאַהם אפשר פון שניאור׳ן, וועלכער איז פּונקט אַזוי פּראָדוקטיוו אין יודיש ווי אין העברעאיש — איינער פון די אמת׳ע יורשים פון פּרץ׳ן אין דעם זין, וואָס ער איז טראַדיציאָנעל פערבונדען מיט איהם).

וואָס אייגענטליך האָט די פּעריאָדע בעוועסען, וואָס זי האָט געקענט אַרויסברענגען אַזאַ רייכע גלענצענדע שריפטשטעלער!? געוויס קען מען דאָס נישט ערקלערען אויף דעם גרונד פון מאַטעריעלען וואוילזיין, ווי דאָס ווערט צוגעשריבען דער עליזאַבעטישער פּעריאָדע אין ענגלאַנד, עס האָבען געמוזט זיין היס־טאָרישע און סאָציאַלע סיבות. וואָס האָבען גע־פיהרט צו דער ליטעראַרישער פּרוכטבאַרקייט און שטאַרקייט אין פערלויף פון עטליכע צעהנדליג יאָהר. אפשר איז דאָס געווען די ליבעראַלע פּאָליטיק פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטענס רעזשים; אפשר האָט זיך דאָס געצויגען פון דעם קאַמף צווישען דער השכלה־גרופּע און די חסידישע שולען, וואָס זענען דערגאַנגען צו זייער העכסטען פּונקט בעת דעם מיטעל פון דעם לעצטען יאָהרהונדערט, אפשר האָט דער וואוקס פון די קולטורעלע אינטערעסען פון די יודען אַלס אַ פאָלק — געהענדיג מיט גלייכע טריט מיט דער ענטוויקלונג פון יודיש — גראָד דער־גרייכט זיין אַפּאָגעע צו יענער צייט, דער זאַמען וואָס איז פערזייט געוואָרען פון עלי לעוויטאַ אין דעם זעכצענטען יאָהרהונדערט, און פון אַנדערע אום בעקאַנטע, פאַר איהם, האָט זיך אפשר גענויטיגט אין אַזוי פיל יאָהרהונדערטע אום אַרויסצוברענגען די בליטען.. חוץ דעם איז עס מעגליך, אַז דער פּשוטער צופאַל האָט געשפּילט אַ ראָלע אין דעם וואָס מענ־דעלע. שלום עליכם און פּרץ האָבען געלעבט און געווירקט צו דער־זעלבער צייט. נאָר וואָס עס זאָל נישט געווען זיין די סיבה, אָדער די סיבות — ווייל געוויס האָבען מעהרערע סיבות צוזאַמענגע־ווירקט צו שאַפען די דאָזיגע געשעהענישען — די פאַקטען דייטען אָן, אַז אַ בעשטימט געזעץ קאָנ־טראָלירט דעם קולטור־געשיכטליכען גאַנג פון דעם יודישען פאָלק. יעדער איינער פון דער טריאָ, כאָטש ער סימבאָליזירט אַזוי כאַראַקטעריסטיש די יודישע ליטעראַטור, האָט זיך צוערשט אָפּגעגעבען מיט העברעאיש און נאָכדעם געניטען די שפּראַך אַלס אויס־דרוקס־מיטעל. און דאָס זעלבע געזעץ ווירקט בעת אש, דער פּערטער זייל פון דער יודיש־ליטעראַרי־שען בנין, מאַכט אויף דער שוועל פון דעם צוואַנ־ציגסטען יאָהרהונדערט זיינע ערשטע שריט אין דער ליטעראַטור.

יעדער פון די מענשען איז דורכגעגאַנגען דעם־זעלבען ווידערהאָלונג־פּראָצעס: יראת הכבוד פאַר העברעאיש, אַ געוויסע פעראַכטונג צו יודיש. אַ טענדענץ צו שרייבען פאַר די מאַסען כדי זיי צו ערציהען און פערפיינערען זייער געשמאַק און, צום סוף, אַ קינסטלערישע בעוואוסטזיניגקייט אָדער געוויסענהאַפטיגקייט, וואָס האָט זיך קריסטאַליזירט אין פּרץ׳ן, ווי דאָס ווערט אָנגעוויזען אין איינעם פון זיינע בריף צו שלום עליכם׳ען:

„איך שרייב צוליב זיך, צוליב מיין אייגענעם פערגעניגען און אויב איך טראַכט אַמאָל פונים לעזער, איז עס פון דעם לעזער פון דער העכערער

(ווייטער זעה 14. זייט.

אויף שבת אהיים

צופוס אין א זאוויערוכע

(פון מיינע קינדער־יאהרען)

פון פּרץ הירשביין

נאך א ווינטערדיגער משמר־נאכט; נאך אזא פערוואגעלטער נאכט, ווען דער טאג האט אריינגעקוקט דורך די פערפרוירענע פענסטער — האב איך בעשטימט, איך זאל אוועק צופוס אהיים אויף שבת. האב אויסגערעכענט ארויסצוגעהן טאקע תיכף נאכ'ן ערשטען דאווענען. פערצעהן ווערסט פון ארלע קיין קלעשטשעל — קאן מען זיי אין א פינף זעקס שעה איינגעהן. דער וועג איז כמעט א גלייכער. א פאר דערפער אין וועג — איך וועל געהן. כאטש דער פעטער האט נישט געוואלט לידען. וואס אזא פראסט דרויסען, א טיפער שניי אויפ'ן וועג, און דער טאג איז שוין גאר א קורצער... מע' האט מיך פון בית־הרב אויך נישט געוואלט ארויסלאזען, סיי די רביצין, און סיי יצחק — זיי האבען נישט געקאנט פערשטעהן, ווי אזוי איך וועל עס צופוס אבשפארען אויף שבת אינדערהיים, איך בין אוועק.

„וואס פארא גוט יאהר האט מיך אויפגעהויבען און גענומען טראגען קיין קלעשטשעל אין א שווערען ווינטער־טאג“?

איך זעה מיך איצט, ווי איך לייג אריין אין בוזים די תפילין און א העפט מיט איבערגעשריבענע שירים פון יהודה לייב גארדאן, און פון מיכה יוסף לעווינזאן, צוויי טארבקעלעך פון גראבען זאק האב איך אנגעטון אויף מיינע שטיוועל און פון היבטען פערבונדען מיט שטריקלעך זיי זאלען נישט אראפפאלען פון פיס — דאס האב איך געטון, כדי די פיס זאלען נישט פריהרען אין וועג. דער פעטער און די מוהמע האבען געקוועטשט מיט די פלייצעס בשעת איך האב גענומען קוקען צום וועג. די זון האט דווקא פון פריהמארגען א בלישטש געטון, געהאלפען, אז דער פעטער און די מוהמע זאלען מיך ארויסלאזען פון שטוב. די אויערען האב איך פערבונדען מיט א פאטשיילקע; וואלענע הענדשקעס אויף די הענט — און אוועק אין וועג.

די ערשטע עטליכע ווערסט האט מיך דער אימפעט געטראגען. די ברייטע פערשנייטע געגענד אונטער'ן ווייס גרויען הימעל, וואס איז געהאנגען נידעריג איבער דער געגענד — האבען מיך געצויגען פון שטאט ארויס. וואו דער וועג איז געווען איינגעפרוירען און הארט — בין איך געלאפען און גוט דערווארעמט אלע גלידער. ווען די זון האט א בלישטש געטון, האב איך געזונגען אויף דעם הויכען קול, דער וועג, טיף אין שניי, איינגעשניטען — איז געלבליך פון פערדישע מיסט און טריט. האב אויסגעמיטען א פאר פויערישע שליטענס מיט דראבנע פערדלעך, וואס האבען געצויגען אהין, פון וואנען איך געה, א פאר שליטענס האבען מיך אנגעיאגט און אוועק אהין, וואוהין מיינע טריט האבען געצויגען. א דארף אויסגעמיטען, עטליכע הינט, וואס האבען מיך בעגלייט, האבען פערשטאנען, אז באהעטט צו מיר דארף מען נישט קומען, אנ'ערך א העלפט וועג אפגעשניטען. לויט דאס ליכט אין די וואלקענס פערשטעה איך, ס'איז ארום האלבען טאג.

„אבער וואס איז דאס פאר א שטאל־בלויע במארע, וואס קומט מיר אנטקעגען“?

דער פראסט ווערט נישט שטארקער, צו מיינע גלידער האט דער פראסט נישט קיין שליטה, איך פערגעס נישט א טאפ צו טון מיין נאז, א טאפ טון די טיילען פון פנים, וואס זענען אפגעדעקט און פיהל, צי איז אפטמאל נישט צוגעפרוירען, אלץ געהט כשורה.

נאר מיט אמאל הויבען אן שנייעלעך צו טרושען, פריהער ווי אויף קאטאוועס — א שנייעלע אהער, א שנייעלע אהין — פערמרושען אביסעל דעם וועג, פאלען שיטער אויף מיינע קליידער; ריהרען לייכט אן דעם פנים מיינעס, אדרבה, ס'איז געשמאק צו פיהלען, ווי די שנייעלעך ווערען צעשמאלצען אויפ'ן פנים.

נאר פלוצים קום איך אריין אין א ווינט אריין, דער ווינט בלאזט פון צפון צו דרום און טראגט א שטעכעדיגען שניי מיט אימפעט; טראגט איהם אין א גלייכער, קאלטער שפרייט פון צפון צו דרום, דער שניי פערדעקט די טריט פון מענש און שליאד פון שליטען און פערד.

ס'ווערט נישט קעלטער צו געהן, עס ווערט נאר אביסעל שווערער צו געהן, דא־און־דארט האט דער ווינט פערפיהרט א שפיל מיט דעם שניי אויף דער ערד און טראגט אויף שניי־בערגלעך; וויבערט אן דעם שניי, דווקא איבערצושנייען דעם וועג מיט א פערשארפטען בערגעל לענג־אויס, וואס אריבערשפרייזען איבער איהם איז שוין שווער, פאלט שוין די רעכטע פוס אריין ביז צו דער קני און שטעלט אן שניי אין כאלעווע אריין.

א געדאנק זאגט מיר אונטער:

„שפרייז כל־זמן דער וועג איז נאך אפגעצייכענט; שפרייז מיט דעם דאזיגען וועג פאראויס, כל זמן דו האסט געניג כוח, אפשר האסטו כוח צו לויפען — פרוב לויף! מעהר ווי א ווערסט זעקס איז מסתמא נישט געבליבען... אטא דארט איז דער דארף דאשי, פון דארף דאשי קיין קלעשטשעל — פינף ווערסט... לויף, כל זמן דו האסט כוח... און איצט, אז דו האסט שוין אזוי ווייט איינגעלאפען, ביזטו דאך שוין גאר נאהענט — וואלט גאר געווען א יושר כאפען א ביסעלע רוה. טאקע דא ביים זייט וועג, אט־דא, אויפ'ן ווייכען שניי־בערגעלע, דאס לייב איז דאך הייס, שאדט נישט כאפען א ביסעלע רוה“.

איך האב מיך אראפגעלאזען אויף א פרישאנגעווייעטען שניי־בערגעל ביים זייט וועג, האב געהערט, ווי דער ווינט קלאפט אן מיט שניי. דער שניי ווערט צוגעקלעפט צו מיין רעכטער זייט. א זיסער טרויער און אזא פערגעבעלטע מידקייט נעהמט מיך ארום. טאקע פון מיר אליין קומט דער טרויער ארויס און אזוי אויך די מידקייט, און העלפט אויסצוליגען אויף מיר דעם שניי מיט אזא סדר. א דרימעל טון וואלט געוויס נישט שאדען. בפרט מיר איז אזוי ווארעם. ווארעם אין די אויערען; ווארעם אין די פיס — איין דרימעל כאפען. די לעצטע נאכט געהאלטען משמר. אפשר א שעה געשלאפען נישט מעהר; טאקע א טעות געווען, אויב גערעכענט געהן צופוס קיין קלעשטשעל אויף שבת, געדארפט געווען שלאפען די נאכט צוריק...

„טא פארוואס־זשע טריפען די טרערען, קוועלען און טריפען פון די אויגען? אויף וועמעס קאפ פאלען דאס די טרערען?“

דער צפון־ווינט טראגט אויף מיר דעם שניי. די ערד — אזא ווייכער געלעגער. רוהען וואלט איך געדארפט — נעהמען גאר טרערען און הויבען אן צו רינען אויף מיינע פערשנייטע באקען.

„הכנעה איז דער עיקר. אונטערטעניג ווערען“, בעפעהלט דער „חובת הלבבות“. ווען א מענש איז א נכנע — ממילא שוין איז זיין שטים שטיל. אלע זיינע אברים ווערען אונטערטעניג צו דער געטליכקייט, וואס האט אלץ בעשאפען.

„צו וועמען זאל איך איצט זיין נכנע, ווען דער שניי דעקט מיך, ווי מיט אנ'איבערבעט צו און דער ווינט וויגט מיך איין?“

ס'איז דער טלאפא־טראטא פון מיהל. וואס איך הער איצט דורכ'ן ווינט. א ביסעל וואסער איז צווע קומען אין סטאוו; מארגען איז שבת, ווען מען די מיהל נישט קאנען לאזען — האט דער ברודער משה, וואס איז געקומען אויף ווינטער אהיים — ער האט די וואסער־רעדער דעם איין ארונטערגעהאקט, אראנגעשאטען א פערטעל קארן אין קויש אריין און אוועקגעלאזען די מיהל, זאל עס אפציהען דאס וואסער ווען די מיהל געהט בלויז דריי מאל א וואך... מען קאנען שבת האבען רוה, ווי דער שטייגער ווינטער, ווען די מיהל געהט בלויז דריי מאל א וואך... פאמעלעך אזוי דרעהען זיך די רעדער. טלאפא־טלאפא — — — נישט אזוי כסדרדיג. די רעדער זענען ווידער געפרוירען, וואלט דאך גוט געווען, ווען איך קום נאך אן אהיים בעצייטענס, איידער מען פערשטעלט די מיהל, שוין מעהר ווי דריי חדשים נישט הנאה געהאט פון דער מיהל.

„הא, אפשר שמידט מען גאר היינט די שטיינער און איך בין דערביי נישטא? ווער ווייסט, אפשר זאגט דער מאמע דאס הארץ, אז איך בין ארויס צופוס אהיים אויף שבת, און איצט זיצט איך שוין באלד איינגאנצען א צוגעדעקטער מיט שניי; וויל שלאפען און האב מורא איינצושלאפען? אפשר וועט זי גאר הייסען שפאנען דאס ווייסע פערדעל, הייסען פאהרען מיך בעגעגענען, ארום א זאוויערוכע שפילט דרויסען...

„הא, דו זיצסט אויף אנ'ארט? דו ווילסט עס אויף אזא אופן אנשפארען צו טאטע־מאמע אויף שבת אהיים? וויאוואו — — — אאו — — — וויאאו — — — — האט דער ווינט אין א קרייז ארום א וואויע געטון — — וויאאו, צופוס געהט מען אין אזא ווינטערדיגען טאג — — — וויאאו — — —

בין אויפגעשפרונגען פון מיין ארט, דערשפירט א שטשעמעניש אין די פינגער פון די פיס, דערשפירט א שטעכעניש אין פנים, האב איך מיט שניי אויסגעריבען דאס פנים, האב אנגעהויבען אונטערצושפרינגען פון שניי ארויס, וואס איז אויף מיר שווער געלעגען און — גארנישט מיט מיינע כוחות גענומען לויפען און אנטלויפען פון ארט, וואו די טרויעריגע רוה האט מיך איינגעוויגט.

עס קומען מיר אויפ'ן זינען די מעשיות, וואס דער זיידע האט אין די לאנגע ווינטער־נעכט גאנץ אפט דערצעהלט, פון מענשען, וואס זענען אין זאווערוכעס אומגעקומען. א פחד כאפט מיך ארום און ווי אויף פליגלען האט עס מיך געטראגען אלץ נעהנטער צו דער היים, אט בין איך דורך דעם דארף דאשי. הינט קומען מיר אנטקעגען און מונטערען מונטערען מיך נאך מעהר אויף. דער שווייס רינט איבער'ן פנים; עס שלאגט פון מיר א פארע — אזוי צעווארעמט בין איך. אבער די כוחות לאזען נישט אפ.

און אט זעה איך שוין פון ווייטען ארויס דאס איינגעהארבעטע שטעטעל, זעה ארויס סמנים פון שטעטעלשען בית־עולם, אט זענען די שפיצען פון קלויסטער אין מיטען מארק.

איך בעשטים אויסצומיידען דאס שטעטעל. נאר דורך גויאישע הינטערגאסען קאן איך דעם וועג אפשניידען. דער עיקר וויל איך נישט זעהן דעם שטאטישען מארק, איך וויל נישט, מען זאל מיך פון די קראמען בעמערקען, און אזוי קום איך אן מיט אימפעט, און צווישען אונזערע פלויטען, אונזערע פערפרוירענע ביימער. פון ווייטען הער איך דעם טלאפא־טלאפא פון מיהל. די מיהל געהט טאקע. אט איז די שטוב.

— זעהט נאר, זעהט, ווער ס'איז אנגעקומען?

די פרייד אין שטוב איז גרויס. ממש מען גלויבט נישט די אויגען, איך זאל צופוס אנקומען. און איך אליין — ווי א פערבלאנדזשעטער הונט, וואס האט צוריק צו זיין היים געטראפען — אזוי בעהערשט מיין לייב אזא פרייד, אזא פרייד.

די היימישע פרייטאגדיגע ווארעמקייט האט מיך ארומגענומען. אנ'אמת'ע פרייד, א פערדינטע פרייד.

מזל־טוב, כ'האב שוין א „שטאט“!..

מאנאלאג פון א יוד, אנ'אייביגען זוכער

פון י. אבערזשאנעק

ווי איהר קוקט מיך אן, בין איך אנ'אייביגער זוכער. מיין גאנץ לעבען האלט איך אין איין זוכען: אין מיין מאמעס בויך, האב איך געזוכט די ליכטיגע שיין. ווען איך בין געבוירען געווארען, האב איך געזוכט די מאמעס ברוסט. אז איך האב אנגעהויבען געהן אין חדר, האב איך געזוכט א תירוץ, ווי אזוי זיך אפצוגענארען, שפעטער האב איך געזוכט א תכלית. כ'האב געזוכט א וועג, ווי אזוי זיך צו בעפרייען פון פאניעס הענד, אז כ'בין עלטער געווארען האב איך געזוכט א כלה. כ'האב געזוכט א פעטען מחותן. נאך דער חתונה האב איך געזוכט פרנסה, און אזוי האלט איך אין איין זוכען ביז'ן היינטיגען טאג.

יא, רבותי, איך האלט אין איין זוכען, און געפין פונקט קאפויר: כ'האב געזוכט א תכלית, און געפונען האב איך דעם דלות. כ'האב געזוכט א פעטען מחותן, האב איך געפונען א פעטע מחותנתטע. כ'האב געזוכט א יונגעל, א קדיש, אויף איבער הונדערט און צוואנציג יאהר. האב איך געפונען א האלב טוץ מיידען. איצט זוך איך פאר די זעקס מיידען — זעקס חתנים. יעדעס יאהר בעקום איך עקסמיטיעס און זוך דירות. אויף יעדען שבת זוך איך א גמילות חסד, — כ'בין דער אייביגער זוכער...!

א גאנץ קיילעכדיג יאהר האלט איך אין איין זוכען: סוף ווינטער הויב איך אן צו זוכען אין די דערפער פאר מיין ווייב א דאטשע. ברענג איך איהר א דאטשע מיט קארן, וויל זי וואלד; ברענג איך איהר וואלד, וויל זי א וואסער מיט א פליאזשע. ברענג איך איהר א וואסער מיט א פליאזשע, וויל זי א „פאליאנקע“, און טאמער האב איך שוין אויס געזוכט א דארף, דארף איך באלד אנהייבען צו זוכען — א שטאט!...

— שאבערעלע (איך הייס ישעיה בער. נאר פון גרויס ליבשאפט צו מיר, האט מיך מיין יודענע פערצויגען און זאגט אויס ביידע נעמען אין איין אטעם: שאבערעלע). שאבערעלע, זאגט צו מיר היינטיגע וואך מיין יודענע:

— וואס הערט זיך?

— וואס, זאג איך, זאל זיך הערען — ס'איז אלץ נאך א קרעזוס!

— קרעזוס, שמעזוס — האט מיין יודענע געענטפערט, — האסט שוין עפעס „נא ווידאקו“!?

— וואס הייסט עס אזעלכעס „נא ווידאקו“? — האב איך נישט פערשטאנען מיין ווייבס פרעמדווערטער.

— איך מיין האט זי געזאגט, צי דו האסט שוין עפעס אויפ'ן אויג?

— אויפ'ן אויג? אויפ'ן אויג, האב איך, דערווייל גארנישט, דערווייל האב איך אויף די פלייצעס. אי, טראג איך א הויקער! אבער זאג מיר, וואס דארף איך עס האבען אויפ'ן אויג?

— נו א „שטאט“ — האסטו שוין עפעס אויפ'ן אויג א לייטישע [שטאט“ פאר מיר אויף די „יונירואים“? (לייען: ימים נוראים).

נאר וואס איך האב פערענדיגט מיין זוכען פאר מיין ווייב א דארף, האב איך מיך גענומען זוכען פאר איהר א „שטאט“.

— שאבערעלע, האט זי געזאגט, דו קענסט דאך שוין מיין „גוסט“, איך האב פיינד אבי־וואס, איך מוז האבען אנ'„אינטעליגענטנע שטאט“ — א „צוש“!..

האב איך מיך ווידער געלאזט זוכען „אנ'אינטעליגענטנע שטאט“ א „צוש“ פאר מיין יודענע און די זעלבע צרות, וואס איך האב ביים זוכען א דארף, דיזעלבע צרות האב איך ביי דער „שטאט“, וואסארע „שטאט“ איך ברענג איז עס איהר נישט „דא גוסטו“. ברענג איך איהר אין „פילהארמאניע“ ציהט זי מיט דער נאז: — „פילהארמאניע“ איז נישט פאר איהר, פארוואס? וויל יענטעל די האלטערשטייערין, דאוונט אויך אין „פילהארמאניע“ — זי צוזאמען מיט יענטעל די האלטע־שטייערין — ער!...

ברענג איך איהר די „ביאלע סאלע“, טויג עס ווידער נישט — ווי אזוי וועט זי זיך געפונען מיט די „ביאלער־סאלע“ ווייבער!...

ברענג איך איהר די וואליבער שוהל, איז זי ווידער נישט צופרידען — ס'איז נישט פאר איהר קיין פאסיגע „טאוואזשיסטווא“. — ווי קומט זי צו די „ליטוואטשקעס“?...

ברענג איך איהר „אהל־יעקב“ איז זי נישט קיין ציוניסטקע, ברענג איך איהר די וואיאזשארען, זאגט זי אז מיט די וואיאזשארען איז גוט צו שפילען אין ברידזש נישט צו דאווענען די „יונירואים“.

וואס איך ברענג איהר, טויג נישט. דא איז נישט „וויגאדנע“, דארט פאסט איהר נישט די „טאוואזשיסטווא“. דא איז דער חזן נישט קיין „סימפאטישנער“. דארט געפעלט איהר נישט דער גבאי — געה זוך פאר מיין ווייב „אנ'אינטעליגענטנע שטאט“ א „צוש“!..

— שאבערעלע, זאגט זי צו מיר נעכטען — זאג מיר מזל טוב, כ'האב שוין!

— וואס האסטו שוין?

— „אנ'אינטעליגענטנע שטאט“ — דעם אמת'ן „צוש“!

— וואסארע „צוש“ האסטו עס געפונען? — בין איך געווען ביי־גע־ריג.

— אין דער סינאגאגע אויף דער קאשטשושקע — אט דאס איז א „צוש“, דאס איז „אנ'אינטעליגענטנע שטאט“, צוזאמען מיט דער גאנצער לאדזער שמיעטאנקע. דא וועלען מיר האבען די אמת'ע טאוואזשיסטווא, — בין איך געטראפען, שאבערעלע?

— וואס האט מיך געחלומט די נאכט און יענע נאכט — ווי קומען מיר צו דער סינאגאגע? דארט דאוונט מען דאך אין ערמעל אריין, און מ'הערשט אויף פויליש, שטאט טליתים טראגט מען האנטיכלעך, און צו „הנני העני“ שפילט צו דער גארגעל — ווי קום איך ישעיה בער צו אזעלכע העכטען?

נאר פערפאלען! אז א יודענע זאגט, סינאגאגע, העלפט דאך נישט.

— אבער דו ווייסט כאטש, זאגט צו מיר שפעטער מיין יודענע, אז צו דער סינאגאגע מוז מען האבען אנ'„אדפאוויעדניע סטראי“? — די סינאגאגע איז דאך נישט „פילהארמאניע“!..

איצט איז ווידער א זוכעניש: זי זוכט דעם גרעסטען פאריזער מאדע־זשורנאל, זי לויפט אויס צו די גרעסטע שניידערינס, זי זוכט דעם לעצטען „קזשיק“ מאדי“, ווארים ס'איז דאך נישט קיין קלייניגקייט — די סינאגאגע!...

מילא מיין יודענע ווי מיין יודענע — זי וועט שוין געפונען דעם לעצטען „קזשיק“, אבער וואס טו איך? וואסערע עצה האב איך? אין דער סינאגאגע טראגט מען דאך ימים־נוראים צילינדערס! ווי וועל איך, ישעיה בער, אויסזעהן אין אזא גלאנציגען קוגעל־שארבען אויפ'ן קאפ! און וואו בעקומט מען בכלל היינט צילינדערס? א צילינדער טראגט דער פרעזידענט ווען ער נעהמט אויף א דעפילאדע, דער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי אין גענף אדער א פשוטער בשר ודם אין א צילינדער!..

מיין גאנץ לעבען האלט איך אין איין זוכען, און אויך איצט זוך איך... א צילינדער.

אפשר ווייסט איהר, רבותי, וואו מ'קען ערגעץ בעקומען „נא פראקאט“ אנ'איבערגעציטשערטען קוגעל־שארבען — איך דאווען דאך אין דער סינאגאגע!..

א „רעאַליסטישע“ פּיעסע
פון די „אַסטאַריע“-טראַנזאַקציעס

אין „אַסטאָריע“ ווענדט זיך דיר. צעלמייסטער צו אַ שרייבער: וואָלט איהר מיר נישט געקאָנט אָנשרייבען אַ ריינע רעאַליסטישע פּיעסע, אָהן די אַלע אויסגערעכענטע געקינסטעלטע טריקען?

— למשל? — האָט דער שרייבער געפרעגט.

— לאָמיר זאָגען: דער טאַטע אַ שיכור, די מוטער אַנטלויפט מיט אַ שייגעץ. דער עלטסטער זוהן זיצט אין תפיסה, דער יונגערער זוהן איז אַ פאַרברעכער, אַ פּאַרשוין פון דער אַנטלויפענער קלאַס, די טאָכטער איז אַ פאַרקויפט אין אַ הורן-הויז...

[illegible] לידיגט אויס אַ קאַסע, דער יונגערער זוהן איז אַנ־אינטערנאַציאָנאַלער אַפּעריסט, און די טאָכטער איז אַ פאַרטענצערין אין אַ קנייפּע...

די באָבע דערצעהלט
אַ קינדער-מעשה'לע

די באָבע דערצעהלט די קינדער אַ מעשהלע:

...און ס'איז געווען אַזאַ כשוף-מאַכער, אַז צו וואָס ער האָט זיך נאָר צוגערירט, איז עס באַלד פאַרשוואונדען געוואָרען...

קינדער: אַהאַ, דאָס איז זיכער געווען דער עטוועסטראַטאָר, באָבעשי!

זאָגעכצען

צוויי וואָס קענען צונעהמען ביים מענש דאָס לעבען: אַ פרוי און די... קראַנקען-קאַסע.

די ביאָגראַפיע פון אַ מאַן אין 6 ווערטער: געבוירען, דערצויגען, פערלאָבט, פערהייראַט, גהינום, טויט.

לשון הרע
מ'זאָגט אַז:

בעת דער מיניסטער בעק איז געווען אין טערקיי אויף אַ וויזיט ביי קעמאַל פּאַשאַ, האָט דער טערקישער מושל געזאָגט צו בעק'ן:

— אייער מאַרשאַל איז גליקליכער פון מיר: ער איז אַ דיקטאַטאָר, און איך בין קיים אַ דיקטאַטערעק.

דער מיניסטער זאַוואַדזקי איז גלייכצייטיג אַ מיניסטער אָהן אַ פּאָרטפעל און אָהן פינאַנצען.

הגם דער געוו. באַהן-מיניסטער קיהן, איז געוואָרען דער דירעקטאָר פון אַלע וואַרשאַווער טראַמוואַיען, ווערט ער פאָהרען נאָר מיט דער „יעדינקע“.

צוליב דעם, וואָס צוויי פּאָלקאָווניקעס זענען אַרויסגעטרעטען פון מיניסטאָרען-קאַבינעט, שמועסט מען אין די פּאָליטישע קרייזען אַז דער מיניסטאָרען-קאַבינעט ציוויליזירט זיך.

ערשטער יוד:
פון וואַנען גיסט זיך דאָס אַזויפיל וואַסער?

צווייטער יוד:
דאָ אויבען וואַש מען מכתמא ברודיגע וועש. .

גאָרגולאָוו
אַזוי ווי אַנדערע פּאָליטיקער

גאָרגולאָוו איז יעצט געגליכען צו אַ סך אַנדערע פּאָליטיקער... אין וויכטיגע מאָמענטען פערלירען זיי די קעפּ...

שעפּסען, אין דער שטאַל אַריין!
אַ פּאָליטיש מעשה'לע פאַר דערוואַקסענע קינדער

אַ פויער האָט געיאָגט די שעפּסען אין דער שטאַל אַריין. די שעפּסען האָבען פאַר קיין פאַל נישט געוואָלט געהן. פערקעהרט: זיי זענען זיך צעלאָפען אויף אַלע זייטען.

— וואַרט צו — האָט זיך איינער פון די אַדורכגעהער געווענדעט צום פויער — איך וועל אייך העלפען, ער האָט אַ וואונק געטהון מיט איין אויג, און אַלע שעפּסען זענען געלאָפען אין דער שטאַל אַריין.

— אַ דאַנק אייך, האָט דער פויער געזאָגט, צום אומבעקאַנטען. ווי אַזוי האָט איהר דאָס געמאַכט, און ווער זענט איהר?

— איך בין דער פּרעזעס פון אַ „יעווויסען“ סיים-קלוב — האָט דער אומבעקאַנטער געענטפערט.

די פרוי
פון מעטעאָראָלאָגישען שטאַנדפונקט

יעדע פרוי אָהן אונטערשיד פון גלויבען און פּאָליטישע איבערצייגונגען, אונטערליגט די דאָזיגע מעטעאָראָלאָגישע אויסרעכנונג לויט'ן וועטער:

פון 1—5 יאָהר — רעגענדיג.
פון 5—10 יאָהר — זוניג.
פון 10—13 יאָהר — כסדרדיגע ענדערונגען.
פון 13—16 יאָהר — שעהן.
פון 16—19 יאָהר — ווינדיג.
פון 19—21 יאָהר — וואַרים.
פון 21—29 יאָהר — הייס.
פון 29—35 יאָהר — שטורמיש.
פון 35—40 יאָהר — נישט קאַלט, נישט וואַרים
פון 40—50 יאָהר — טרוקען.
פון 50—60 יאָהר — קאַלט.
פון 60—70 און ווייטער — שניי און פראָסט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם נייעם צוואַנג-געזעץ צו פיהרען האַנדעלס-ביכער ווערען פון זאַגארס געזוכט

סליחה'נערס

און אַנדערע „זאָגערס“.
זיך צו מעלדען צו דער איזבאַ סקאַרבאָוואַ.

צו פערדינגען

פון זאַפאַרט צו פערדינגען אָהן אַמער-געלד

פערשידענע שטעט

מיט אַלע וויגדאַעס. זיך צ ווענדען אין „פילהאַרמאָניע“.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 224 — פרייטאַג, דעם 23 סעפּטעמבער 1923

די „אויפלעבונג“ אין לאָדזער מסחר...

אין דער דאָזיגער „בראַנזשע“ ווערען איצט געמאַכט גרויסע „טראַנזאַקציעס“..

אויבען רעכטס : די מאַנעווערס פון דער מעקלענבורגישער אָרדנונגס־פּאָליציי.

אינדערזייט רעכטס : צו די גרויסע מאַנעווערס פון רייכסווער, גענעראל פאָן רונדשטעדט פיהרט אָן מיט דער „רויטער אַרמעי".

צו דער עפענונג פון געהארט הויפּטמאַן־טעאטער אין ברעסלוי, אויבען : געהארט הויפּטמאַן מיט זיין פרוי. (רעכטס) אין דער ערעךלאזשע. אונטען: דער איינגאַנג אין נייעם טעאַטער

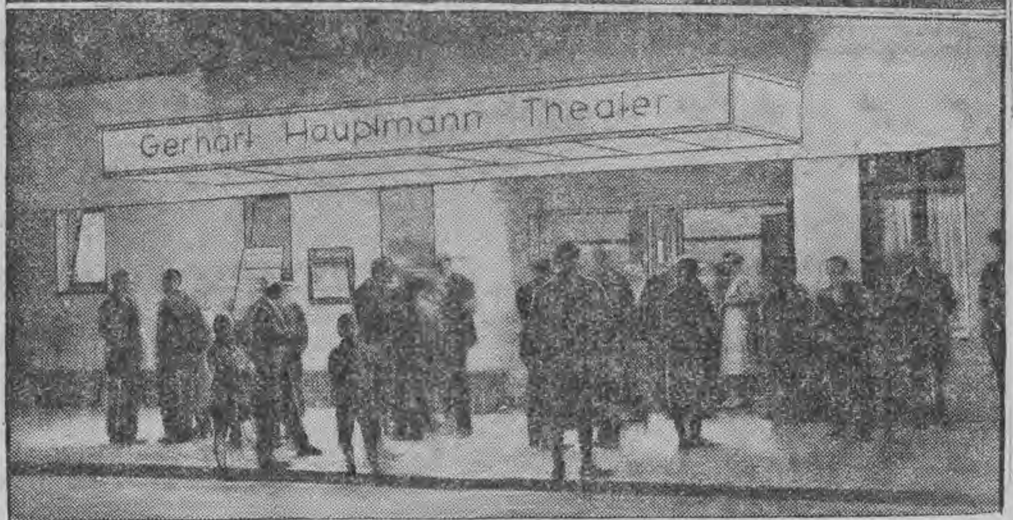

אונטען: דעם 25 סעפּטעמבער קומט פאָר אין באַזעל אַ גרויסע באַלאָן־וועטפליה צו וועלכער עס האָבען זיך שוין געמאָלדעט 8 לענדער.

דער טעניס־מייסטער ווילי בעני פיהרט איין אַ נייע טעניס מאָדע.

אינדערזייט רעכטס: דער בעקאַנטער מאַלער מאַקס סלעפוגט, איז געשטאָרבען אין עלטער פון 64 יאָהר.

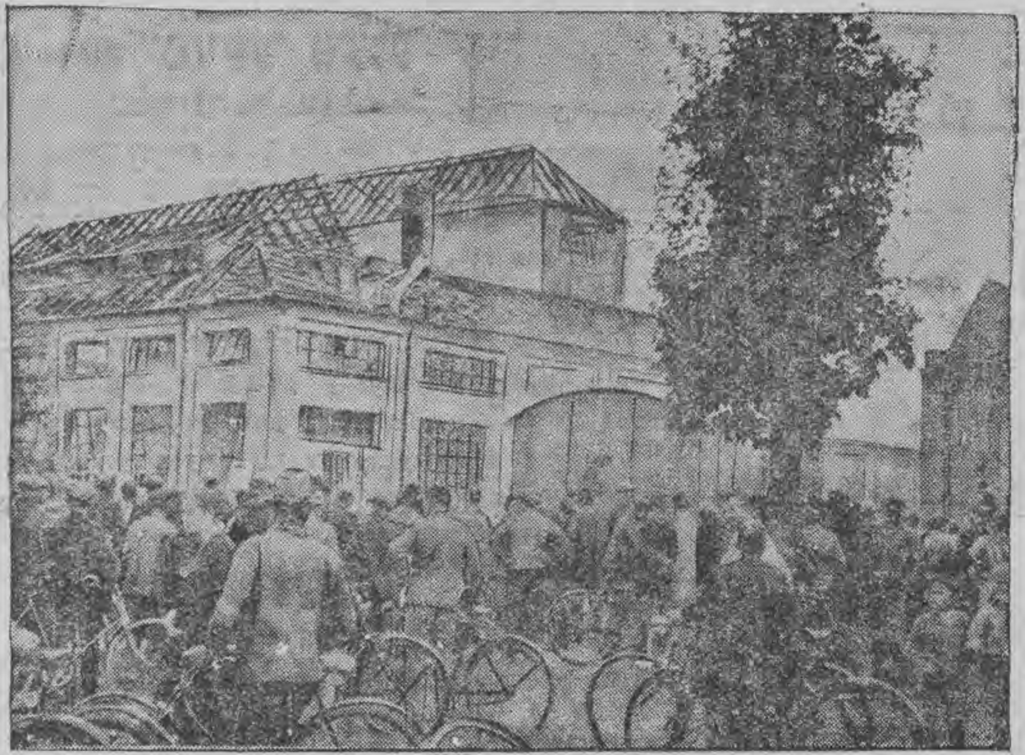

אויבען רעכטס: דורך אַן אויפרייס פון שטויב איז צושטערט געוואָרען די גרויסע אַלומיניום־פאַבריק אין נירענבערג (בייערן).

אינדערזייט לינקס: צו די גרויסע מאַנעווערס פון רייכסווער. גענעראַל פאָן באָק פיהרט אָן מיט דער „רויטער אַרמעי".

גובערנאַטאָר שנעע מיטגליד פון דער פעלקערבונד־קאָמיסיע צו פאָרשען די לאַגע אין מאַנדזשוריען איז צוריקגעקומען קיין בערלין.

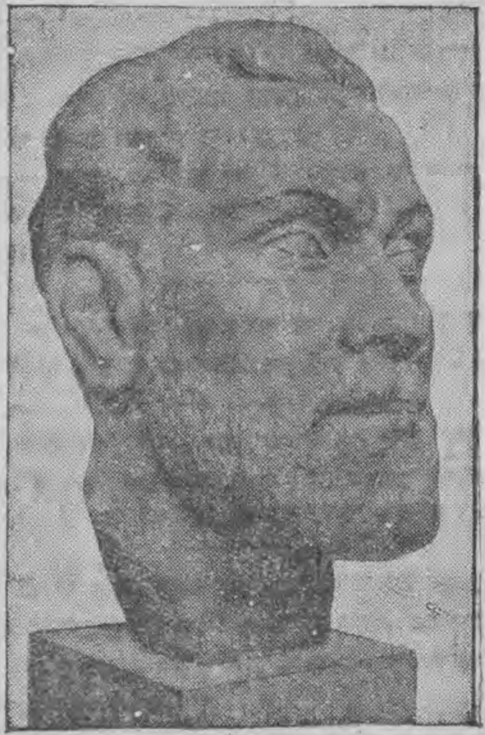

אונטען לינקס: ביוסט פון פיאָנער פון דער לופט־פליהערייי לילינטאַל, וועלכער איז אומגעקומען אויף אַ טראַגישען אופן מיט 36 יאָהר צוריק

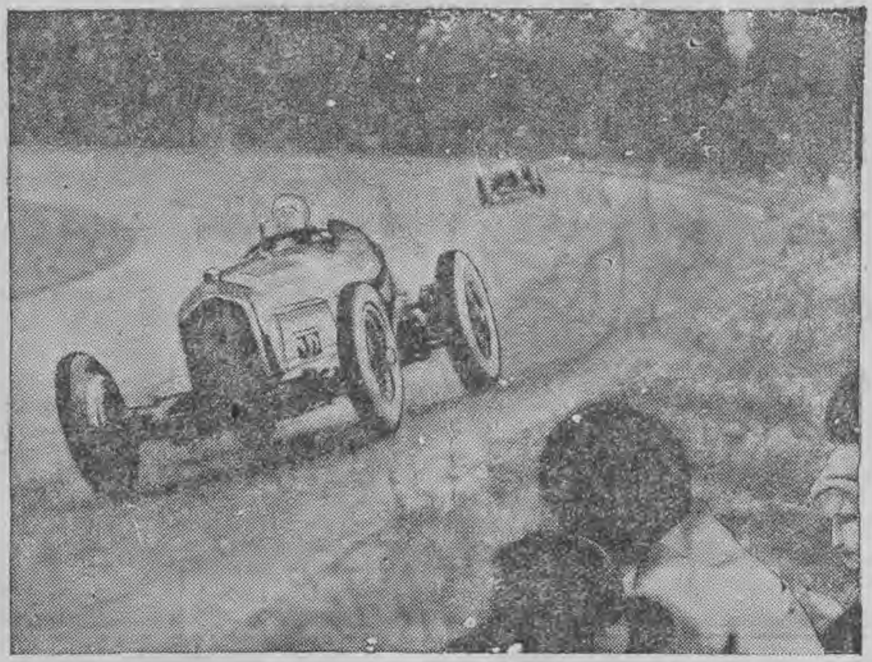

ער בערימטער אויטאָ־פירער קאַראַטשיאָלאַ געווינט דאָס געיעג אין מאָנזאָ (ביי מײלאַנד).

פרעזידענט הינדענבורג פאָרט אָפּ צו די מאַנעווערס פון רייכסווער.

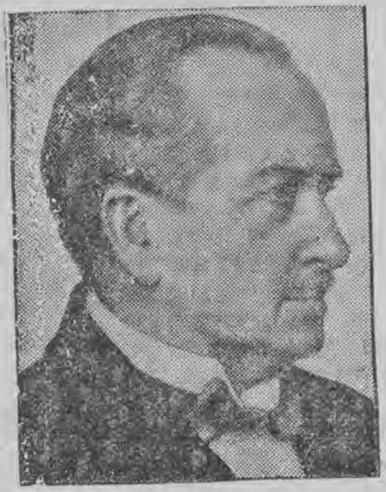

דער דיכטער מאַקס דרייער איז אַלט געוואָרן 75 יאָהר.

אינדערמיט: מאַלער קאַרל שוואַרץ האָט באַקומען דעם פרייז פון דער דייטשער אַקאַדעמיע אין רוים

אונטען אינדערמיט: א מאָנומענטאַל־געמעל אויף דער בערלינער אויסשטעלונג פון עפענטליכער באַוואָרגונג, דאָס בילד ווייזט ווי אַזוי מ׳קאָן קאַליקעס פערוואַנדלען אין אַרבייטספעהיגע מענשען.

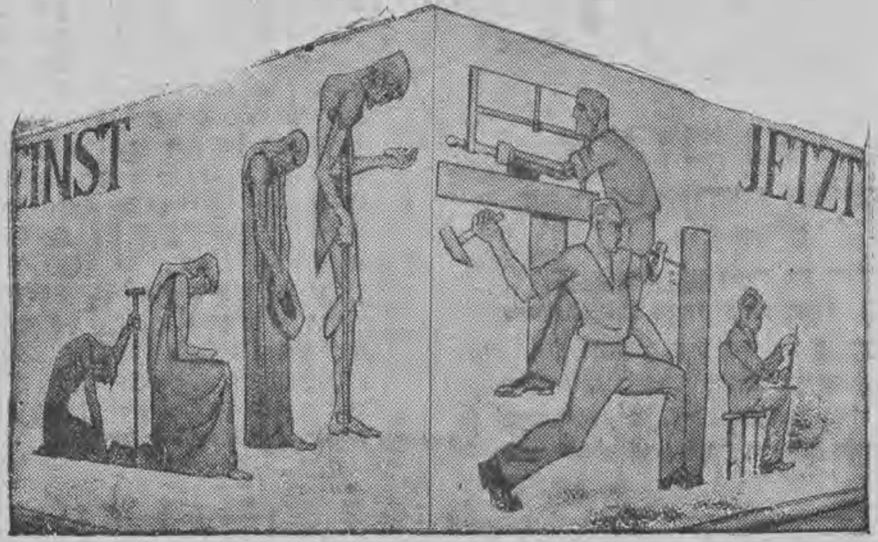

שול־קינדער אויפ׳ן פליה־פלאַץ פון בערלין, לעבען זייער פליהער.

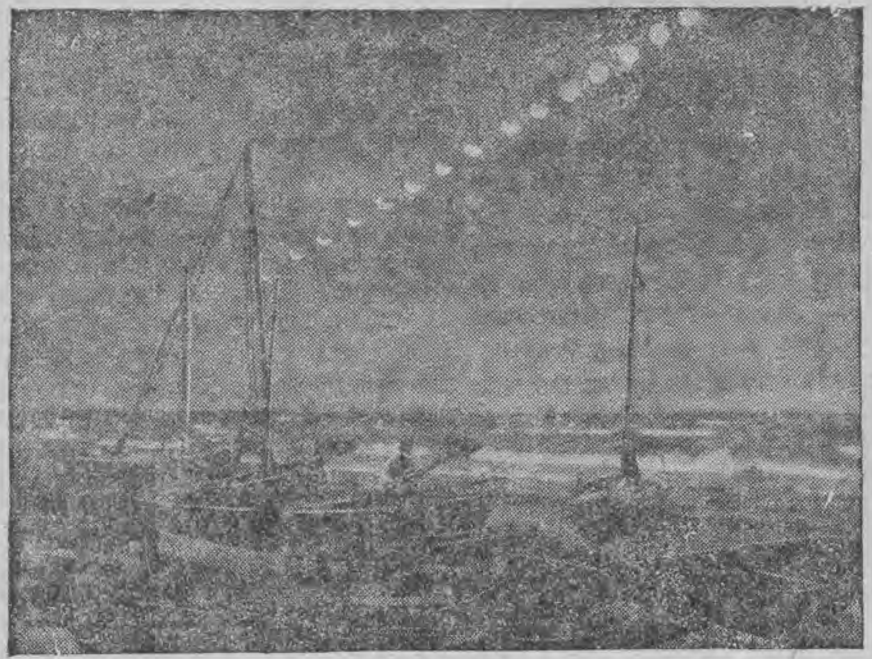

טריק־פאָטאָגראַפיע פון אַ ליקוי לבנה, שטעלט מאָר די בעוועגונגען פון דער פינסטערניש.

אויבען אינדערמיט: טשיקאַגאָער מאָלער פערקויפען אויף דער גאַס זייערע בילדער.

ד״ר היינריך דעהמעל, אַ זוהן פון בערימטען דייטשען דיכטער ריכהאַרד דעהמעל איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד. דעהמעל איז געשטאַנען בראש פון אַ בעראַטונגס־שטעלע געגען זעלבסטמאָרד.

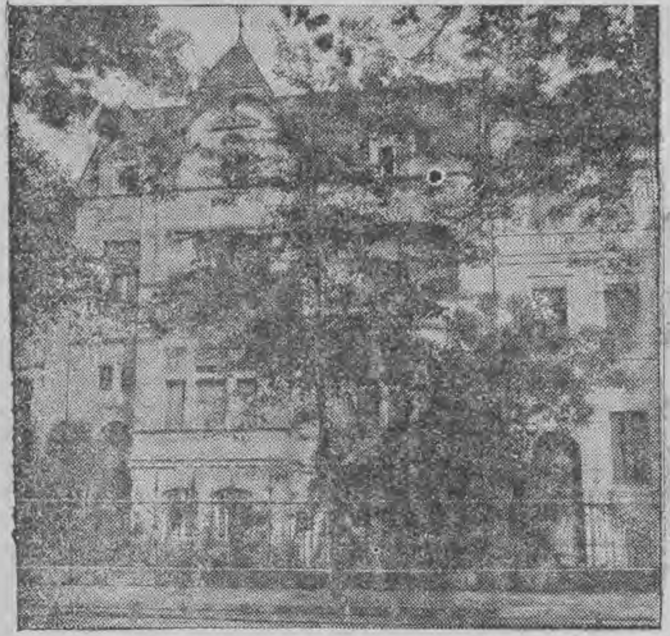

דער ערשטער האָטעל פאַר קינדער איז געעפענט געוואָרען אין בערלין.

דאָס הויז וואו עס איז געבוירען געוואָרען דער גרויסער איטאַליענישער מאַלער טיציאַן, ווערט רעסטאַווירט. רעכטס — פאָרטרעט פון דעם מאַלער.

פאליטיק פון דער וואך

ווי געפעלט אייך די ענטוואפנונגס־קאנפער־רענץ ?

דייטשלאנד איז צום ענטוואפנונגס־טיש ניט געקומען, און דאך איז מען צוגעטרעטן זיך צו ענטוואפענען.

מען דארף נישט לאכן, דער ענין ענטוואפנונג איז א גענוג ערנסטער — דארף מען נישט לאכן, אפילו נישט פון דיפלאמאטישן שטאנדפונקט דארף מען נישט לאכן. גענוג איז שוין אז אונזערע הויך־פאליטיקער מאכן חוזק פון דער ענטוואפנונג.

אוי, מאכען זיי חוזק !

א וויצלער, נישט קיין פאליטיקער, האט אונז פערזיכערט, אז דער שטארקסטער און געלונגענס־טער וויץ פון היינטיגן דור, איז דער ענטוואפנונגס וויץ.

מען דארף געבען דעם נאבעל־פריז פאר'ן בעס־טען וויץ — די ענטוואפנונגס־פלוידעריי.

מיר האלטען שוין אויף א גוטער מדרגה — מען וויצעלט זיך שוין !

שוין איינמאל א סוחר'טע!

א לאדזער ווייבעל מיט'ן קאפ אויף דער רעכטער זייט

אלטער מאן (צו זיין יונג ווייבעל א סוחרטע): זאג מיר נאר מאטעלע, מ'דערציילט מיר, אז דו ביזט עפעס צופיל שמעלקע מיט אונזער בוכהאל־טער, דעם פאסקודניאק — איז עס אמת?

ווייבעל: ס'איז אמת.

מאן: פארוואס טוסטו דאס אזוי? ווי פאסט דאס פאר א פרוי, א סוחרטע?

ווייבעל: ווייל איך בין א סוחרטע. קיין שום סוחר ריזיקירט נישט זיין גאנץ אייגענטום אין איין האנד...

אויפ'ן לאדזער טעקסטיל=מארק

א טראנזאקציע אין א לאדזער מאנופאקטור=געשעפט

ביים הורטאוניק יעקעל וויגאניע, האט די היינ־טיגע וואך א לעמבערגער סוחר געקויפט א פע־קעל ווינטער־סחורה, אויף וואס דער לעצטער האט אויסגעשטעלט וועקסלען אויף 3 חדשים. דער טער־מין אויף אפצושיקען די סחורה איז בעשטימט גע־ווארען אויפ'ן 1־טען דעצעמבער.

נאכ'ן אפשליסען די טראנזאקציע, זאגט דער סוחר צום הורטאוניק: אפשר וואלט מען געדארפט מאכען א שריפטליכע „אומאווע“?

— צו וואס דארפט איהר אבי „אומאווע“?

— גאר פשוט: ווען די סחורה דורך דער צייט־טייערער ווערען, וועל איך זיין דער ערשטער, וואס וועט וועלען נעהמען, און איהר וועט זיין דער ער־שטער, וואס וועט נישט וועלען געבען. וועט ווער־דער ביליגער ווערען, — וועט זיין פונקט פער־קעהרט — ס'איז נישט אזוי!

די מפלה פון א לאדזער שמענדריק

אדער:

בריה=אויסטויש פון א יונגען כלל-טוער און זיין „סימפאטיע“

איינער פון די לאדזער יונגע כלל־טוער, האט, הוט, מיט א רויטע רויז אין דער לאץ, זייענדיג אין „העלענאוו“ אויף א „זאבאווע“ פון „תומכי אורחים“ בעקענט א מיידעל און באלד זיך פערליבט איבער די אויערן.

צומארגענס נאך דער „זאבאווע“ שרייבט ער אוועק צו דעם מיידעל א בריוועלע:

„טייערע געניע!

אויב דו ווילסט אז איך זאל מיר קיין מעשה נישט אנטון, טא קום היינט 8 אוונד אין שיענ־קעוויטש פארק. כדי דו זאלסט מיך דערקענען, וועל איך טראגען א ברוין־געקעסטעלטען אנצוג, א גרויען הוט, מיט א רויטע רויז אין דער לאץ.

מאניעק“

נאך עטליכע שעה האט מאניעק דערהאלטען אזא תשובה:

„דיין הייסער ליבעס־בריף האט מיך שטארק גערירט. כ'נעהם אן דיין פראפאזיציע, איך קום היינט 8 אוונד אויף דעם אנגעוויזענעם ארט. כדי דו זאלסט מיך דערקענען, וועל איך טראגען א לאנג שווארץ כאלאטעל, א פאר הויכע שטיוועל און א גראבען שטעקען אין דער האנד, כדי כ'זאל דיר קענען צעברעכען די ביינער.

געניע'ס טאטע“.

אויף דער קאלומנער פליאזשע

פון לאה האפמאן

שמעון איז געווען א וואוילער יונגערמאן, שמעון האט געטראגען זיין קערפער מיט ליבע. ער האט געוואוסט, אז זיין יעדע בעוועגונג איז פול מיט רייץ און, אז זיין שלאנקער קערפער פער־מאגט, וואס מ'רופט: גראציע. דערצו האט ער גע־קענט ריידען אזוי שעהן, אז ער פלעגט פערכישופן פרויען מיט זיינע רייד. אונטער זיין כישוף האבען זיך די צוריקגעהאלטענע מיידלעך פערגעסען און: „דו זאלסט נישט“ און זענען געווען גרייט אויף „יא“ ביז'ן לעצטען טראגען פרויען שטאלץ. דאס אקע שמעון געבראכען הערצער, ווי א היטלעריסט ...עכט שויבען.

היינטיגען זומער, האט ער פערקערעוועט זיין אינטערעס צו א רייצענדער דאמע, וואס איז גע־ווען אן אייגענטימערין פון א פענסיאנאט אין קא־לומנע און זיך אין איהר פערליבט.

די מאדאם האט געהאט גרויס טאלאנט צו ליבע, אבער איהר טאלאנט צו געשעפט איז גע־ווען נאך גרעסער, האט זי געהאלטען שמעון'ען אונטער איהרע פייער־בליקען און ער האט פונק־ציאנירט אלס מאגנעט פאר די איינזאמע פאציענט־קעס פון איהר פענסיאנאט.

שמעון האט זיך פערליבט אין דער מאדאם מיט'ן פייער פון אנ'ערשטער ליבע און האט זיך געבעטען ביי איהר:

— מיין שעהנער זומער־חלום, קומט מיט מיר אויף דער פליאזשע.

האט זי אריינגעשטאכען אין איהם איהרע פערליבטע בליקען און גענומען ריידען:

— אי, וואלט איהר מיר געזונד זיין, א פענ־סיאנאט מיט מיידלעך, אפעטיטלעך, ווי די רייפע קערשען אויפ'ן בוים, און ער וויל דווקא מיך, וואס איך בין אזוי פערנומען און קען פון הויז נישט אפטרעטען. אט איז דאך סאניטשקע. געהט מיט איהם צו דער פליאזשע.

שמעון האט געמוזט נעהמען סאניטשקען און געהן מיט איהר אויף דער פליאזשע.

און אז מען זיצט אויף דער פליאזשע, מוז מען זיין א דזשענטעלמאן, האט ער בעמערקט סא־ניטשקעס שעהן פארמירטע אָרעמס, און האט דער־זעהן, אז די זעלבע אָרעמס וואקסען ארויס פון א חנ'עוודיג יונג מיידעל, איז וואס האט ער גע־קענט טון? נאך אלעמען איז ער דאך נישט גע־מאכט פון אימיטאציע־לעדער, האט ער געטרונקען פון ביידע קוואלען...

אז דאס מיידעל איז אוועקגעפאהרען פון פענ־סיאנאט האט זי דערציילט, אז אין דער מאדאמס פענסיאנאט איז זעהר גוט...

די פענסיאנאטניטשקע האט געוואלט, אז אויך ריעניא, און בעלא און אננא זאלען האבען גוטס צו דערציילען וועגען איהר פענסיאנאט — האט זי זיי אויך געשיקט מיט שמעון'ען אויף דער פליאזשע.

ווען די אייגענטימער פון אנדערע פענסיאנאטען האבען זיך דערוואוסט, אז שמעון ציהט „סבאר“... האבען זיי זיך א לאדגעטון נאך שמעון'ען מיט גילדענע הבטחות.

די מאדאם האט דערזעהן, אז ס'איז שלעכט, שמעון קלויבט זיך אוועקגעהן, האט זי בעשלאסען חתונה צו האבען מיט איהם, און אזוי ווי זי איז גליקליכערווייזע געווען אנ'אלמנה, איז קיין שטערונג נישט געווען. און שמעון איז געווארען דער אייגענ־טימערינס אייגענטימער.

נאך דער חתונה האט זי איהם שוין נישט געדארפט בעטען, ער זאל געהן מיט די מיידלעך אויף דער פליאזשע. ער האט שוין אליין געווארט דערפאר... און שמעון'ען איז געווען אזוי גוט, אז ער האט בעשלאסען, אז דאס ערד־קוגעלע איז אויפ'ן ריכטיגען פלאץ, און אז קיין בעסערען מקום, ווי א פענסיאנאט, האט דער רבש"ע אליין נישט געקענט אויסטראכטען פאר איהם: מיידלעך קומען און פאהרען אוועק און ס'קומען אנדערע. די פרישקייט פון מיידלעך שטראמט ווי דאס וואסער אין טייך, האט שמעון געטרונקען פון ביידע קוואלען... און ס'איז איהם געווען גוט, הלוואי אויף אונזער קונדס־רעדאקטאר און זיינע מיטארבייטער געזאגט געווארען. *)

*) בעמערקונג פון רעדאקציע: אמן!

יודען דארפען פרנסה!

שמועס אין ראדאגאשטשער בית=מדרש

אין ראדאגאשטשער בית־המדרש זיצט א יוד און זאגט תהילים.

— וואס זאגט איהר עפעס אזויפיל תהילים? — פרעגט איהם א צווייטער יוד. וואס בעט איהר אזוי פיל ?

— כ'זאל האבען גענוג ארבייט. כ'דארף מפרנס זיין א ווייב מיט זעקס קינדער.

— וואס איז אייער בעשעפטיגונג?

— א גרעבער אויפ'ן בית־עולם.

איינער איז דאך געווען!

ווייב: כ'גלויב נישט, אז ס'איז אמאל געווען א מאן, וואס זאל נישט האבען פערראטען זיין פרוי.

מאן: ס'איז געווען אזא מאן.

ווייב: ווער איז ער ?

מאן: אדם הראשון אין גן־עדן.

דער אפרוה

פון א לאדזער סוחר

— וואס זעהט מען עפעס נישט שמחה'ן?

— ער ריהט זיך איצט אביסעל אפ נאך דער ארבייט.

— דהיינו?

— נאכ'ן אופפאדלאשטש זיצט ער אביסעל אויף דער מילשע.

מיט וואס איינער האנדעלט...

סוחר: (צום שניידער): זייט אזוי גוט און פערלאנגירט מיר אביסעל די הויזען, ווייל זיי זענען צו קורץ.

לאדזער דאקטוירים

ערשטער דאקטאר: האט איהר אמאל געמאכט א פעהלער אין אייער פראקטיק?

צווייטער: יא, איינמאל, כ'האב אמאל א רייכען לאדזער פאבריקאנט אויסקורירט אין צוויי ווי־זיטען.

אויף דער נאוואמיעסקא

אונטערגעהערטער שמועס צווישען סוחרים

ערשטער: וואס הערט זיך ר' לייביש ? ווי איז מיט'ן געזונד? ווי די געשעפטען?

צווייטער: וואס איז דא צו רעדען „וואס! אז מיט'ן געזונד וואלט געווען אזוי ווי מיט די געשעפטען, און די געשעפטען אזוי ווי מיט'ן גע־זונד וואלט איך דאך געקענט אוועקפאהרען קיין קריניצע...

דאס איבערגעריסענע קלאג=ליד

דער „פעראייניגטער קאמף“ פון די לאדזער סוחרים־ און האנדווערקער־פעראיי־נען אין „קאמף“ געגען דעם נייעם עקזעקוציע־גע־זעץ, פון וועלכען ס'האט זיך אויסגעלאזט א טייך טרעהרען...

דער משוגענער מאנופאקטוריסט

פאראדיע אויף דראנאוו'ס „דער משוגענער אין שפיטאל“

בעמערקונג: דער „משוגענער“, וואס וועט שפילען דאס דאזיגע שטיק, מוז דורכאויס טראגען א כאלאט פון אשר קאהנס „אקא“.

היינט מוז איך ווערען פרייעס אין דער „זיר־זעווער מאנופאקטור“ און דאס ערשטע גיב איך ארויס א בעפעהל, אז אלע קאטשען־פאהרער מוזען ווערען מיטגלידער אין „זוהר דלים“ און אלע אק־שען מוזען מוזיקאליש ווערען.

נאכדעם לאז איך אלע בעלפערס פון גאנץ פוילען פון די מאנופאקטור־לאגער פערטרייבען. דען זייט די בעלפער'ס זענען מאנופאקטוריסטען גע־ווארען האבען זיי פערשלימזלט די גאנצע פראדוק־ציע דעריבער, בעלפערס, אראפ פון די קוטשען! אין די חדרים אריין! צוריק צו די טייטשעלצלער, ווייל דא איז נישטא קיין פלאץ פאר אייך!

נעכטען בין איך אין סיים געווען, האב איך אנ' אנטראג געשטעלט אז די פארטאטקעס מוזען אונטער־געהן. — ניין — האבען זיי געזאגט — די פאדאט־קעס מוזען בלייבען! דא בין איך געווארען שטארק בייז און האב צוגעשטעלט א לייטער ביז צו דער איזבא סקארבאווע און האב געוואלט אויפרייסען דעם גאנצען לאגער פון די רעקורסען מיט די ווזנאר־ניעס, פלוצלונג איז אונטערגעקומען לייזער לעווין און האט מיך אפגעגאסען מיט א רעגען, אז א קאל־טער שטראם איז מיר אדורך דורכ'ן גאנצען לייב און איך בין א דערצייטער פון קעלט צו דער ערד געפאלען.

— פארוואס קומט מיך צו בעגיסען? — האב איך איהם געפרעגט — ווייל דו לאזט נישט פערשטייגען די פ.צ. מיט „התאחדות“. — (לאכט לאנג און ברעכט ענדליך אויס אין א געוויין).

פארוואס איך בין אראפ פון זינען, פרעגט איהר? — וואס דען האב איך געוואלט: אויף אויפ'ן זינען? אז מ'וואלאריזירט מיר אין אזא קורצער צייט א קאטש מיט צוויי פערד מיט א וואלאנט דערצו. איך געה נאך ארויס פון מיין הויז, לויפט מיר דער בוכהאלטער נאך און שרייט: „מיין הער, מיין הער, עס ברענט ביי אייך! איך קום צוריק: מיין גאנץ געשעפט איז וואלאריזירט, עס שיטען זיך פראטעס־טען און פלאכטעס ווי האגעל און דריי רעגענטען שטייען און לעשען די שרפה, באלד קומט אנצולויפען מיין ווייב און שרייט „א כפרה דעם קוימען מיט די מאשינען, ראטעווע קאטש די קאטש מיט די צוויי פערד! איך בין זעהר צומישט געווארען און אנגע־הויבען לויפען און שרייען „יענשען, שענקט מיר א בייגעל, שענקט מיר א בייגעל!“...

(פויזע).

אלדד און מידד זענען געווען צוויי זשאנדארען אין מצרים — ביום ולא בלילה.

דתן ואבירם האבען זיך אויסגעוואשע די שקאר פעטקעס און אויפגעהאנגען אויף דער איובע האנד־לאווע צו טריקענען — ביום ולא בלילה.

מענדעל סטריקאווער פירט די אנראטאווע ביכער — בלילה ולא ביום.

זיינוועלע מאדעפאלאם פון דער נאוואמיעיסקא גאס שטעלט אויס „קינדישע“ און זיין שוויגער דער־לאנגט די ערשטע זשירע — בלילה ולא ביום.

פריהער אז ר' אשר וויהעוועך האט גענומען כמו און די פ.ק.ק.פ. האט געגעבען „כמעט“ זענען די לאדזער קוימענס געגאנגען ביום ובלילה.

שפעטער אז ער האט געמאכט „חצי שלי וחצי שלך“. העלפט דאטע און העלפט לאקשען, זענען די קוימענס געגאנגען — ביום ולא בלילה.

איצט אז ס'איז צוריק אריינגעטרעטן „נארמאלע פערהעלטענישען“ געהען די קוימענס — לא ביום ולא בלילה.

(געהיימנישפול)

און דעם פרומען צדיק ר' הלל האט מען גע־כאפט אויפ'ן בוידעם מיט א ש... ש... שבחי בעל שם טוב אין דער האנט...

(לאכט)

כא, כא, כא, הערט א נייעס? זיבען אנדה־ניקעס האט מען געכאפט אונטער דער שטאט — מיט מאיאנטקאווע זעזנאניעס אין דער האנט, יאסעלע דאנא'ס ציצית האבען זיך משדך געווען מיט דער ארדאנקעס פורעדיטשקע און פארבהעשעלשטייגען האט מען געטראפען רייטענדיג אויף א סערטיפיקאט פאר'ן מיטעלשטאנד.

(זינגט):

צי בין איך פון א פראטעסטעל געבוירע,
צי האט מיך קיין נאדזור געהאט?
היטלער האט מיך געשוירען,
אוי איז דאס א יאט !

די אפשטארבונג פון אדאם מיצקעוויטש

פון ד״ר ווילהעלם פעלע

מיר ווייסען שוין, אז ס'ווערען געבראכט צוויי ווערסיעס פון מיצקעוויטשעס טויט; איינע, אז ער איז געשטארבען אויף כאלערא, די צווייטע, אז ער איז פערסמט געווארען, ווייל מ'האט מורא געהאט. דאס ער וועט קאמפראמיטירען פוילען צוליב'ן קאנטאקטירען זיך מיט די יודען, וועלכע זעלען פעסט, אז מיצקעוויטש האט זיך געפינען אין לעבונג פון פוילען.

די, וועלכע ווילען בעווייזען, אז ער איז געשטארבען אויף כאלערא (ד״ר בראנדשטעטער) שטעלען פעסט, אז מיצקעוויטש האט זיך געפינען אין קאנסטאנטינאפאל ממש אהן מיטלען צום לעבען. מיט עטליכע טעג פאר מיצקעוויטשעס טויט האט ארמאן לעווי געפונען אויפ'ן גאס פינף קאפיקעס און האט זיי איבערגעגעבען דעם פאעט, מיצקעוויטש האט א קוק געגעבען אויף דער מטבעה, א שמייכעל געגעבען און געזאגט:

— דאס אלץ דערמאהנט מיך ווילנע און האט די מטבעה בעהאלטען אין טאש. מ'האט געלאזען דעם קראנקען פאעט אהן געלד, אהן מיטלען צו בעצאהלען אפילו די פרימיטיווסטע אלטעגליכע בעדערפנישען, ער איז געגאנגען עסען אין די ערגסטע קנייפעס, וואו ער האט אמאל געגעסען ביי לודוויקא שניאדעצקא האט ער זיך געווענדעט:

— ווי א גוט וואסער דו האסט, ווי ווייס און גוט דאס ברויט איז ביי דיר, ווי א גוטען ווייז האסט דו. דער גרעסטער פוילישער זשעני איז געשלאפען אויף זעק. שניאדעצקא לויט בראנדשטעטערס בעריכט, שרייבט וועגען די קאנסטאנטינאפאלער צייטען פון פאעט:

„מיצקעוויטש איז געווען פערשמאכט, אפגעשוואכט, ערשעפט", „ער איז שטענדיג אין זיך געווען פערנומען מיט'ן גורל פון פוילען, וועגען וועלכען ער האט געטראכט און גערעדט און וועגען גורל פון די קינדער, וועגען וועלכע ער האט געשוויגען, אבער פאר וועלכע ער האט זיך שטענדיג אין יעדען מאמענט מקריב געווען".

ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער, זאגען די וועלכע האלטען, אז ער איז געשטארבען פון כאלערא, אז די לייכטזיניגע האנדלונג פון דער אומגעבונג, וועלכע האט אינגאנצען נישט געטראכט וועגען דעם געזונד צושטאנד פון פאעט, זיין שוואכקייט פאר די קינדער, ... לעבען אין די שרעקליכסטע בעדינגונגען האט געשאפען א גינסטיגען באדען צו דער שטערבליכער קראנקהייט, און די דאזיגע קראנק איז כלומרשט געווען כאלערא.

איינער פון די פובליציסטען איז איצט ארויסגעטרעטען מיט א פעסטשטעלונג, אז אין קאנסטאנטינאפאל איז דעמאלס בכלל קיין כאלערא־מגפה נישט געווען.

מ'דארף אבער ווענדען די אויפמערקזאמקייט דערויף, אז די זעהר שווערע מאטעריעלע לאגע פון מיצקעוויטשען, איז נישט קיין בעווייז, אז ער איז נישט פערסמט געווארען. די פאטאלע פינאנציעלע לאגע קען נאך בשום אופן נישט זיין קיין אויפקלערונג, צי דער פאעט איז געשטארבען אויף כאלערא, צי צוליב פערסמונג.

באי־זשעלענסקי, דער גרעסטער פערשפרייטער פון פארשריט אין פוילען און דער פאנאטישער אנהעגנער פון אמת, ווייזט בסדר אן דערויף, אז מיצקעוויטשעס טויט איז פערהילט אין א געהיימניש און אויפ'ן דנא פון דער געהיימניש קומט אלס בולטער ארויס דער ענין פון פערסמען מיצקעוויטשען, באי ווערט אטאקירט פון אלע זייטע. אבער ביז איצט האט זיך נאך נישט געפינען קיינער, וועלכער וואלט אויף אן איבערצייגענדען אופן אפגעשלאגען באיס פעסטשטעלונגען. דעם גרויסען פוילישען פובליציסט ווארפט מען פאר אין דעם ענין לייכטזיניגקייט, א ווילען פון רעקלאמע, בייזען ווילען א. ד. גל. פערשטעהט זיך, אז דאס איז דער לייכסטער אופן פון פאלעמיק; ארויפגייסען אנגעמער נאווישקייטען אויפ'ן קאפ פון געגנער ווען מ'האט נישט קיין שום ארגומענטען. באי האט א געוואלדיגען פערדינסט ביים פאעטען דאס לעבען און שאפען פון פיל פאעטען, ווייל מיט זיין יונגען פרישען פערשטאנד, האט ער אפגעשלאגען א רייהע פערעלטערטע אנשויאונגען. פאר פיל מענשען איז דאס געווען א נישט בעקוועמע זאך, אז באי האט די דרייסטקייט צו זאגען עפעס אנדערש. ווי כ'האבען ליגען געזאגט פערשידענע ספעציאליסטען נאך די ארטיקלען פון באי האט זיך בעוויזען א גאנץ אנדערע אריגינעלע אבער אבסורדאלער שטאנדפונקט פון ענדעקישען לאגער. דער ענדעקישער פובליציסט וואשילעווסקי ענטפערט אויף דער פראגע, צי מיצקעוויטש איז פערסמט געווארען; מיר ווילען זיך וועגען דעם נישט שפארען, מיר ווייסען נישט, צי ס'איז אפילו מעגליך, סהאבען זיך געדרעהט ארום מיצקעוויטשען מענשען, וועלכע זענען געווען ווייניג בעקאנט, אפטמאל נישט זיכערע".

און אט שטעהט וואשילעווסקי פעסט, אז „ער האט דאס רעכט" דעם פערדאכט צו ווענדען אין אנ'אנדער זייט. און ער האט געפונען דעם פערסמ'ער, דעם פערברעכער, וועלכער האט נישט זיינס גלייכען אין דער גאנצער פוילישער געשיכטע, איז דער יוד... ארמאן לעווי. דאס דערמאהנט נישט ווילענדיג דעם פאקט פון פערמשפטען 5 היטלערישע באנדיטען צוליב דעם ערמארדען דעם הילפלאזען פאלאק, ס'האט זיך געקענט אויסדרוקען, אז צוליב דעם וועט אויסברעכען א היטלערישע רעוואלוציע, צום גליק איז היטלער נאר שטארק אין פיסק, און אט זענען די היטלער־אויצעס ארויסגעטראטען מיט א געוואלד; אז די שולד פאר דעם אורטייל טראגען... די יודען, פארוואס יודען? אויף דעם וואלט נישט געקענט ענטפערען קיין שום היטלעראוויעץ, אזוי גוט ווי יעדער ענדעק וואלט נישט געקענט ענטפערען אויף דער פראגע פארוואס די יודען האבען פערסמט דעם גרויסען פריינד פון יודישען פאלק אדאם מיצקעוויטש.

דער ענין פון גרויסען פוילישען פאעט, איינעם פון די גרעסטע אייראפעאישע שרייבער, אינטערעסירט בעזונדערס די יודען, און אזוי איז נאך ביז איצט נישט פערענדיגט די פראגע פון דער אפשטאמונג פון מיצקעוויטשעס מוטער. פירשט פראנטשישעק בראניצקי האט פערעפענטליכט אין 1879 דעם אינהאלט פון זיין געשפרעך מיט מיצקעוויטשען, בעת וועלכען דער פאעט האט געזאגט

— מיין פאטער א פאלאק, מיין מוטער מאיעווסקא פון משומדים, איך בין אלזא אויף א העלפט א פאלאק, אויף א העלפט א יוד און דאס האלט איך פאר איחוס".

דער גרויסער פוילישער פאעט קראשינסקי האט געשריבען צום פילאזאף טשעשקאווסקי, אז „מיצקעוויטש איז אנ'אויסגעצייכענטער יוד", אז זיין מוטער איז געווען ביז דער חתונה א יודישע. די דאזיגע בעריכטען זענען געווען זעהר נישט בעקוועמע פאר די מיצקעוויטש־פארשער און האבען געפרובט זיי בטל צו מאכען דערמיט, אז דאס זענען פליאטקעס. ביז איצט האט אבער קיינער נישט געקענט די דאזיגע פליאטקעס אפלייקענען. דאסזעלבע איז מיט דער פראגע פון פערסמען אדאם מיצקעוויטש, באי ברענגט אין זיין לעצטן ארטיקעל וועגען דער דאזיגער פראגע 2 לידער פון דעם בעריהמטען ראמאנטישען פאעט נארוויד, פון דעם ערשטען ליד איז צו זעהען, אז נארוויד פיהרט אדורך אנ'אנאלאגיע מיט סאקראטעסען, וועלכער איז געשטארבען אויסטרונקענדיג א בעכער סם. אין צווייטען ליד ווייזט ער אן אין צוזאמענהאנג מיט'ן טויט פון מיצקעוויטשען אויף „דער היימישער הרגה". נארוויד, וועלכער האט געקענט ווייסען די סיבות פון מיצקעוויטשעס טויט, האלט זיך אפ קלאר אנצוּווייזען אויף די ריכטיגע סיבות.

מיר שטעהען דעריבער פאר א נישט געלעזטען פראבלעם, מיר ווייסען נישט צי מיצקעוויטש וועלכער האט געגלויבט אין דער גרויסער מיסיע פון די יודען איז פערסמט געווארען אין שייכות מיט'ן שאפען דעם יודישען לעגיאן.

פון יודישען הומאר-אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

א תענוג...

שוין דריי יאהר ווי איך בין ביי אייך אין געשעפט און איך בין אייך געטריי, איצט בעט איך אייך א הוספה.

אזוי האט געטענהט דער בוכהאלטער צו זיין באלעבאס.

— וויפיל פערדינסטו? — פרעגט איהם דער באלעבאס.

— הונדערט רובעל א חודש.

— נו, איז דאס ווייניג פאר דיר אויף חיונה?

— יא, אויף חיונה איז דאס גענוג אבער אידר ווייסט דאך אז „לא על הלחם לבדו יחיה האדם" מ'דארף אמאל האבען א שטיקעלע תענוג אויך...

— תענוגים ווילט זיך דיר גאר — האט זיך דער באלעבאס מיט כעס אויסגעשריען — טא וואס דארפסטו דערצו א הוספה? נעם און פאסט צוויי טעג נאכאנאנד און אויפ'ן דריטען טאג אז דו וועסט עפעס נעהמען עסען וועסטו שוין זעהן, וואס פאר א תענוג דו וועסט האבען...

צוריקגעזאגט

א יוד א למדן וואס זיין נאמען איז געווען גימפעל, האט געמאכט א שותפות־געשעפט מיט א גראבען יונג, וואס האט געהייסען שלום. איז דער למדן אמאל אוועקגעפאהרען פון דער היים, און האט געשריבען א בריף צו זיין שותף צום סוף פון זיין בריף שרייבט ער מיט א לשון־קודשדיגע מליצה:

„ואתה שלום, וביתך שלום, וה' יברך את עמו ישראל בשלום".

האט שלום דער שותף איבערגעלייענט דעם בריף און האט אויך געענטפערט מיט'ן זעלבען נוסח:

„ואתה גימפעל, וביתך גימפעל, וה' יברך את עמו ישראל בגימפעל!"...

פאליטיק

דאס איז געווען אין קריגס־צייט, איז מענדעל דער מלמד אראפגעגאנגען צום טייך ברענגען אנ'עמער וואסער, אין א געוויסע צייט איז ער געקומען אהיים מיט ליידיגע עמערס.

— וואס ביזטו עפעס מיט לעדיגע עמערס געקומען? — האט איהם זיין ווייב געפרעגט —

— איך בין אראפ צום טייך און האב אנגעשעפט די עמערס מיט וואסער און אזוי ווי איך בין געגאנגען אהיים מיט'ן וואסער, האב איך דערזעהען ווי דאס מיליטער פונ'ם שונא געהט אין שטאט, האב איך נישט געוואלט זיי זאלען מיך בעגעגענען מיט פולע עמערס, וואס דאס איז א סימן ברכה און האב גלייך אויסגעגאסען דאס וואסער.

מענדעל, מענדעל — האט דאס ווייב אפגעזיפצט — דו זארגסט גאר נישט פאר'ן שטוב, נאר א גאנצען טאג האסטו צו טון מיט — פאליטיק...

פערברעכען און פערברעכער

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאפען)

פון ה. קרוגער

מיתת בית דין קומט נאר אויף גאר גרויסע עבירות, ענטוועדער אונטערגראבענדיג די אמונה־יסודות אדער די יסודות פון מענשליכקייט, ווי: עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכת דמים, חילול שבת, זאגען פאלשע נביאות.

די זעלבע עונשין קומען צו די ווי: שלאגען אדער אפילו בלויז שעלטען פאטער און מוטער — אנ'אקציע וואס צושטערט דעם יסוד פון פאמיליען־לעבען, וועלכער איז דער ערשטער יסוד פון דיסציפלין אין דער מענשליכער געזעלשאפט. בן סורר ומורה — וועמענס תאווה צום פרעסען און זויפען וועט ברענגען צו גנבה און רציחה. דער זעלבער טעם איז אויך פאר דעם וואס גראבט אונטער א הויז צו בעגנבענען (בא במחתרת) און גונב נפש ומכרו (ווען איינער כאפט א יודען און פערקויפט איהם פאר א שקלאף). דער ערשטער, האבענדיג אז כוונה צו הרגענען דעם בעל הבית ווען יענער וועט זיך איהם שטעלען אין וועג, און דער צווייטער — אין קאמף מיט דעם געכאפטען, אדער יענעם איבערגעבענדיג צום טויט פון זיין קויפער'ס האנד.

נישט אלע עריות (געשלעכט פערקערען) ווערען געשטראפט מיט מיתה, נאר די וואס זענען גרינגער צו טון, מעהר צוגענגליך און מיאוסער. די איבעריגע קומען אפ נאר מיט כרת־שטראף.

אויך נישט אלע עבודה זרה דינסט זענען בעשטראפט מיט מיתת בית דין, נאר די עקרים־עבודות: מתפלל זיין צו איהר, אדער נביאות זאגען אין איהר נאמען, אדער געברויכענדיג כשוף.

אכטונג צו געבען אויפ'ן פאלק דארף מען האבען שופטים און שוטרים. די ערשטע צו בעשטימען די שטראף, די לעצטע — עס דורכצופיהרען, איבער די לאקאלע שופטים פון יעדער שטאט, דארף זיין א בית דין הגדול אין ירושלים. וועלכער האט דאס לעצטע ווארט בנוגע א פסק דין, דערויף מוזען שוין זיין פעסטגעשטעלטע דינים בנוגע עדות, ווי זיי אויסצופרעגען, און ווי זיי צו בעשטראפען פאר פאלש עדות (עדים זוממין) זאגען.

דער מלך וואס יודען מעגען אויפנעהמען, דארף זיין איינער פון יודישען אפשטאם, ער זאל אליין קענען די תורה און געבען מעהר אויטאריטעט דעם בית דין צו קענען צווינגען דעם פאלק אויסצופאלגען וואס ער זאגט ארויס.

וויסענדיג אז די תורה איז אנ'אייביגע אבער אז צייט שטעהט נישט אויף איין ווארט, זי ענדערט בעגריפען און ארט לעבענס; פון א מדבר וואנדערענדען פאלק וועט ווערען א פאלק פון ערד־בעארבייטער; פון קאלאניסטען — געשעפטסלייט; פון בירגער אין אנ'אייגען לאנד — פערטריבענע אין פרעמדע לענדער; און כדי אויסצומיידען די מעגליכע ענדערונג וואס איינעם אדער מעהרערע וועט זיך פערגלוסטען ביי געוויסע געענדערטע אומשטענדע, האט די תורה שטרענג פערזאגט: לא תוסיפו ולא תגרעו ממנו — נישט צולייגען און נישט ארונטערנעהמען דערפון. זאל דאס האבען געווען ערלויבט וואלט עס מענשען געבראכט צו טראכטען, אז די תורה איז נישט פון גאט געגעבען, נאר פון מענשען געמאכט, דערפאר איז זי נישט קיין אייביגע.

די תורה איז אבער יא אייביג, דערפאר מעגען בתי דינים פון יעדען דור מאכען סייגים כדי די מצוות זאלען אפגעהיט ווערען און די סייגים גופא בלייבען אייביגע. די זעלבע מעגען אויך מבטל זיין א געוויסע מצווה, אין דער פארם פון א הוראת שעה (נאר פאר איין מאל, צייטווייליג), אבער נישט אויף שטענדיג (לדורות).

אט די אויטאריטעט, צייטווייליג מבטל צו זיין א מצווה אדער א טייל פון איהר, איז געגעבען נאר צום בית דין הגדול — די העכסטע אינסטאנץ — אבער נישט צום יחיד. מעג ער אפילו זיין דער גרעסטער אין לערנען ביי יודען. אויב דאס וואלט געווען ערלויבט צו יעדען יחיד, וואלט בטל געווארען דער גאנצער ציל וואס די תורה האט זיך געשטעלט: צו מאכען פון אלע איינצעלנע יודען איין גאנץ פאלק מיט איין תורה.

דערמיט ווערט פערשטענדליך די שווערע שטראף (מיתה) אויף א זקן ממרא, ד.ה. ווען איינער פון בית דין גדול (סנהדרין) געהט ארויס מיט זיין מיינונג אנטקעגען דעם פסק דין פון זיי אלעמען, אדער די מאיאריטעט פון זיי, עובר זייענדיג אויף דעם „אחרי רבים להטות".

עובר זיין אנ'עבירה קען א מענש דורך איינע פון די פיער אומשטענדען: זייענדיג געצוואונגען דערצו פון אימיצען (אנוס), נישט וויסענדיג אז דאס איז אנ'עבירה (שוגג), וויסענדיג קלאר די עבירה נאר נישט קענענדיג איינהאלטען די תאווה (מזיד), אדער גאר צו להכעיס טון, דעמאנסטראטיוו (ביד רמה).

דער אנוס ווערט נישט בעשטראפט און האט אויף זיך קיין זינד נישט, ווי למשל דער דין פון נערה המאורסה וואס איז פון אימיצען פערגוואלטיגט געווארען זייענדיג אין פעלד, וואו איהרע געשרייען האבען נישט געקענט געפינען קיין אפקלאנג אין מענשליכע אויערען זיי זאלען איהר קומען צו הילף. דערפון לערנט מען אפ אומעטום, אז דעם אנוס קען מען נישט בעטראכטען פאר א בעל עבירה.

דעם שוגג קען מען שוין יא בעטראכטען פאר א בעל עבירה, וואריים ווען א מענש זאל איבערטראכטען גוט איידער ער טוט וואס, וואלט ער קיין פערזעהען נישט געמאכט, דאס איז אלזא נאר א נאכלעסיגקייט און א שלעכטען ווילען דערביי, דערפאר קומט איהם נישט קיין שטראף, נאר א קרבן דארף ער יא ברענגען.

דערין איז דער חילוק צווישען יחיד און פארשטעהער פון רבים, דער בית דין: אויב א יחיד פיהרט אדער פסקנט צו אנדערע זיי זאלען זיך פיהרען לויט זיין אויסטייטשונג, געגען דער מאיאריטעט, ווערט ער א מזיד אפילו זייענדיג א שוגג.

אבער דער בית דין הגדול, האבענדיג א טעות אין דין, ווערט בעטראכט פאר א שוגג, אבער א א שוגג וואס איז קרוב למזיד פאר וועלכעס דער יחיד הדיוט ווערט יא בעשטראפט און דער בית דין הגדול — נישט.

מזיד איז שוין פריהער ערקלערט, און זיין שטראף איז לויט די עבירה: צי מיתת בית דין, צי מלקות — אויף א לאו שיש בו מעשה, אדער מכת מרדות, — אויף א לאו שאין בו מעשה, אדער א געלד־פערגיטיגונג.

ערגער פאר אלעמען איז דער, וואס טוט להכעיס, בעווייזענדיג דערמיט, אז ער צילט נאר עובר צו זיין אויף דער תורה, אהן שום הנאה דערפון, ווי עבודה זרה למשל, וואס מיינט צו בעווייזען „קדמות", און אזוי אויך אנדערע עבירות, פאר וועלכע די שטראף וואלט נישט געווען זעהר גרויס, נאר אויב ער טוט עס דעמאנסטראטיוו, קומט איהם מיתה בית דין. אין אזא פאל קען קומען מיתה פאר עסען פליישיגס און מילכיגס צוזאמען, אנטאן שעטנז אדער פאר'ן ארונטערשניידען די פאות, פאר די עבירות קומט נישט קיין מיתת עונש (מיתה אלס נאטירליכע שטראף) נאר מיתת כפירה (טויט־שטראף פאר'ן לייקענען). די ראיה איז פון די שבטים וואס זענען פערבליבען אויף יענער זייט ירדן און געבויט א מזבח, האבען די איבעריגע שבטים דאס געהאלטען פאר א גרויסע זינד, מיינענדיג אז דאס מיינט זיך צוריקציהען פון דער תורה, און שפעטער זיך בערוהיגט, דערוויסענדיג זייער אמת'ע כוונה.

דאס איז דער טעם, פארוואס עס קומט טויט־שטראף צו אנ'עיר הנדחת פאר'ן בלויז זאגען: „לאמיר געהן און דינען עבודה זרה". אזוי דארף אויך זיין דער דין אויב א יודישע ע"ה בעשליסט עובר צו זיין אויף א געוויסער מצווה, אט די שטראף איז נישט קיין מיתת העונש נאר א מיתת כפירה.

עמלק האט אנגעגריפען יודען מיט'ן שווערד, איז זיין שטראף אויך מיט'ן שווערד, עמון און מואב וואס זיי האבען זיך דערווייטערט פון זיי מחמת קאלטקייט און קארגקייט, איז די שטראף זיי זאלען נישט קענען אריינקומען אין כלל ישראל.

פערבאָרגענע סודות

(הומאָרעסקע)

פון י. ל. בערג

אין אַ געוויסען שבת אינדער־פריה, די באַלע־באַטים האָבען נאָך־וואָס די גאַטקעס אויף זיך אַרויפגענעצען און געהען צו צום פענסטער געבען אַ קוק אויף זייער ליב שטעטעל — זעהט מען אַ שיינעם פריהלינגס־טאָג, אַלץ גריננט און בליהט, די גערטנער די פעלדער, די גאַסען, די דעכער, אַלץ איז געצויגען, רייסען זיך אויף די מיליער אין ברייטע שפּע'דיג בעוואַקסען מיט פרישען גרינעם גראָז, מען קען שוין בריווח אַרויסלאָזען די קאָזע אויף אייגענע קעסט. אָט שפּאַצירט זיך שוין דער דאָזער חיים־אשר אין שפּאַנצער־הויזען און פיהרט זיין קאָזע אויף אָנבייסענס, נאָר אָט זעהט נאָר! מתות האָפּסעלט דאָך שוין מיט'ן טלית אונטער'ן אָרעם אין בית־המדרש אַריין, ווער ווייסט, וואָס איהם איז שוין ווידער געשעהן.

מתות האָט געדאַווענט פאַר'ן עמוד און צעשריגען האָט ער זיך ביים דאַווענען. אַז מען האָט בעשיינפערליך געזעהען, אַז עס איז איהם אַ גרויס אומגליק געשעהען, מוז מען דאָך וויסען וואָס.

אָפּגעדאַווענט שטעלט זיך ביי מתות'ן אַרום אַ רעדעל מענשען און קוקען איהם אָן. וואַרט יעדער, אַז יענער זאָל זיך פרעגען, שווייגען אַלע, שווייגט מתות אויך. קען זיך שוין איין בעל־הבית נישט איינהאַלטען, צולייגט זיך אַ ביזער שמייכעל ביי זיינע שטייפע אַראָפּהענגענדיגע וואָנסעס און ער פרעגט מיט אַ שטאָך: — מתות, האָצעך דיר געדאַכט אַז ביסט אין זאַקראָצין? — רופט זיך שוין אָן אַ צווייטער: — מתות, אָסט הער גיזאָגט, אַז אָסט אונץ אין דרעד מיט אונזערע „מרעטלעך". וו'סאָסטע דער האַנד ווייטער צוגעכאַפּט? ריכט מען זיך אַז מתות וועט אַלע אָנשעלטען און אַוועקגיין, מתות ענטפערט אָבער געפאַלען ביי זיך: — כאָב מורא אַז מיינע „בעגקאַרטעס" עלען מיך פריהער לייגען אין דרעד אַריין.

— וואָסי געשעהן? — פרעגען שוין אַלע פער־חידושט.

— האָב איך אַ דאַרג, אַ כאָלערע, אַז מע פאָלגט נישט אַ טאַטע.

— אָבער וואָסי געשעהען?

— זאָלעס די כאָלערע נעהמען! יעך על מען טעמאָהל נישט אַריינמישען. ביי אונץ איז זאַקראָטשין, אַז...

— אָבער זאָג שוין וואָסי געשעהען?!

— ביי אונץ אין זאַקראָטשין, אַ כאָלערע נע־מען..

— מע פרעגט דאָך דער נישט פון זאַקראָ־טשין, נאָר וואָסי יעצט געשעהן!

— מייז ביטער האַרץ זאָל אויסגיין צו מיינע שונאימס קעפּ, צ'מיינט טאַקע אַז פון וואוילטאָג דאַווען עך פאַר'ן עמוד, ביי אונץ איז זאַקראַטשין האָב יעך...

זעהט מען, אַז מען וועט פון איהם נישט אַרויס קומען, שמייכעלט מען אין די בערד, מען שוין געוואָהר ווערען, וואָס וואָס, נאָר קיין סודות איז אין שטעטעל נישטאָ.

די מתות'שע איז נישט עפּעס סתם אַ יודענע, זי איז פון גרויסען יחוס, איהר טאַטע איז געוועזען שמש ביי די קאַזימיערקער „חברה חייטים" האַלט זי זיך מעשה גבאיטע, שטענדיג האָט זי רויטע פער־ווייניטע אויגען. זי האָט שטענדיג פאַרוואָס צו וויי־נען. און ווען אַלע באַלעבאַטים מיט זייערע ווייבער, קינדער, קעץ, הינט און קאָזעס ליגען יעצט האַלב נאַקעטע אויף דער גאַס, פאַר זייערע שטובען און כראָפּען אין דעם זיסען שבת־נאָכמיטאָגדיגען שלאָף, זיצט מתות אין דער שטוב און בורטשעט אונטער די נאָז „אַ כאָלערע, ביי אונז אין זאַקראָטשין, און די מתות'טע זיצט אויף דער שוועל און וויינט. און וויינען, וויינט זי נישט עפּעס ווי סתם אַ יו־דענע, נאָר מיט אַ ניגון פון תחינה צו סליחות, קלאָגט זי: „אוי מיינע פערבאָרגענע סודות, קען זיי דאָך קיינער נישט וויסען.

מתות האָט אַ טאָכטער ביילע־זיסעל, ביילע־זיסעל האָט אַ „שטעל" ביי קלמן קאַליקע און קלמן קאַליקע האָט אַ שותף יוסל, אָט דאָס איז דער אינהאַלט פון דער גאַנצער מעשה.

ביילע־זיסעל איז אַ מויד אַ ברען, קיין איבעריגע יפת־תואר איז זי נישט, נאָר דערפאַר האָט זי אַ געשטעל: הויך ווי אַ טעלעפאָן־סלופּ, ברייט ווי איהר מאַמעס ספּודניצען, און פעט. הענט האָט זי גאָלדענע, דאָס הייסט אַז זי קען מיט זיי געלד פערדינען. אינגאַנצען שטעטעל איז נישטאָ נאָך אַזאַ דינסט ווי ביילע־זיסעל. אַז זי גייט אַ שייער אָפּ אַ פּאָדלאָגע, בלענדט זי נאָר אַזוי, ווער שמועסט קאָכען און געפּעס־וואַשען, דערצו איז זי דאָך גאָר אַ בריה. קאָכען וואָלט זי פאַר'ן קייזער אויך געקענט און געפּעס־וואַשען. וואָס נעהמט זי דען אַלס שפּיגעל, אויב נישט אַ אויסגעפּוצטען באָדעם פון אַ קופּערנעם ראָנדעל.

איהר גרעסטע מעלה איז, וואָס זי האָט ליב איהר פאַך. זי וואָלט אָהן דעם נישט געקענט לעבען. זי פלעגט זאָגען:

— אַז כ'על ווערען אַ גבירטע און על אָבען אַ דיענס, עלעך זי אַלץ לאָזען טון, אַפילו פּאָדלאָגעס שייערען, אַפילו געפּעס וואַשען, אויב זי וועט אַנדערש נישט וועלען נאָר קופּערנע ראָנדלען פּוצען — דאָס שוין נישט, כ'זאָל אַפילו וויסען אויס גבירטע צו ווערען, זאָלעך וויסען, נאָר דאָס שוין נישט. און קופּערנע ראָנדלען וועלעך מיר קויפען אַ סך, עלעך מיר, און על מיר מיט זיי אויספּוצען אַ סאַלאָן, וואָס ביים גרעסטען גביר איז נישט דאָ אַזעלכעס, איז נישט דאָ, און יעדען טאָג וועלעך מער זיי אַראָפּנעהמען און אָפּפּוצען, עלעך מער זיי, אַז זאָלען גלאַנצען ווי גאָלד, זאָגעך ענק, כ'זאָג ענק אַז איכעל מער אויספּוצען אַ סאַלאָן, ט'זיין עפּעס אָנצוקוקען, ט'זיין.

האָט זי דאָך געקענט האָבען אַ שטעל אין שטאָט ביים גרעסטען גביר און מאַכען אַ פערמעגענס, פאַר וואָס דען זיצט זי עפּעס ביי קלמן קאַליקען? נאָר דאָס איז שוין גאָר פשוט, פרעגט אַ קינד וואָס קען נאָך נישט רעכט רעדען, וועט עס אייך שוין ענטפערן אַז ביילע־זיסעל איז טאַלמע טאַלע־טעס טאַלע. דאָס הייסט אַז ביילע־זיסעל ריכט זיך, דאָס קלמן קאַליקע וועט מיט איהר חתונה האָבען.

קלמן קאַליקע איז נישט אַזאַ פערשוין ווי ביילע זיסעל. ער איז נישט אַזוי הויך, נישט אַזוי ברייט און נישט אַזוי דיק, און ביילע זיסעל איז אַ „שה תמים", אָהן אַ פעהלער און קלמן קאַליקע איז אַ קאַליקע, זיין רעכטע הענט און פוס זענען פּאַראַלי־זירט ער קען דאַדורך נישט גיין נאָר ריטשט זיך. נאָר ער איז מעהר יחסן ווי ביילע־זיסעל, מיט דעם וואָס ביילע זיסעל קען פערדינען געלט און ער האָט געלט און נישט בלויז געלט נאָר אויך אַ קלייטעל און אַ קליין הייזעל.

דער דריטער העלד פון דער געשיכטע איז ווי געזאָגט, דער שותף יוסל, ער איז שוין דווקא אַ הויכער, ברייטביינעגער, געזונדער יונג, וואָס האָט זיך שוין געשלאָגען און גובר געווען ביי אַלע שקצים פון שטעטעל און איז בכלל אַ יונג, וואָס קען געבען אַ געשריי ווען מען דאַרף, קען אונטערהאַקען די זייטען ווען מען דאַרף, קורץ אַ מענש אַ המושלם וואָס טויג צו אַלעם.

מיט איין זאַך זענען די כאַראַקטערען פון קלמן קאַליקע און זיין דינסט ביילע־זיסעל גלייך, — זיי זענען נישט קיין געדולדיגע מענשען און נישט זייענדיג געדולדיג צו וואַרטען אויף דער ווייטער צו־קונפט, איז אין איינעם אַנ'אויפהערנאַכט צווישען זיי געשעהען „פערבאָרגענע סודות"... ווען איהר דאַרף פרעגען: ווי קומט דער־צו דער שותף יוסל? וועל איך אייך אויסזאָגען אַ סוד, אַז דער שותף יוסל איז גאָר קיין שותף נישט. קלמן קאַליקע האָט איהם נאָר גענומען צו זיך, כדי מיט איהם צו דעקען חו־בות. דאָס הייסט אַז, ווען אַ בעל־חוב קומט מאַהנען צו קלמן קאַליקע, מאַכט ער אַ אונשולדיגע מינע און זאָגט: „וואָס קומט איהר עפּעס צו מיר, איך האָב דען אַ דעה, איך האָב אַ שותף יוסל.

און דערביי בעווייזט זיך דער שותף יוסל אין דער טיר און דער בעל־חוב טראָגט זיך גלייך אָפּ, כל זמן ער האָט נאָך גאַנצע ביינער. און ווען די „פערבאָרגענע סודות" האָבען אָנגעהויבען ווערען וואָס אַמאָל ווייניגער פערבאָרגען און מתות מיט די מתותטע זענען געקומען צו קלמן קאַליקע מיט אַ גע־וואַלד:

— גזלן. וואָס האָסטו געטון!? האָב כאָטש כאָלערע, מיט איהר חתונה."

האָט ער געענטפערט זיין שטענדיגען תירוץ:

— וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס האָט איהר זיך אָנגעטשעפּעט אין מיר? איך האָב אַ שותף יוסל...

מתות האָט געהאַלטען אין איין כאָליע ווערען און אין איין דאַווענען פאַר'ן עמוד, און די מתות'טע האָט געהאַלטען אין איין קלאָגען מיט אַ ניגון פון תחינה. אָבער דאָס אַלעס האָט געהאָלפען ווי אַ טויטען באַנקעס און ביילע־זיסעל האָט געמוזט פאַה־רען קיין וואַרשאָ, נאָר אַזוי ווי די „פערבאָרגענע סודות" האָבען זיך שוין געהאַט אין איהר צופיל איינגעבירגערט, האָט זי איבעראייניגט מיט זיי אויך אָנגעוואוירען דאָס געזונד און איז אַהיימגעקומען מיט אַ האַרץ־פעהלער אַ קראַנקע און צעבראָכענע, נישט קענענדיג ריהרען מיט קיין אבר.

ליגענדיג אין בעט, זעהענדיג שייערען פּאָדלאָגעס און נישט קענענדיג זיך דערצו צוריהרען, האָט ביילע זיסעל אַ האַלב לעבען אָנגעוואוירען. די אויגען האָבען איהר געפינקעלט דאָס האַרץ האָט איהר געציטערט און זי האָט געקרעכצט — מאַמע, מאַמעניו, ווען עלעך שוין געזונד ווערען. ווען? וויפיעל באָלט יעצט נישט געלעגען צו בעט וואָלטעך נישט וואָלטעך ענק געוויזען ווי אַזוי ביילע זיסעל שאַרט אָפּ אַ פּאָדלאָגע, זי וואָלט נאָר אַזוי געבלענדט. קיין שפּרענקעלע וואָלט אַפילו נישט געבליבען, וואָלט נישט. אוי, מאַמע, מאַמע!

די מאַמע האָט פערגראָבען דאָס פּנים אין איהר ברייטער ספּאָדניצע און געקלאָגט מיט דעם תחינה ניגון.

איין מאָל אין אַ הייסען תמוז־טאָג ווען ביילע־זיסעל איז געלעגען אין בעט אַ שוואַכע און קוים געקענט דעם אָטעם ציהען, און איהר שוועסטער פראַדעל האָט אָפּגעוואַשען דאָס געפּעס ביי איהר בעט, ביילע זיסעל האָט דאָס געדולד פערלוירען און געגעבען אַ שפּרונג־אַרויס פון בעט מיט אַ געשריי: „גזלנטע! אַזוי פּוצט מען אַ קופּערנעם ראָנדעל"? און איז געשווינד צוגעשפּרונגען און גענומען רייבען דעם ראָנדעל מיט אַלע כוחות, אַלע שטוב־מענשען האָבען געשריגען זי האָט אָבער גאָר נישט געזעהען, נאָר פעסט געהאַלטען דעם ראָנדעל, אין דער האַנט, און געריבען מיט די לעצטע כוחות, עס האָט איהר געשווינדעלט פאַר די אויגען, שוועהר געוואָרען דער קאָפּ און זי האָט אַלץ קראַמפּהאַפט געריבען דעם ראָנדעל, ביז זי איז געפאַלען אין חלשות.

אַ גאַנצע וואָך איז זי געלעגען אָהן בעוואוסט־זיין אין גרויסע היץ און געהאַלטען אין איין רעדען פון פּאָדלאָגעס, געפּעס און קופּערנע ראָנדלעס.

דער סוף איז געווען אַז זי איז איינמאָל פאַר־טאָגס געשטאָרבען.

לאַנג נאָכדעם, ווי אַלע זענען פון קבר אַוועק געגאַנגען זענען נאָך מתות מיט זיין ווייב דערביי געבליבען. מתות איז געשטאַנען און שטום געקוקט אויפ'ן פרישען בערגעל ערד, וועלכעס האָט צוגעדעקט זיין טאָכטער און די מתות'טע איז דערויף געלעגען אויסגעצויגען און געכליפּעט. דער ערשטער איז מתות געקומען צו זיך און געזאָגט: „נו, ביילע־זיסעל כאָטש נאָך היינט געאַרבייט געגעסען. קום אַהיים. די מתות'טע האָט געפאָלגט און געקלאָגט מיט איהר געוועהנליכען תחינה־ניגון.

!!! ריינקייט און אונריינקייט !!!

(לויט דער יודישער תורה)

פון הרב יהושע שפּעטמאַן

עס איז דאָ אַ גאַנצע טייל משניות, די 6־טע טייל, וואָס רופט זיך „טהרות", וואו עס רעדט זיך וועגען טומאה וטהרה. ריינקייט און אומריינקייט, דער טייל משניות ווערט סימבאָליזירט מיט'ן וואָרט „דעת"; דאָס מיינט, אַז כדי צו האָבען דעת פערשטאַנד, וויסען, מוז עס זיין מיט'ן בעגריף פון ריינקייט טהרות — ודעת זו סדר טהרות (שבת ל"א).

די הויפּט דיני „טומאה" געהמען אַרום, אַז מען זאָל נישט אָנריהרען קיין טומאה, ד.ה. אַז מען זאָל זיך נישט צוריהרען צו קיין אַנשטעקענדע אָדער אומריינע זאַך.

אַז מען הויבט זיך אויף אין דער פריה, אַז מען בעריהרט אַנ'אויג אָדער יעדעס אַנדערע אבר אומגעוואַשען, מיט אומריינע הענד. איז דאָס אבר ווערט אָפּגעהאַקט צו ווערען (גוזמא קאמר), אַזוי ווייט האָבען די חז"ל פערשטאַנען דעם בעגריף פון ריינקייט. אין זוהר איז דאָ „ההולך ארבע אמות בלא נטילת ידים חייב מיתה". אַז איינער געהט פיר איילען אין דער פריה, נישט געוואַשען, איז ער ווערט פון טויט. פערשטענדליך אַז דאָס איז אַ גוזמא, אָבער דאָס ווייזט ווי וויכ־טיג עס איז אין דער יודישער תורה דער בעגריף פון ריינע הענד. דאָס שטיצט זיך אויף אַ כלל „ידים עסקניות הן" (סוכה י"ט). די הענד בעריהרען שטענדיג פערשידענע געגענשטאַנדען, דערייבער מוז מען זיי האַלטען ריין און זיי זענען מיינסטענס עמ־פינדליך צו איבערטראָגען דאָס אַנשטעקענדע אין אַלע טיילען פון קערפּער ביי דער ערשטער בעריהרונג.

ווען מען וואַשט זיך אין דער פריה, מאַכט מען אַ ברכה „על נטילת ידים אשר קדשנו במצותיו". די ערשטע ברכה, וואָס אַ יוד מאַכט אין דער פריה, איז אויף ריינקייט, און וואַשען. אויך איז ביי די יודען גרויס די מצוה פון וואַשען זיך צום עסען. און נאָכ'ן עסען, און אָפּוויפּען ריין די הענד. אין ספר געפינט זיך: והתקדשתם והייתם קדושים, והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים — בדי קדוש אני, זה שמן לסוף הידים להעביר הזוהמא (ברכות נ"ג רש"י) אַז דאָס וואַשען איז אַ סימבאָל פון ריינקייט און הייליגקייט. (כידוע היא אסמכתא).

ר' יוחנן ברכות פ' היה קורא, זאָגט אַ כלל ווען אַ מענש יוצא'ט אויף אין דער פריה, זאָל ער זיך מאַכען ריין, און זיך וואַשען און זאָגען קריאת שמע, „הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, יפנה ורוחץ ידיו במים קודם שיקרא קריאת שמע", דאָס איז דאָס מקבל זיין דעם עול מלכות שמים פאָלקאָם, אַז מען זאָל זיך מאַכען ריין אינערליך און אויסערליך. ריינקייט ברענגט צו טהרה „נקיות מביא לידי טהרה, ע"ז כ' מהרש"א.

אינטערעסאַנט איז, אַז ר' יוחנן איז אויך אַ גרויסער מקפיד, אַז מען זאָל געהן ריינע מל־בושים און זאָגט (שבת קי"ד) „כל תלמיד חכם שנמצא רכב על בגדו חייב מיתה", יעדער תלמיד חכם ביי וועלכען מען געפינט אַ אומריינעם פלעק אין מלבוש איז ער ווערט דעם טויט (גוזמא קאמר כמו הענין הולך ד' אמות כלא נט"י חייב מיתה), (סוטה ד'), המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם, אַז איינער איז מזלזל אין וואַשען די הענד ווערט ער אויסגעריסען פון דער וועלט.

אויך זעהט מען ווי גרויס מען האָט געהאַל־טען דאָס עסען אין ריינקייט, ר' מאיר זאָגט (ברכות מ"ז), ווער הייסט אַן עם הארץ? דער וואָס עסט נישט דאָס עסען אין ריינקייט, איזהו עם הארץ מי שאינו אוכל חוליו בטהרה", (ירושלמי שבת י'), „כל מי שדר בארץ ישראל יאוכל חוליו בטהרה ומדבר בלשון הקודש יאומר קריאת שמע בבקר ובערב מובטח לו שהוא בן עולם הבא". ווער עס וואוינט אין ארץ ישראל און עסט זיין עסען אין ריינקייט און רעדט אין לשון הקודש, און זאָגט קריעת שמע צוויי מאָל אין טאָג, איז אַ בן עולם הבא.

מ'האָט געלעגט אין „חרם" „איינעם, וואָס האָט גערינגגעשעצט דאָס וואַשען די הענד (עדיות פ"ה). דער תנא ר' עקיבא האָט זיך מוסר נפש געווען נאָר דעם וואַשען די הענד צום עסען (עירובין כ"א).

אַז איינער טרינקט אין נישט קיין ריינע כלי האָט ער אַ עבירה (מכות ט"ז), „אל תשקצו את נפשותיכם", איהר זאָלט נישט פערומריינגען אייך. עס ווערט דערצעהלט פון הלל הזקן אַז ווען ער איז אַוועק פון לערנען איז ער געגאַנגען אין מרחץ און האָט געזאָגט, אַז ער געהט טון אַ מצוה, אַ גמילת חסד מיט'ן קערפּער, שטיצענדיג זיך אויפ'ן פסוק „גומל נפשות איש חסד", (משלי י"א) דאָס איז אַ גמילת חסד פאַר אַ מענש וואָס איז אַ חסיד...

בעזונדער איז אין פיל ערטער, אָנגעוויזען ווי אַזוי מען ברויכט זיך צו האַלטען ריין. „אַז מען האַלט אומריין דעם קאָפּ, ברענגט עס צו בלינד־קייט, אומריינקייט פון מלבושים ברענגט שמוציגקייט אין קערפּער, אומריין האַלטען דעם קערפּער ברענגט קרעץ און בלאָטערען שחין" (נדרים פ"ז).

מען זאָל נישט האַלטען געלד ביים מויל און עסענס זאָלען נישט שטעהן אונטער'ן בעט, און ברויט זאָל מען נישט צוריהרען מיט קערפּערלי־כען שווייס (פסחים קי"ב), מען טאָר נישט איינ־האַלטען אין זיך קיין אומריינקייט... אַפילו קיין רגע, ווייל אויסער וואָס עס ברענגט פערשידענע אינערליכע קרענק, איז עס אַ עבירה, פון „לא תשקצו", מען זאָל נישט זיך פערמיאוסען דעם קער־פּער... (פסחים יבש"ץ). עס איז בעוואוסט, אַז ביי די מצוה פון תפילין מוז מען האָבען אַ ריינעם גוף... „תפילין צריכין גוף נקי".

צום סוף איז וויכטיג צו ברענגען נאָך עטליכע שטעלען, וואָס זענען נוגע דאָס געזונדהייט פון מענשען.

מען דאַרף עסען באַלד אין דער פריה „פת שחרית" (בתלמיד בכ"מ), און מען זאָל דאָס עסען גוט צוקייען, עס זאָל זיין גוט צוקאָכט אין ריינע כלים...

מען דאַרף מאַכען גימנאַסטיק. אויסגלייכע די אברים און ביינער „עצמותיך יחליץ, זו מעולה שבברכות (יבמות ק"כ). אויסגלייכען די ביינער דאָס איז די בעסטע ברכה, מען ברויכט צו האָבען זונען לופט, זוהר החמה מרפא (נידה ה"). די ליכטיגקייט פון דער זון היילט, חיגרא ריומא מסי (נדרים ט.) אידלא יומא אידלא קצירא, דער טאָג איז האַרן יראַ

קען אַביסעל לייכטער, מען זאָל נישט טרינקען קיין אומגעקאָכט וואַסער... און טרינקען אַ סאָרט טיי... במ"ל (חולין ק"ז).

עס איז דאָ פיל ערטער אין תלמוד, וואָס צייגען ווי אַזוי מען ברויכט זיך האַלטען אין פער־שידענע בעוועגונגען און מאָמענטען פון לעבען... עס איז געווען אויך אַ לימוד וואָס מען האָט געלערענט צוגלייך מיט אַלע דינים האָט מען אויך געלערנט די תלמידים ווי זיך צו האַלטען און צו פיהרען לטובת דעם געזונד און ריינקייט, און ווען איין תנא האָט פאַרגעוואָרפען זיין רבין, אַז אַב־שטאַט תורה, דינים, לערנט ער מיט איהם עפּעס וועגען געזונד היטען און ריינקייט און דעריבער גלויבט עס נישט צו איהם צו געהן, האָט מען איהם געענטפערט „הוא עסיק בחיי דבריתא ואת אמרת במילי דעלמא כל שכן זיל לגבוה" (שבת פ"ב), ער לערנט וועגען לעבען פון מענש, און די רופסט עס אַן פּראָסטע וועלט־זאַכען. דו ברויכסט נאָך גיכער צו געהן לערנען וועגען געזונד און ריינקייט.

אַ שטאָט, וואו עס איז נישטאָ קיין דאָקטאָר אָדער אַ מרחץ, טאָר מען דאָרט נישט וואוינען (ירושלמי קידושין פרק ד').

ווען מען זעהט דורך, די פערשידענע פּרטים ווי אַזוי אין דער יודישער תורה ווערט אַרומגערעדט יעדער פּרט בעזונדער, וועגען אַלעם וואָס בעהמט אַרום דעם מענשליכען גוף, דאָס עסען, טרינקען, שלאָפען, זיצען, שטעהען, געהען און אַנדערע מענשליכע בעדערפעניסען, קען מען מיט שטאָלץ זאָגען, אַז די יודישע תורה איז אַ תורת חיים און דרכיה דרכי נועם.

צום סוף וויל איך צוגעבען, אַז דאָס פערשטויסען דאָס יודישע פאָלק אין דער גוטאַ און ענג־שאַפט, האָט פיל געווירקט אַז זיי זאָלען פערליהרען די מעגליכקייט פון ריינקייט האַלטען, אָבער ווען מען קוקט זיך גוט צו צום יודישען פאָלק, אין זייער אָפּגעהיטענקייט, פון נבלות, טרפות, און מאכל כשר. אין דאָס ריינקייט פון יודישען פאַמיליען לעבען, מיט די פערשידענע היגיענישע דינים פון טומאה וטהרה, וואָס דאָס איז אַ גרויסער הויפּט־יסוד ביי דעם יודישען פאָלק אין טהרת המשפחה בישראל, בעגרייפט מען, אַז דאָס אַלעס האָט געהאַט אַ גרויסע ווירקונג אויף דעם קיום היהדות און דאָס איז אַנ'אייגענאַרטיגקייט פון יודישען פאָלק.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כב
23
אלול תרצ"ב

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 5.28
זון-אונטערגאנג 5.38

ליכט=צינדען: 5,22

פון האנדעלס-געריכט

אפמאך פון „פערדינאנד קעניג'ס יורשים" בעשטעטיגט דורכ'ן אפעלאציע-געריכט

די פירמע „פערדינאנד קעניג'ס יורשים" בע־זיצער פון א ציגעלניע, אפטעקער און פארבעריי, אויף פאביאניצקא 49, האט אין אפריל פ. י. בע־קומען א „נאדזור" אויף 3 חדשים. דער בילאנס אויפ'ן 1־טען מערץ 1931, האט זיך געשלאסען מיט דער סומע פון 2.849,845 זל. נאכ'ן אפלויף פון די 3 חדשים, האט דאס געריכט פע־אָרדענט צו עפענען אונטערהאנדלונגען וועגען א רעגולאציע־אפמאך.

אויף דער קרעדיטארען־פערזאמלונג פון 19 נאוועמבער 1931, האט די פירמע פארגעלעגט צו בעצאהלען די פולע הונדערט פראצענט אין דריי ראַטעס אהן צינזען, דער פארשלאג איז פון די קרעדי־טארען אנגענומען געווארען, און פון געריכט בע־שטעטיגט געווארען.

איין פירמע טערעזע גיפע האט אפגעגעבען אנ'אפעלאציע צום אפעלאציע־געריכט, פאדערענ־דיג פון דער פירמע, א חוץ די פולע 100 פראצ. אויך צינזען פאר דער צייט, און דעם חוב צו פער־זיכערען מיט איהרע היפאטעקען.

דאס אפעלאציע־געריכט האט די פאדערונג אפגעווארפען און דעם אפמאך בעשטעטיגט.

זי האט ער נישט דערשאסען

אבער אלייז האט ער געמוזט בעגיין זעלבסטמארד

(2) אין האטעל „קלוקאס" ציגעל־גאס 36 האט מען נעכטען אינדערפריה געפונען א דערשאסענעם דעם 22־יאהריגען וואצלאוו סיגולא (פון זשעלגנע 6).

מ'האט געבען איהם געפונען א בריף, אַדרע־סירט צו זיין כלה, אין וועלכען דער זעלבסטמער־דער דערקלערט, אז מחמת דעם, וואס נישט זיין משפחה און נישט די מוטער פון זיין כלה דערלויבט אויף זייער שידוך, האט ער בעשלאסען צו בעגיין זעלבסטמארד.

חוץ מזה שרייבט ער אויך אינ'ם בריף, אז לכתחילה אויך געוואלט דערשיסען זיין כלה, נאר אזוי, ווי זי האט אנאלטע מוטער — האט ער רחמנות געקראגען, און גענומען זיך נאר אליין דאס לעבען.

ס'הייסט כלומרשט: אויף בראנפען

און מען טעראריזירט די געוועלבער אויף באלוט

(2) נעכטען זענען געשטאנען פאר'ן קרייז־גע־ריכט: דער 39־יעהריגער וולאדיסלאוו גוטקאוווסקי, דער 37־יאהריגער יוזעף גאוראנסקי, און דער 41־יאהריגער יוזעף פשיבישעווסקי, וועלכע זענען בע־קאנט אלס פראפעסיאנעלע גנבים און מעסער־שטעכער.

די דאזיגע 3 חברה־לייט האבען צוזאמען מיט נאך אנדערע געפיהרט אין דער געגענד פון באלוט א מין „טאשעמקע"־טעטיגקייט, וואס איז בעשטאנען אין טעראריזירען די באלוטער סוחרים, און אויס־פרעסען ביי זיי געלד, כלומרשט אויף בראנפען א. א. וו.

געכאפט האט מען די דריי, בעת זיי האבען זיך אנגעזעצט און אויף פערשידענע אופנים געפייר־ניגט דעם בעקער ראמאן קאטליצקי פון זגערזשער 111.

זיי האבען איהם שרעקליך טעראריזירט, און ער האט פונקט ווי א סך אנדערע, — און צווישען זיי יודען אויך — געהאט מורא צו מעלדען אין דער פאליציי, אונטער דער דראהונג פון טויט...

דער פראקוראר האט געפאדערט א שטרענגען פסק פאר די שולדיגע, אנווייזענדיג אויף דער נויטיג־קייט צו אפשרעקען די פינסטערע עלעמענטען פון בענוצען זיך מיט טעראר, וועלכער הויבט זיך אן ארויסצוווייזען אין אלע גרעסערע פוילישע שטעט.

גוטקאווסקי און גאוראנסקי האבען בעקומען אנ'אורטייל — צו 2 יאהר טורמע און צו אפנעהמען די רעכט אויף צעהן יאהר.

פשיבישעווסקי איז, צוליב'ן מאנגעל אין בע־שולדיגונגס־מאטעריאל, פרייגעשפראכען געווארען.

אכטונג!

סוחרים, קליינהענדלער, פאבריקאנטען און האנדווערקער!

קומט מאסענווייז זונטאג, דעם 25=טען ד. ח. 4 נאכמיטאג

נארוטאוויטשא 20 — אין „פילהארמאניע" — נארוטאוויטשא 20

אויף דער פארלעזונג פון בעקאנטען רעכטס=פובליציסט

י. איינפעלד

איבער דער העכסט-ברענענדער פאר אייך פראגע:

„ווי האלט עס מיט דער פליכט איינצופיהרען האנדעלס=ביכער"

5751 — בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע.

אפילו „זשידעס" פלעגען קומען...

אר-און-וויי, שיין זעהט מען היינט אויס אין דער כלה=בראנזשע!

(2) נעכטען איז אין שטאטישען געריכט פאר־געקומען א כאראקטעריסטישער פראצעס, וועגען פאלגענדער געשיכטע:

די 35־יאהריגע ראזאליא קלאמראווסקא (פון גלובנע 62) האט אנגעקלאגט דעם 23־יעהריגען סטאניסלאוו בארטאשטשיק פאר שווינדעל, ערקלעה־רענדיג פאר'ן געריכט, אז אין אפריל ה. י. איז בארטאשטשיק אריין צו איהר אין דער וואוינונג אלס ארבייטסלאזער בעטען א נדבה.

זי האט זיך דאן מיט איהם נעהנטער בע־קענט; ער איז איהר געפעלען געווארען, און ס'איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז ער האט איהר אפילו מבטיח געווען, אז ער וועט מיט איהר חתונה־האבען.

אז זי האט פון איהם ארויסבעקומען דאס ווארט, האט זי איהם אויסגעקליידט, געקויפט אנ'אנצוג, א מאנטעל, סחורה, און צוגעגעבען איהם נאך 150 זל. במזומן...

בינו לביני האט זיך בארטאשטשיק איבער־לייגט און חרטה געהאט אויפ'ן שידוך.

אויפ'ן פראצעס, צו זיין פערטיידיגונג דער־קלעהרט ער פאלגענדעס:

— דאס ווארט — האט ער געזאגט — וואלט ער געהאלטען און חתונה געהאט מיט דער קלאמ־ראווסקא, ווען נישט דאס שלעכטע אויפפיהרען זיך פון איהר.

ער האט — האט ער דערקלערט — בעוויזען דערצו, ווייל ער האט זי אליין געכאפט ביי דער האנד.

א געוויסע ושעלינסקא, ביי וועלכער קלאמ־ראווסקא האט געוואוינט, און וועלכע האט אויפ'ן פראצעס פיגורירט אלס עדות, האט דערקלעהרט, אז צו דער פאני ראזאליא פלעגען קומען נישט נאר מאנספילען, נאר אפילו זשידעס... אזוי אז זי האט איהר דעריבער געמוזט אפזאגען דעם צימער.

אין זיין לעצט ווארט האט בארטאשטשיק געבעטען מ'זאל איהם פריישפרעכען, און אז ער וועט בעקומען ארבייט, וועט ער איהר, דער קלאמ־ראווסקא, צוריקגעבען דעם חוב.

מ'האט איהם פרייגעשפראכען.

מ'האט איהם צורעכט = געמאכט

(2) דער איינוואוינער פון דארף פאיאנקאוו, קוילער קרייז, וולאדיסלאוו אנטקיעוויטש איז נעהערנעכטען אויף זיין ראווער צהיים.

האבען איהם 2 פערזאָן פערהאלטען אויפ'ן שאסעי, אראפגעשלעפט אראם פון ראווער, צו־גענומען 190 זלאטעס אין מזומן־געלד, אראפגע־שלעפט איהם די שטיוועל, און מיט די אלע זא־כען אנטלאפען.

פאליציי זוכט די רויבער.

דריי חדשים זיצען

פאר פעלשען א דאקומענט פונ'ם ארבייטסלאזען-פאנד

(2) דער 25־יאהריגער ארבייטער לעאן גראבאווסקי האט געפעלשט א דאקו־מענט, וואס ער האט גענראפט צושטעלען אין ארבייטסלאזען־פאנד, און אזוי ארום ארויסבעקומען פון דארטען אויף א נישט־בערעכטיגטען אופן 129 זלאטעס.

ער האט דערפאר נעכטען בעקומען פון געריכט א פסק — 3 חדשים צו זיצען.

אמטליכעס

(2) נעכטען האט זיך צוריקגעקעהרט פון אורלויב און איבערגענומען זיין אמט דער לייטער פון ארבייטס־געריכט, ה' זאוואדזקי.

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג=ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 183=17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,

פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: ווקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, קארסעטען א. א. וו.

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

רעגיסטראציע פון יאהר=גאנג 1914

היינט פרייטאג ד. 23 סעפט. דארפען זיך שטעלען צו דער רעגיסטראציע יונגעלייט פונ'ם יאהרגאנג 1914 וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5־טען קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען־נעמען הויבען זיך אן מיט די ליטערעס:

F G H Ch

און פון 13 קאמיסאריאט:

A B C D E F G H Ch I J K

מארגען, שבת ד. 24. פון 5 קאמיסאריאט:

I J K

און פון 13־טען קאמיסאריאט:

L M N O P R S

מ'דארף מיט זיך מיטברענגען אלע נויטיגע דאקומענטען.

מלוכה'שע אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע

היינט פרייטאג, דעם 23 סעפטעמבער

M N O P R S T U W Z Ż

לאדזער דעלעגאציע אויפ'ן קאנ=גרעס פון די יודישע סטודענטען

פון פוילען אין אויסלאנד

היינט ווערט געעפענט אין ווארשא דער צווייטער קאנגרעס פון יודישע סטודענטען פון פוילען שטודירענדע אין אויסלאנד. אויף דעם קאנגרעס וועלען בעהאנדעלט ווערען וויכטיגע פראבלעמען פאר דער יודישער אקאדעמישער סטודענטען עמיגראציע ווי: די פעסער־פרבינ־הנחה־וויזעס, באהן־הנחות, נאסטריפיקאציע א.א.וו. פון לאדז איז ארויסגעפאהרען א צאהלרייכע דע־לעגאציע מיט'ן סטוד. א. ברושזשינסקי, פרעזעס פון פאריזער יודישען סטודענטען פעראיין בראש.

דער תירוץ איז גוט...

הלמאי ער האט דערשאסען א מענשען

(2) מיט 2 טעג צוריק האט דער וואלד־וועכטער יוזעף סאיטא, פון דעם גראף אסטראווסקי'ס וועלדער, דערשאסען דעם 25־יאהריגען פויער סטאניסלאוו יאנאווסקי, וועלכער האט אין וואלד אויסגעהאקט א בוים.

דער מערדער פערטיידיגט זיך דערמיט, וואס אז זיין הונד האט נאכגעיאגט דעם וואלד־גנב, האט דער לעצטער דערלאנגט דעם הונד מיט דער האק איבערן קאפ.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ש. יאנקעלע־וויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימאנאווסקיע גא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), ס. האמבורג (גלובנא 50), ל. פאוולאווסקי (פיעט־רקאווער 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע און רענאמירטע

קאנקורענץ=פערפומעריע

י. דרוקער

5 זאוואדזקא 5

טעל. 175=92

מאכט בעקאנט איהרע געעהרטע קונדשאפט, אז פון 1־טען אויגוסט ה. י. זענען די פרייזען אויף אלערארט קאסמעטיק

ווייטער רעדוצירט געווארען

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען, די פיינסטע פודערן, טואלעט־זייפען א. א. וו.

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלען ראבאט!!!

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"
פערבאנד-טרופע פון א.א.פ. אין פוילען. אנפ.: א. בעזמאן.

היינט, פרייטאג, ד. 23., מארגן, שבת, ד. 24. און זונטאג, ד. 25. סעפטעמבער, 9 אווענד
ווערט געשפילט צום ערשטען מאל אין לאדז דער גרויסער קינא-שלאגער נייעסטע פרעמיערע!

אריפ'ן שווער פון זינד
(פון ארגענטינער יודישען לעבען)

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ מיט דינה האלפערן און סעם בראנעצקי אין די הויפט-ראלן.

1-טער אקט: א גאסט פון ארגענטינע! 2-טער אקט: מיט געוואלד געצוואונגען צו שאנד;
3-טער אקט: גוט איז די נקמה, וואס קומט פון זיך אליין; אין לעצטען אקט: א בראזיליאנער „טאנגא", אויסגעפיהרט דורך דינה האלפערן און סעם בראנעצקי.

גאר געצייכנטע גאסטראלען פון די איבעראל-באליבטע און אנערקענטע ארטיסטען-פאר

דינה האלפערן און סעם בראנעצקי

מארגן, שבת 4 נאכמיטאג צו בילינע פרייזען פון 50 גר. ביז 2.10 זל.

„די גרויסע ירושה"
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ
מיט דינה האלפערן און סעם בראנעצקי אין די הויפט-ראלן.

ס'נעמען אנטייל: פרויען: האלפערן, אמזעל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן. מענער: בראנעצקי, אמזעל, באלבירסקי, האמבורגער, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן.
דיריגענט: ל. זעלמאן. ארט. לייט.: ש. הערשקאוויטש.
סופליאר: וו. נייהויז. טעכנישע לייטונג: ד. אריעל.

אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 2,90 בייטאג-פרייזען פון 50 גר. ביז 2.10

פארטזעצונג פון דער רעגיסטראציע
אויף סערטיפיקאטען פאר'ן מיטעל-שטאנד

ווי בעקאנט האט די א"י-רעגירונג איינגעשטימט צו געבען א געוויסע צאהל סערטיפיקאטען פאר פערזאנען אין עלטער ביז 45 יאהר (ביזאהער איז געווען נאר ביז 35 יאהר). די דאזיגע סערטיפיקאטען זיינען בעשטימט פאר קליינע אינדוסטריעלער, וואס בעזיצען א קאפיטאל פון מינדעסטענס 150 פונט.

די רעגיסטראציע פון קאנדידאטען אויף די דאזיגע סערטיפיקאטען ווערט פארטגעזעצט.

מעלדען קאן מען זיך אין א"י-אמט (שרוד-מייסקע 29) טעגליך פון 10 ביז 1 פארמיטאג.

ראש-השנה-וואונשען דורך דעם קרן-קימת-לישראל

די טראדיציאנעלע תשרי-אקציע פון קרן-קימת, וועלכע האט זיך אנגעהויבען היינטיגע וואך, איז אין פוילען גאנג.

א בעזונדער אכט ווערט געלעגט אויף די אקציעס פון שיקען ראש-השנה-וואונשע דורך דעם קק"ל. די נעמען פון די שיקער וועלען אויך היי-יאהר פערעפענטליכט ווערען ערב ראש-השנה אין דער היגער יודישער פרעסע.

דערמיט ווערט געגעבען א מעגליכקייט יעדער איינעם צו שיקען זיינע וואונשע צום נייעם יאהר דורך דעם קרן-קימת און גלייכצייטיג מיטצוהעלפען צו פערגרעסערען דעם יודישען באדען-בעזיץ אין ארץ-ישראל.

אבצייכען-טאג לטובת דעם קרן-קימת-לישראל

דער היגער קרן-קימת-קאמיטעט האט בעשלאסען אנצופיהרען איינצוארדנען אן אבצייכען-טאג לטובת דעם קרן-קימת אויפ'ן שטח פון דער גאנצער לאדזער וואיעוואדזטווא.

דער אבצייכען-פערקויף אין לאדז איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 18. אקטאבער ד. ה. דעם צווייטען טאג חול-המועד סוכות.

Dr. med.
Józef Imich
ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז און אוירען-קראנקה.
ארדינאטאר פון קרייז-שפיטאל א. נ. פרעז. מאשטשיצקי.
צוריקגעקעהרט
מאניושקי 1, טעל. 209-97.

א נייער שטאטישער שטייער
בילינע בעדער. — סובסידיע אויף א ביבליאטעק

(2) נעכטען איז אונטער'ן פארזיץ פון שטאט-פרעזידענט זשעמיענצקי, פארגעקומען די וועכענטליכע זיצונג פון מאגיסטראט.

עס איז צ. א. בעשלאסען געווארען צו בעשטימען אויפ'ן יאהר 1933 א קאמונאל-צושלאג לטובת'ן מאגיסטראט, אין דער הויך פון 25 פראצענט, פון מלוכהשען אומזאץ-שטייער — פון אלע אונטערנעהמונגען און בעשעפטיגונגען אין לאדז.

עס איז אויך אסיגנירט געווארען א סומע פון 500 זלאטעס אויף צו קויפען ביכער פאר דער אקאדעמישער ביבליאטעק אין לאדז — אין שייכות מיט דער אקאדעמישער וואך.

מחמת דעם, וואס די עפידעמיעס פערשפרייטען זיך שטארק אין דער שטאט, האט דער מאגיסטראט אויך בעשלאסען צו ארגאניזירען א חודש פון בילינע בעדער (פון 1. ביז'ן 31. אקטאבער) אויף וואדנע 25 און אויף מיעלטשארסקיעגא 11.

HYDŁO Kollontay Z PRALKĄ JEST LEPSZE.... pierze, chroni, oszczędza 214a

פערזאמלונג פון הויז-ווירטען
דעם 30 ד. ח. ווערט פארקומען א צוזאמענפאהר

(2) עהרגעכטען איז פארגעקומען אין הויז-בעזיצער-פעראיין אויף נאפיורקאווסקיעגא אן אל-געמיינע פערזאמלונג פון הויז-בעזיצער.

מען האט גערעדט וועגען דער נויטיגקייט צו פערקלענערען די שטייערען, מחמת דער פעראיינונג פון די לאקאטארען, וואס צאהלען זעהר שלעכט דירה-געלד א. א. וו.

פאר א דעלעגאציע אין ווארשא זאלען ווערען ווויצע-מיניסטער, קארטשאק, האבען דערקלערט, אז די פראגע פון פערקלענערען דאס דירה-געלד איז דער-ווייל נישט אקטועל.

עס איז בעשלאסען געווארען אויפ'ן 30. ד. ח. צוזאמענצורופען אין לאדז א וואיעוואדשען צו-זאמענפאהר פון הויזבעזיצער (אין „פילהארמאניע") בכדי צו ארומרעדען א רייהע פרינציפיעלע פראגען, און אינטערווענירען ביי די געהעריגע פאקטארען וועגען סדר'ן בעזונדערע ענינים.

Casino
pod nową dyrekcją

היינט און פאלגענדע טעג!
פילם בעשאנקען מיט א גאלד ענעם מעדאל
דראמע פון אן איבריגער מאמע א. נ.:
„EMMA"
אין דער הויפטראלע די פאפולערסטע און גרעסטע טראגיקערין
MARIE DRESSLER
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטואליטעטען.
אנהויב פון די סעאנסען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

אויף גייער'ס מארק
ענטשטעהט די ריזיגע מאדערנע האנדעלס-האלע

דער ריזיגער בוי פון דער נייער האנדעלס-האלע אויף גייערס מארק, האט ארויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס צווישען די הונדערטער מארק-שטייער און בויד-בעזיצער.

דער אופן פון האנדעל ביי די ביזאיצטיגע בער-דינגונגען האט נישט געקענט ברענגען די געהעריגע נוצען אין געשעפטען. דער סוחר איז קיינמאל נישט געווען זיכער, אז זיין סחורה וועט נישט פערניכטעט ווערען דורך רעגען, שניי אדער זון. ער האט נישט געקענט האנדלען אווענד-צייט, צו-ליב דער פינסטערניש, ער האט בכלל נישט געקענט, ווי געהעריג ענטוויקלען זיין געשעפט צוליב די אומנארמאלע בעדינגונגען.

איצט ווערען די אלע חסרונות בעזייטיגט. טויזענדער מענשען קומען איצט אנקוקען דעם בוי פון דער מאדערנער האנדעלס-האלע, וועלכע וועט האבען צעהנדליגער געוועלבער, פיל צעהנדליגער בוידען און דער גאנצער שטח, וועלכער פערנעהמט עטליכע צעהנדליג קוואדראט-מעטער, וועט זיין גע-דעקט מיט א רונדען גלעזערנעם דאך, לויט דער נייעסטער קאנסטרוקציע אהן סלופעס און פי-לארען. דאס וועט אפהיטען די סחורה פון פער-ניכטונג און די סוחרים פון פערקיהלונג. א חוץ דעם, האט די האלע עלעקטרישע אינסטאלאציע, קאנאליזאציע, אספאלטירטע און הילצערנע פאדלא-געס, און בכלל אלע איינארדנונגען, וועלכע מ'קען זיך נאר פארשטעלען.

אויסער דעם גרויסען שטח אויף דער האלע, איז צוגעגרייט א קאלאסאל גרויס ארט פאר פוהרען און ספעציעלע האלע אויף גרינצייג.

די גרויסע מעלה פון דער נייער האלע איז, וואס זי ליגט אין צענטער פון א קווארטאל, וואס האלט זיך אין ענטוויקלען. אין אן ארט, וואס ליגט אין גרויסע ארבייטער-קווארטאלען און נייע וואוינונגס-קאלאניעס, און וועלכע האט בכלל א גרויסע בעפעלקערונג, וואס דארף איצט דעם סחורות-פער-ברויך בעפרידיגען ערשט אין שטאט. דארט גע-פינט זיך אויך די אויטאבוס-סטאציע, וואו ס'קומען יעדען טאג הונדערטער פראווינצער סוחרים. הונדערטער סוחרים און קליינהענדלער ווארטען אויף דער ערעפענונג פון דער האלע, וואס וועט איינגע-כען פארקומען.
5827

Dr. Z. RAKOWSKI
ספעציאליסט פאר
אוירען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען
11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)
טעל 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2.
אין כעלמי פון 8—9 פריה.

(125

ר. איזראעל
דאס בופעט-מיידעל
א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

— ניין, האט ליאווא געענטפערט, איך ווייס נישט, איך האב דאס פריילין אלא פייערשטיין נישט געזעהען א לאנגע צייט פאר מיין ארעסט.

— אבער איהר האט געוואוסט וואו זי געפינט זיך?

— פון וואנען האב איך דאס געזאלט וויסען? איך בין נישט געווען איהרס קיין נאהענטער פריינד

— הייסט עס, אז איהר האט קיין אהנונג נישט געהאט, וואו דאס פריילין פייערשטיין האט זיך געפינען, האט דער אויספארשונגס-פונקציאנאר סאר-קאסטיש געזאגט, און אפשר קענט איהר עפעס איי-בעם „אנ'ארענטליכען מענש מיט'ן נאמען ראבערט מאוסיני"?

א שוידער איז אדורך ליאוואן איבער די ביי-נער, ער האט געפיהלט, אז ס'איז שלעכט, אז דער ענין אלא מיט ראבערטן איז אדורכגעפאלען, ער האט גארנישט געענטפערט, דערפאר ווייל ער האט נישט געוואוסט וואס פארא פראגען ס'וועלען נאכקומען

— איהר ענטפערט נישט, איהר ווילט נישט פעררראטען אייער חבר

— ראבערט איז נישט מיין חבר

— איהר קענט דרייסט זאגען, אז ראבערט איז נישט געווען אייער חבר

— פארוואס נישט געווען?

— דערפאר, ווייל ראבערט לעבט שוין נישט און פאר זיין טויט האט ער אונז איבערגעגעבען זעהר וויכטיגע זאכען, וועלכע מיר האבען געדארפט וויסען און וואס פון אייך האבען מיר זיי נישט געקענט ארויסבעקומען

— און איהר וועט פון מיר ווייטער גארנישט ארויסבעקומען, האט ליאווא מיט כעס געזאגט, די פאליציי פראוואצירט מיך, דאס אלץ איז נישט אמת, איך קען נישט קיין אלא פייערשטיין און איך קען נישט קיין שום ראבערט, איך וועל מעהר קיין ער-קלערונגען וועגען דעם נישט געבען, ווייל איך האלט עס פאר א פראוואקאציע...

דער בעאמטער האט אפגעשטעלט און נישט דערלאזען, אז ער זאל אזוי חוצפה'דיג ווייטער רעדען

— מיר ווילען געפינען מיטלען אייך צו צווינ-גען, אז איהר זאלט רעדען און נישט נאר רעדען, נאר אויך דערציילען און קודם כל וועגען אייער געהיימניספולען אנפיהרער, וועגען וועלכען איהר אליין ווייסט געוויס נישט, דאס וועט זיין דאס איינ-ציגע מאל ווען איך וועל אייך גלויבען, ווען איהר וועט זאגען אז איהר קענט נישט אייער אנפיהרער

ליאווא האט שוין געזעהען, אז נישט נאר ראבערט איז דורכגעפאלען, נאר די גאנצע ארגאניזאציע און ער ווייסט, צי ס'איז נישט אימיצער פון זיי ארעסטירט געווארען און זאגט אויס אלע סודות.

די פאליציי ווידער, איז א דאנק איהר פראק-טיק און גענויקייט, שוין געווען איבערצייגט, אז ליאווא קארעלסקי איז נישט קיין אונשולדיג שעפעלע, נאר האט פיל געמיינזאמעס מיט דער פער-ברעכערישער וועלט און אז דער ראפאר'ט פון דער פאליציי איז אינגאנצען אמת. די אויספארשונג האט דעריבער שוין אנגענומען א זעהר ערנסטען כאראק-טער און געווענדעט געווארען אין אן אנדער ריכטונג

ליאווא איז צוריקגעגאנגען אין דער קאמער מיט דעם געדאנק, אז ער מוז אויף יעדען פאל זיך פערשטענדיגען מיט דער „מוהמע גוטשא", וועלכע ווייסט דאך זיכער פון אלץ און לויט איהר ענטפער וועט ער וויסען, ווי אזוי ווייטער צו האנדלען. ווי ס'זאל נישט זיין האט ליאווא שוין געוואוסט, אז ס'איז שלעכט און ער וועט זיך שוין פון דעם ענין נישט ארויסדרעהען.

ער האט אנגעווענדעט אלע מיטלען, כדי ארויס-צושיקען א בריף צו דער „מוהמע" וואס האט זיך איהם איינגעגעבען, ער האט געשריבען, אז ער האט א פערדאכט, אז די גאנצע ארגאניזאציע איז אדורכגעפאלען, לויט די פראגע וואס מען שטעלט איהם אין דער אויספארשונג, האט ער דעם איינ-דרוק, אז אלץ איז פערפאלען, דעם בריף האט ליאווא געוואלט ארויסשיקען דורך אן איבער-עקויפטען וועכטער. די פאליציי האט אבער איהרע מיט-לען און ס'איז פארהאנדען געווען, אז יעדע בעוועגונג פון ליאוואן זאל אפגעהיטען ווערען צו דעם צוועק האט מען צו ליאוואן אין דער קאמער ארייני געזעצט אן איבערגעטוענעם אגענט, וועלכער האט געדארפט צו היטען ליאווא קארעלסקי, דער אגענט האט טאקע געזעהען, ווי דער ארעסטאנט שיקט א בריוועל און גיט עס איבער דעם וועכטער. באלד האט דער אגענט געגעבען צו וויסען דער גע-העריגער מאכט און דאס בריוועל איז שוין גע-ווען אין די הענד פון דער פאליציי, איצט איז פאר-

דער פאליציי שוין קלאר געווארען דער אדרעס פון דער מוהמע „גוטשע", וועלכע איז געווען דער מאהנט אינ'ם ראפאר'ט פון דער בערלינער פאליציי און מ'-וואלט שוין געקענט צוטרעטען צו ליקווידירען די באנדע, אבער כדי צו זיין ווי מעהר צוגעגרייט צו דעם אלעם און צו זאמלען וואס מעהר ידיעות און אינפארמאציעס האט די פאליציי דאס בריוועל נישט פערהאלטען, נאר עס אפגעשיקט אויף דעם אדרעס פון דער „מוהמע גוטשא. אלץ איז אבער אזוי איינגעארדנעט געווארען, אז דער ענטפער וואס ליא-ווא וויל פון דארט בעקומען זאל אויך אריינפאלען אין די הענד פון דער פאליציי, אויף דעם האט מען לאנג נישט געדארפט ווארטען, ווייל באלד אויף צו-מארגענס האט דערזעלבער וועכטער געבראכט א בריף פאר ליאוואן. אינ'ם בריף איז געזאגט געווארען „מיר ווייסען נישט ביז איצט וועגען קיין שום דורכפאל, די פאליציי פראוואצירט געוויס, יעדען-פאלס וועל איך היינט בייטאכט איבערערען מיט'ן אנפיהרער, וועלכער פערשטעהט מעהר ווי איך און דאן וועל איך דיר שרייבען". אויך דאס בריוועל איז צוריק איבערגעגעבען געווארען ליאוואן און אזוי האט זיך פערבונדען צווישען ליאוואן און דער „מוהמע "גוטשא א רעגולערע קארעספאנדענץ, וועל-כע איז געווען בעקאנט דער פאליציי אין יעדען פרט, אייניציגוויז האט די פאליציי פון די דאזיגע בריף זיך אנגעהויבען אויסצוקריסטאליזירען דעם גאנצען ענין. און ס'איז געמאכט געווארען א גע-נויער פלאן ווי אזוי די באנדע צו ליקווידירען, דער פלאן איז אויסגעארבייט געווארען אין יעדען פרט און האט געזאלט ארומנעמען אלע מיטגלידער פון דער גוט-ארגאניזירטער באנדע, א חוץ דעם אנפיהרער אליין, וועלכער איז געווען גוט פערקאנספירירט און זיין נאמען איז אין קיין איין בריף נישט דער מאהנט געווארען.

(פארטזעצונג קומט

הורט-און דעטייל-מערק

ענדערונגען אויף די לאדזער מערק

ווי מיר דערוויסען זיך — וועט אויפ'ן גרינעם מארק ארגאניזירט דער הורט-פערקויף פון פערשידענע ארטיקלען, וועלכע ווערען ווידער-פערקויפט אויף די לאדזער מערק. אויף שייבלערס גמארק ווידער וועט ווייטער דערהאלטען ווערען דער דעטייל-פערקויף. אויף באלוטער נאק ווערט ארגאניזירט דער הורט-פערקויף פון מילך-פראדוקטען. אויף לעאנהארדס מארק וועט דערהאלטען ווערען אויך ווייטער אויפ'ן ברייטען אופן דער הורט- און דעטייל-פערקויף און דאס צוליב'ן גרויסען צאהל פון די אנגעפאהרענע פויערים מיט דארף-פראדוקטען.

אויף דעם מארק ווערט די טעג איינגעפיהרט עלעקטריש ליכט, דערביי זענען אויך געמאכט געווארען בעמיהונגען מצד דער אדמיניסטראציע פון דעם מארק ביי די שטאטישע און רעגירונגס-מאכטען צו פערלענגערן די האנדעלס-שעה'ן ביז 8 אווענד מיט דעם מאטיוו, אז די אייגענטימער פון די בוידען ארבייטען אליין, אהן א געהעריגען פערזאנאל, דערפאר ליגט נישט אין זייער אינטערעס אפצוהיטען די נארמאלע האנדעלס-שעה'ן און זענען אויך נישט צו דעם פערפליכטעט. צוגלייך מיט'ן פערלייגען עלעקטריש-ליכט אויף דעם מארק, ווערט צוגערעכטען גלייכצייטיג צו בויען א הילצערנעם דאך איבער'ן מארק, וואס וועט געבען די פולע מעגליכקייט צו דערהאלטען די פראדוקטען אינ'ם געהעריגען צושטאנד, און וועט פערהיטען די סוחרים פון די פערשידענע אומוועטערן.

קעגענאיבער לעאנהארדס מארק געפינט זיך גייערס פלאץ, אויף וועלכען מ'איז איצט צוגעטרעטען צו בויען האנדעלס-האלעס. אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס די פריוואט-געביידע איז שוין דארט פערענדיגט און וואו ס'וועלען זיך געפינען עטליכע געוועלבער, האט די אדמיניסטראציע פון גייערס פלאץ פערדונגען די דאזיגע געוועלבער פערשידענע סוחרים, נישט קוקענדיג דערויף, וואס לויט די קאנצעסיע איז ערשט געווען פאראויסגעזעהען צו פערדונגען די געוועלבער נאכ'ן ענטגילטיגען פערענדיגען דעם בוי פון די האלעס. דעריבער האבען טאקע די בעאמטע פון אינדוסטריע-אפטיילונג ביים מאגיסטראט, וועלכע האבען פעסטגעשטעלט, דאס בעריהרען פון די קאנצעסיע, האבען צוזאמענגעשטעלט וועגען דעם א פראטאקאל דער אדמיניסטראציע פון די האלעס, ווייל דאס פערדינגען די געוועלבער האט געקענט נאר האבען דאס ארט דאן, ווען די גאנצע בוי פון די האלעס וואלט געווען פערענדיגט און זיי וואלטען געווען איבערגענומען דורך דער בוי-אפטיילונג ביים מאגיסטראט.

5818

דער „אנגעשטעלטען-טאג“

(2) קומענדיגען זונטאג קומט פאר אין לאדז, לויט'ן מוסטער פון ווארשא, דער „טאג פון אנגעשטעלטען“, ראס וועט זיין פערבונדען מיט א גאנצער רייה אויפקלערונגס-אימפרעזעס.

דער ציל פונ'ם „אנגעשטעלטען-טאג“ איז, קודם כל, די ברייטסטע פראפאגאנדע וועגען ארגאניזירען די אנגעשטעלטע-מאסען אין פעראיינען, כדי וואס פעולה'דיגער צו שיצען די פראפעסיאנעלע אינטערעסען.

צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג

(אויפרוף)

יודען, רחמנים בני רחמנים! אזוי ווי אונזער תלמוד-תורה, וואו עס לערנען 300 ארימע קינדער, אויך יתומים ר"ל פון די ארימסטע שיכטען אין לאדז און צוליבן קריזיס געפינט זיך די ת"ת אין זעהר א קריטישער לאגע, עס האלט ביים פערמאכען די ת"ת, ווענדען מיר זיך צו אייך מיט אנ'אפעל: העלפט די ת"ת, זי זאל נישט אונטערגעהן, און ווען אונזערע מיטגלידער וועלען צו אייך קומען מיט ר"ה-וואונשען לאזט זיי נישט ליידיג ארויס, נאר שענקט יעדער לויט זיין יכולת, ובזכות זה וועט איהר אלע זוכה זיין צו א כתיבה וחתימה טובה

מיט אכטונג די פערוואלטונג.
פון תלמוד-תורה „מחזיקי אמונה“,
לאדז, פעפער-גאס 17.

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער

SPLENDID

פייערליכע סעזאן-ערעפנונג! היינט גרויסע ערשט-אויפפיהרונג. נייעסטע שאפונג פון פאראמאנט נאכ'ן ראמאן פון ROSTAND

דער מענש, וועלכען איך האב דער'הרג'עט

(The man I killed)

אין די הויפטראלען: Lionel Barrymore, N. Carrol, Philips Holmes

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-פילם-וואכען-זשורנאל און אקטואליטעטען. זשווירקא'ס צוריקקעהר קיין ווארשא. אנהייב פון די פארשטעלונגען 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

דאס בעקאנטע טוך און קארט-געשעפט

פון די ג. מיטארבייטער פון דער פירמע

ב. גוטטער

אינה. א. י. ווינקלער

לאדז, נאוואמיעסקא 4, טעל. 159-12

פראנט, 1-טער שטאק, לינקס די טיר

עמפפעהלט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער-סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל

פון די נייעסטע הערן און דאמען-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן פון די בעסטע

בילליצער, טאמאשאווער און לעאנארד'ס סחורות

הורט און דעטייל! טאנקורענץ-פרייזען! רעעלע בעהאנדלונג!

געדענקט דעם אדרעס! קומט און איבערצייגט אייך!

וועט פארקומען זונטאג, דעם 25. ה. ח. 4 א זייגער נאכמיטאג אין זאל פילהארמאניע נארוט. 20 בכדי צו בעקומען וועגען דער דערמאהנטער פאר זיי ברענענדער פראגע אנ'אלזייטיגע אויפקלערונג.

ווי האלט עס מיט דער פליכט צו פיהרען האנדעלס-ביכער?

שוין איבער 2 חדשים זייט ס'איז פערעפענטליכט געווארען דער נייער שטראף-קאדעקס מיט'ן בעריהמטען ארטיקעל 280, לויט וועלכען די ברייטע מאסען סוחרים און קליינהענדלער, פאבריקאנטען און האנדווערקער אונטער'ן געשעפט פון דער דראהענדער 6-חדשים'דיגער תפיסה.

דארפען דעריבער אט די אלע פעראינטערעסירטע שיכטען מאסענווייז בעזוכען די פארלעזונג פון בעקאנטען רעכטס-פובליציסט י. אינפעלד, וואס

Dr.

B. Robinzon

צוריקגעקעהרט

פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86

נעמט אן פון 3-4 נאכמ. און פון $7^1/_2$–$6^1/_2$ נאכמ.

Dr. M. LERNER

choroby dzieci

POWRÓCIŁ

Zachodnia 64, telefon 113-09

Przyjmuje od 3–5 pp. 6699

Dr. med. Alfred Fischer

כירורגישע און פרויען-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 292. נעבען גייער'ס רינג

טעלעפאן 164-37.

Doktór SOŁOWIEJCZYK Arkadjusz

choroby dzieci

Przeprowadził się do OTWOCKA

i ordynuje przy ul. Reymota 51a, tel. 74

(dom Majznera)

אכטונג, עלטערן!

מיר מעלדען דערמיט, אז די לימודים אין אונזער שול קומען שוין פאר נארמאל פון היינט, 8 אין דער פריה אן.

די לייטונג

פון דער „בית יעקב“-שול

אין לאדז.

5789

די מאדערנסטע און בעסטע

מענער-היטע

אין אלע פארבען

צו קאנקורענץ-פרייזען

בעקומט מען נאר ביי

Pensjonat Besserowej w Kolumnie

מאכט בעקאנט, אז ער בלייבט ווייטער טעטיג איבער די יום-טובים. עמפפעהלט שעהנע, זוניגע, קאמפארט-איינגעארדענטע צימערן. זעמטליכע בעקוועמליכקייטען. קאנאליזירטע געביידע. רייך-פערזעהענע און געשמאקע כשר'ע קוך. צוגענגליכע פרייזען. אינפארמאציעס ערטיילט פרוי בעסער אין לאדז, פיעטריקאווער 82, טעל. 111-49.

אכטונג! ס'ווערט געדאוועט אופ'ן ארט מיט'ן אנטייל פון א בעריהמטען חזן.

6189

▼BARWNIKI ANILINOWE▼ B.FABRYKANT ŁÓDŹ, ul. ŚRÓDMIEJSKA 6. TEL.188-77

וויכטיג פאר פארבערס אין כעמישע וועשערייען

דעטייל-פערקויף פון אינלענדישע און אויסלענדישע אנילין-פארבען אויף וואל, זייד, לעדער, שטרוי און פאפיר צו פאבריקס-פרייזען ווי אויך א וויכטיגער ארטיקעל פאר כעמישע וועשערייען.

B. Fabrykant

Łódź, Śródmiejska 6.

5799

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

בעקאנטמאכונג

צוליב'ן הערשענדען קריזיס נעהם איך אן און מיין ערשטקלאסיגען

הערן-שניידער-אטעליער

13 ציגעל-גאס 13

זעמטליכע בעשטעלונגען

צו 45 זל. אנ'אנצוג

מיט די בעסטע צודאטען און פינקטליכע, רעעלע אויספיהרונג לויט די נייעסטע פאסאנען. פאר גוטע אויספיהרונג ווערט גאראנטירט, — כ'נעם אויך אן בעשטעלונגען פון אייגענע סחורות.

ס'ווערען אויך אנגענומען פאלטענס און יעשענקעס צו צוגענגליכע פרייזען.

געדענקט דעם אדרעס! — קומט און איבערצייגט אייך

מיט אכטונג שניידער-אטעליער

ק. פריימאן, ציגעל-גאס 13.

צאהן-ארצט

St. Gelberg

זאוואדזקא 14, טעל. 108-33

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 10–1 מיטאג און פון 4–7 אווענד

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע

איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע אין פערלויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין-שרייבען אין משך פון 3 וואכען נאר 6 זל. קילינסקיעגא 50, קוגער-אפיציגע 1-טער שט. מיר ערטהלען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-אריטמעטיק און סטענאגראפיע.

פאר די וואס ענדיגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ — סטענאגראפיע אומזיסט.

בחנם

פאס איך צו אלערליי

ברילען,

און צוויקער

פון די בעסטע אויסלענדישע געשליפענע גלעזער.

אויף די ימים נוראים בעזיך איך א גרויסען אויסוואהל פון

אלערליי ברילען

צו זעהר ביליגע פרייזען

סאלידע און פינקטליכע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג עלטסטע יודישע אפטיק-געשעפט אין לאדז!

Optyk R. HERSZKORN, 1 Cegielniana 1

קיין שום פיליעס בעזיך איך נישט.

די פירמע עקזיסטירט זייט 1892

Ogólnie znany z czystości i solidnej obsługi polecam swój

Zakład Fryzjerski

Sz. P., który prowadzę pod hasłem:

CZYSTO, DOBRZE i TANIO.

CENNIK:

SALON DAMSKI		SALON MĘSKI	
Strzyżenie	70	Golenie z kolońską	30
Ondulacja	1.00	Strzyżenie	70
Mycie głowy	1.00	Strzyżenie chłopca	50
Masaż	1.00	„ maszynką	30
Farbowanie brwi i rzęs	1.50	Mycie głowy	50
		Masaż	50
prócz sobót i dni przedświąt.		cennik obowiązuje cały tydzień	

Manicire 70 gr – Farbowanie we wszystkich kolorach i odmianach, rozjaśnianie, tlenienie, parafinowanie.

E. PIĘKNIEWSKI

Piotrkowska 17, w podwórzu

הײנטיגער גראסבארט׳ס ארויסטריט אויפן הײנטיגן האלפערן-אווענט

די יודישע ליטע אשור האט לעזזעס געזי־טען א גרויסען פעילוסט, דורכ׳ן טויט פון איינע פון איהרע קרעפטיגסטע פערטרעטער — דעם דיכ־טער משה לייב האלפערן.

די ביבליאטעק א.ג. פון בראניסלאוו גראכטער אין לאדז אנדענט איין פרייטאג אין אווענד, אין זאל פון שטאט־ראט, פאמארסקא 16, א ליטעראריש קינסטלערישען אווענד געווידמעט דעם אנדענק פונם גרויסען דיכטער.

אין פראגראם: רעפעראט פון ראטמאן ישראל ליכטענשטיין, דער בעריהמטער ארטיסט־רעציטאטאר הערץ גראסבארט וועט אויפטרעטען אין זיין נא־ציען האלפערן־רעפערטואר.

פון יודישען טעאטער

אין „פילהארמאניע"

ביינס, פרייטאג, הויבען זיך אן די גאסטראלען פון דינה האלפערן און סעם ברזנעצקי, וועל־כע זענען זעהר בעליבט ביים לאדזער טעאטער־עולם. פרייטאג, שבת, ווערט געשפילט „אויפ׳ן שהעל פון זינד". שבת בייטאג — „די גרויסע ירושה".

ביי אישיאס

ערפאר ם אויף א גלאז נאטירליך ביטערוואסער

Franciszka Józefa

האט הערט גענגסטען גיבטערנהיים, וירקט אויף אויסגיביגע דארם-ענטלערונג, צו בעקומען אין אלע אפטהעקען און מקלאר-אפטעטשנעס.

Lek. dentysta **L. GECOWOWA**

przyjmuje **w Lecznicy**

przy ul. Piotrkowskiej Nr. 45 (VITA)

od godz. 3–8 wiecz. 5807

Dr. med. ST. HEINRICH

ספעצ. פאר קינדער און אינערליכע קראנקהייטען

פיזיקאלישע טעראפיע

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 11–1 מיטאג אי פון 3–7 אווענד

פאמארסקא 10, טעל. 147 67.

פאר אונבעמיטעלטע – הנחות. 5789

הונדערט יאהר יודישע ליטעראטור

(ענדע פון 7־טע זייט).

געזעמשאפט. א מענש, וואס האט געליטען און שטודירט אין א מאדערנער שפראך".

אזוי ארום קענען מיר זעהן, אז מענדעלע האט געשריבען צו די מאסען, שלום עליכם פאר די מאסען און פרץ וועגען די מאסען. אין דער ראָ־לע פון א בעל־דרשן טרעט ארויס דער מחבר פון דעם „ווינשפינגערל", כאטש אין זיינע אנדערע ווערק איז ער א מין טרייסטער. שלום עליכמס הויפטציל איז צו פערוויילען, די אויפשריפט אויף זיין מצבה וואס ער האט זי ביים לעבען אליין אנגעשריבען, ווייזט אן, אז דאס איז געווען זיין נאטירליכע נייגונג, וואס אנבעלאנגט פרץ׳ן איז דער אוטיליטאַ־רישער טאן אונטערגעוואָרפען דעם ריין עסטעטישען, צוליב דעם איז ער מעהר סוביעקטיוו ווי יעדער איינער פון זיינע פאָרגייגער.

מענדעלע האט גענומען ערנסט דאס יודישע לע־בען, בערהאן א פייעליכקייט אפילו אין זיינע סאטירען, שלום עליכם האט געזעהן דאס טראַ־גישע ווי עס בעווייזען זיין „סטעמפעניו", און זיין „טוביה דער מילכיגער"; אָבער ער האט בעזונ־דערס געזעהען דאס הומאָריסטישע אפילו אין די טרויעריגסטע און פאטעטישסטע מאמענטען. אי זיר, אי דער „זיידע", ווי מ׳האט מענדעלען מיט ליבשאפט גערופען, האבען בעהאנדעלט פאקטען, געשיל־דערט אמת׳ע כאראקטערען, איבערערצעהלט געשע־הענישען און איבערגעגעבען דיאלאגען, פרץ אבער האט זיך אפגעגעבען מיט אידעען, זיין אומ־בעוואוסטזיניגער ציל איז געווען, אז דער לעזער זאל דענקען, צוליב דעם זענען זיינע לעבענס־ביל־דער מיט זייער קינסטלערישער אויסבריטונג יוע־ביגער בעגרעניצט אין רוים און צייט, צוליב דעם איז אויך פרץ א מעהר אוניווערסאלער קינסטלער ווי די אנדערע צוויי, ווערהענד די אנדערע צוויי, כאטש זיי זענען פונקט אזוי בעגאבט אלס דערצעה־לער, זענען זיי ביז א געוויסען גראד איינגער־שרומפען דורך דער סביבה פון זייערע כאראקטערען, אין זייער פאל ווערט דער רעאליזם א שטערונג ווי נאר דער מיליע פערלירט זיין בעדייט. אנ׳אי־דעע־סצענירונג אויב זי האט איינמאל געהאט א בעדייטונג מוז שטענדיג לעבען — און מיט אלע שווערע בעגריפען, וואס פרץ האט אריינגעוועבט אין זיינע חסידישע ערצעהלונגען קען ער דאך אפעלי־רען צו מענשען, וועלכע זענען געשולט געווארען אין דעם אינטערנאציאנאלען קולטור־גייסט, וואריס זיי פערשטעהען אפילו ווען זיי קענען נישט „העהען", דאס בילד און בענעהמען דעם גאנצען מהות פון אנ׳ אידעע אפילו ווען די טיילען זענען נישט קלאר.

פרץ איז אזוי ארום דער ערשטער אוניווערסאַ־לער שרייבער צווישען די יודיש־רעדענדע יודען, מיט דעם וואס די פראבלעמען וואס ער בעריהרט זענען וויכטיג פאר אלעמען און נישט נאר פאר יודען, ער שוועבט איבער דער דערצעהלונג און שילדערונג פונ׳ם געזעלשאפטליכען לעבען און מאכט די אידעאלאגיע פון זיינע דערצעהלונגען און עסקיזען אנ׳אלמענשליכע.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 23 סעפטעמבער

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 טעגליכע פרעסע איבערזיכט, 12,10 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 12,45 גראמאפאן-פליטען, 4 40 רעפעראט, 5.00 פאפולערער קאנצערט, 6.00 פארלעזונג, 6,10 לייכטע מוזיק, פערשידענעס, 7,35 ראדיא פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 8 מוזיק־געשפרעך, 8.15 סימפ. קאנצערט. 10,30 ראדיא־פרעסע, 10,35 קאמוניקאט פאר לופט פליה קאמוני־קאציע, 10,40 ספארט-ידיעות, 10.50 טאנץ מוזיק.

* * *

אויסלאנד

7 05 ריגא—סימפאנישער קאנצערט, 7,05 העלזינגפארס—טראמסיע, 8 דאווענטרי—בעטהאָ־ווען-אווענד, 8 האמבורג—אפערע, 8 קרולעוויעץ—סימפאנישער קאנצערט, 8 30 שטראסבורג—קאמעדיע 8,45 רוים—סימפאנישער קאנצערט, 8 45 מיילאנ־ד סימפאנישער קאנצערט, 8 50 מינכען — סימפאני־שער קאנצערט, 9 שטוטגארט—סימפאנישער קאנ־צערט.

שבת דעם 24 סעפטעמבער

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 טעגליכער פרע־סע איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוני־קאט, 12,45 גראמאפאן-פליטען, 3,40 טראנסמיסיע פון לעמבערג, 4,05 גראמאפאן-פליטען, 4.40 רעפעראט, 5 קאנצערט, 6 פארלעזונג, 6,20 לייכטע און טאנץ-מוזיק, 7.10 פערשידענעס, 7.35 ראדיא־פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנ־דעלס קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 8.00 [illegible] מוזיק, 9,50 פרעסע-בעריכט, 9.55 קאמוני־[illegible] פאר לופט פליה-קאמוניקאציע, 10,05 שאפען־קאנצערט, 10.40 ספארט-ידיעות, 10,50 קאנצערט פון גראמאפאן-פליטען.

* * *

8 לאנדאן—סימפאנישער קאנצערט, 8 בעאג־ראד—אפערע, 8.05 בריסטל—אוידיציע 8,05 ווין—אוידיציע, 8 45 רוים-„שמשון און דלילה", 10,20 בערן—אפערעטקע.

מעלדונגען

העברעאישע אווענד־קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, שרודמיעסקא 29.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף די אווענד־קורסען פאר דער העברעאישער שפראך און ליטעראטור.

דער אפצאהל איז א מינימאלער, פאר מיטגלי־דער פון ציוניסטישע גרופירונגען ספעציעלע הנחות.

איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביורא, שרו־דמיעסקא 29 פון 5 ביז 8 אווענד.

ספעציעלע קורסען פון העברעאיש און תנ״ך פארן ראיאן פון דער אלט־שטאט.

איינשרייבונגען אין לאקאל פון קליינהענדלער פעראיין, סטארי־רינעק 10, טעגליך פון 7—9 אווענד

אכטונג, שערער־ארבייטער!

זונטאג, דעם 25. סעפטעמבער, 5 נאכמיטאג קומט פאר אגראדאווא 9 א גרויסע פערזאמלונג פון יודישע און דייטשע שערער־ארבייטער וועגען בע־זונדערס וויכטיגע פאך־פראגעס.

סטיל פעראיין אפטיילונג 7 „נייע" 5761 די שערער־קאמיסיע ביים טעק־

איינשרייבונגען אויף פראפעסיאָ־נעלע פאך־קורסען פון „ארט" וואולטשאנסקא 27, טעל. 23־111

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע קורסען און ווארשטאטען:

1. מעכאנישע רונד־טריקאטאזש־ארבייט
2. מעכאנישע רונדזאקען ארבייט
3. מעכאנישע וועבעריי, ענגליש און קארט
4. מעכאנישע קעטלען פון שטרימף און שקארפעטען.
5. מעכאניש שפולען און טרייבען
6. סוויטער־שטריקעריי פון פארצייכנער
7. הענטשקע־ארבייט אויף שליטען־מאשינען
8. ראדיא־טעכניק (טעאריע און בוי פון אפאראט).
9. גארסעטען־ארבייט מיט מאדעלירען און צושניידען
10. פרויען־שניידעריי [illegible]
11. מאשין־האפט מיט פערצייכנען
12. האנד־שטיקעריי אלע טעכניקען.
13. וועשנייעריי מיט צושניידען.
14. הוט־פוצעריי
15. אנדולאציע און האר־פארבען
16. מאניקיר.
17. צושניידער־קורסען פאר הערען און דאמען שניידער.

לעצטע 2 טעג! ארציפילם פון דער פראנצויזישער פראדוקציע א [illegible] לעצטע 2 טעג!

„KSIĄŻĘ BOUBOULE"

GEORGES MILTON אין דער הויפטראלע:

קעניג פון פאנטאזיע און הומאר, געניאלער קאמבינאטאר, קינד פון דער פאריזער אונטערוועלט.

אויסערן פראגראם: לויה פון פארוטשניק זשווירקא און אינזש. וויגורא נאר אין לונא.

קלאנג-קינא-טעאטער **LUNA**

אנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נ"מ שבת, זונטאג, יו"ט פריהמארגן-פארשטעל. פאספארטוס און פרייקארטען אונגילטיג — אחוץ רעפרעזענטאציאנס-קארטען.

ערעפענונג פון סיזאן! היינט און פאלג. טעג! פילם, וואס איז די גרעסטע קינא-סענסאציע און איבערשטייגט אלע ביז-איצטיגע בילדער

Dr. JEKYLL i Mr. HYDE

מעכטיגע דראמע לויט דער נאוועלע פון L. STEVENSOHN רעזשי: Rouben Momuliana שעפער פון „גרויסשטעטישע נאסען"

אין די הויפטראלען **Frederic March, Miriam Hopkins**

העכסטע שטופע פון דראמאטישע שפאנונג. — נישט נעקוקט אויף די גרויסע קאסטען, זענען די פרייזען נישט געהעכערט. פאספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג ביז׳ן 26-טען ד. ח. — אויסערן פראגראם: קלאנג-צייטונגס-נראטעסקע פיישערס און לאנד-אקטואליטעטען

קלאנג-קינא-טעאטער **Grand-Kino**

אנהויב פון די פארשטעלונגען: 4, 6, 8 און 10 אווענד. — שבת און זונטאג 12 בייטאג.

די 10 פון פאוויאק

העלדישע עפאפיי פון דער געשיכטע פון 1906 יאהר.

היינט און פאלג. טעג דאס גרעסטע מייסטערווערק

אין די הויפטראלען: ADAM BRODZISZ, BOGUSŁAW SAMBORSKI, Karolina Lubienska, Zofia Batycka, Józef Węgrzyn

פאפולערע פרייזען פון די פלעצער. אויסערן פראגראם: „איר די אויערען" און פילם-אקטואליטעטען. פאפולערע פרייזען פון די פלעצער.

קלאנג-קינא-טעאטער **„CORSO"**

זשעלאזנא 2/4.

אנהויב 4 נ.מ. שבת, זונטאג, יו"ט 12 מיט.

W פלאז

היינט און פאלגענדע טעג!

דראמע פון אנ׳ענגלישן אפיציר, וועלכער האט אונטער דעם גורל פון טויט בעת דער וועלט-מלחמה אויסגעפירט אויספירונגען אויף דער פיינדליכער טעריטאריע

אין די הויפטראלע: **Brian Aherne Magd. Caroll**

אויסערן פראגראם: אינטערעסאנטע פילם-אקטואל. | נעכסטער פראגראם: „ברידער קאראמאזאוו" מיט A. Sten, F. Kortner

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE**

זשעראמסקיעגא 74/76

(רוג קאפערניקא)

נהויב 4 נ"מ, זונטאג און יום-טוב 2 נ"מ

[illegible] 1.40, 1–II, 1–II 45 גר. 1-טער סעאנס אלע פלעצער 45 גר.

קלאנג קינא-טעאטערס היינט און פאלג. טעג! צום 1-טען מאל אין לאדז! די נייעסטע פראדוקציע 1932/33

LAURA LA PLANTE אין דעם סענסאציאנעלען סאלאן-פילם א. נ.

METRO (Arizona) **די ליבע פון אפארוטשניק** **ADRIA**

דאס איז א פילם, אין וועלכען די ליבע איז פאר א מאן א זיג פאר דער פרוי גאר... א מפלה.

אויסערן פראגראם: א קלאנג-פארס מיט COHN אין דער הויפטראלע.

2 פשעיאזד 2 — 1 גלובנא 1

Przekazy pieniężne i przesyłki do ZSRR.

PRZEDSTAWICIELSTWO HANDLOWE ZSRR W POLSCE podaje niniejszem do wiadomości, że wszelkie przekazy pieniężne na „Torgsin" przyjmują następujące banki: Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Zachodni, Powszechny Bank Kredytowy oraz Bank Udziałowy, które dają pełną gwarancję należytego i szybkiego załatwienia tych przekazów.

Wszelkich informacyj udzielają wspomniane banki i ich oddziały. Cennik oraz piśmienne informacje po otrzymaniu znaczka pocztowego przesyła Przedstawicielstwo Handlowe ZSRR w Polsce, Warszawa, ul. Koszykowa 4, tel. 9-06-66. 5739

Koncesjonowane Kursy KROJU i SZYCIA A. Rogoziński

Łódź, PIOTRKOWSKA 85, telefon 212-34. PKO 69,027.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אין מיין בעוואוסטער צושניידער-שולע, פיעטריקאווער 85 ווערען אנגענומען נייע שילער אויפ׳ן ספעציעלען הערען- און דאמען-אווענד-קורס, וואס הויבט זיך אן דעם 25/10–1932 אין די שעה׳ן צווישען 8–10 אווענד. דער האנאראר איז נאר 20 זל. א חודש.

נאכ׳ן ענדיגען דעם קורס בעקומט יעדער איינציגער א דיפלאם.

איינשרייבונגען נעהמט שוין אן די קאנצעלאריע פון דער שולע פון 9 פריה ביז 8 אווענד.

בעמערקונג: פערים אין א גרויסען אויסוואהל שטענדיג אויף לאגער.

דער ווינטער איז דא!

ווער ס'וויל אלזא געשיצט זיין פון קעלט און פראסט, מוז זיך גלייך ווענדן, צום דיפל. לאנגיעהריגען קירזשנער-מייסטער

מ. פישלעוויטש, 20 פיעטריקאווער 20

טעל. 221-39

וועלכער פיהרט אויס אמשנעלסטען אונטער אייגענער אויפזיכט לויט די שוין אנגעקומענע נייעסטע מאדעלען זעמטליכע פעלץ-ארבייטען פאר דאמען און הערען צו מעסיגע פרייזען.

WYNALAZEK.

powidła ziołowe

przeciw **astmie, gruźlicy i suchotom**

wynalezione przezemnie St Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3 tysiące, które w każdej chwili można przejrzeć.

Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
mieści się w Łodzi,
przy ul. Brzezińskiej 33
Stanisław ŚLIWAŃSKI

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46/48, tel. 163-80

אפטיילונגען: מעכאנישער, עלעקטראטעכנישער און וועבעריי.
אנמעלדונגען פון קאנדידאטען אויפ'ן ערשטען קורס און אלע קלאסען נעהמט אן די קאנצעלאריע פון דער שולע טעגליך פון 10–2 נאכמ. 7195

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

ערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאי און עס פעלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. -ספעציעלע גרינגע היי' באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך הויכער פראפעסאר'ען מיט מיינע בע- האנדלונג און פון היימישען פראפעסאר

דאקטאר בראבירעוויטש בעזייטיגען זיכער דעם שווערסטען און גע- פעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, ליידענגען מיט הייל-גארסעטען און פאר- רטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטס-פוס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גומענע פיס און הענט, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע- דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס- פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארא[n]מש, פראפ. ד"ר י. מאריש- כער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין דאנקבארקייט דעם גרויסען ספעציאליסט ה' ד"ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פאר ראטעווען מיך פון א שווערער ברוך-קראנקהייט. ה' ד"ר. י. ראפאפארט האט נישט געשוינט קיין מיה, כדי מיך צו בעפרייען פון א זיכערער געפאהר און מיך געבראכט צו א געזונדען צושטאנד. חתמת ביים טראגען זיין באנדאזש שפיל איך פעסט, אז כ'בין פולשטענדיג געזונד.

(—) ארוויל דרעשלער
לאדז, וושכאדניא 4, 2-טער שטאק.

Roczny Wieczorny Kurs Tkactwa

przy **Szkole Przemysłowej**

T-wa Szerz. Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi,

ul. Pomorska 46-48, tel. 163-80

Kancelarja Kursu przyjmuje zapisy od 7-ej do 9-ej wieczorem w poniedziałki, wtorki, środy i czwartki. 7995

שול-ביכער, ספרים, טלית'ם,

שרייב-מאטעריאל, מחזורים, סליחות
25 פראצ ביליגער!
וושכאדניא 34 (פראנט-געשעפט)
ניט אויף אריינגאנג דורכ'ן טויער.

צו בעקומען אלע ש"ס ספרים און לעהר-ביכער, ספעציעלער אויסוואהל פון מחזורים, אויך די וועלט-בעריהמטע ווילנער רב פנינים מחזורים, אויך מיט פוילישע איבערזעצונג: ש"ס, חומשים, משניות, מדרשים, סדורים, טלתים, גארטלעך, קאפלעך, ציצית, מזוזות, שעהנע תפילין. צום נייעם שול-סעזאן פערקויף פון אלערליי שול-ביכער אויך שרייב-מאטעריאל אזוי אז דאס שול-יונגעל קאן זיך אלעס איינקויפען אויף איין ארט און צו רעעלע פרייזען. פאר שול-קינדער — גרויסע הנחות
געדענקט דעם אדרעס:
וושכאדניא 34 פראנט-געשעפט אדער דורכ'ן טויער

חדר „תורה ודת"

עם גן-ילדים

פל. וואלנאשטשי 6 (נייע שטאט)

מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.
איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 און אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאג פון 9–1 בייטאג.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת", וואו סוועט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'וועט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים- געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.
צוליב'ן קריזיס — הנחה-פרייזען.

ביליגער ווי איבעראל

אויפ'ן ווינטער-סעזאן פעלד- בעטלעך פון אייגענער אויסאר- בייטונג, ניקעל-בעטען, פאטענט מאטראצען, קאזעטקעס און באט- טשאנעס, קינדער-בעטלעך, אייזערנע צוליינג-בעטלעך, מאטראצען ספארט-וועגעלעך צו פאבריקס- פרייזען אין א גרויסען אויסוואהל עמפעהלט

KRAJOWA CENTRALA ŁÓŻEK
66 Piotrkowska 66
פאדערט איבעראל די בעוואוסטע פעלד-בעטען מיט דער פירמע „CENTRA"

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH

„KOWALSKINA"

USUWA NAJSILNIEJSZE
BÓLE GŁOWY
FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA
„AP. KOWALSKI" WARSZAWA
ŻĄDAJCIE „KOWALSKINY" ZE ZNAKIEM FABRYCZNYM – SERCE W PIERŚCIENIU
A·K·
ZNAK FABR.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

מצבות פון 30 זל. אז

בין צו די טייערסטע גראניט-דענקמעלער
פיהר איך אויס ביליג און סאליד. אויף ווואונש בעזוך איך די ג' קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פירמע „GRANIT"
לאדז, פאמארסקא 39. 8138

א פריזיר-אנשטאלט פיעטריקאווער 60

אין הויף.

צוליב'ן הערשענדען קריזיס זענען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט. ראזירען מיט קעלניש-וואסער 30 גר., שערען 50 גר., קאפ-וואשען 40 גר.; אין דאמען סאלאן שערען דאמען 70 גר., קאפ-וואשען 1 זל. מאניקור 60 גר. אנדו- לאציע 1 זל. פרובט זיך איבערצייגען.
5192

זשיראנדאלען

עלעקטרישע אין די מאדערנסטע פאסאנען לויט'ן אויסלענדישען סטיל אין א גרויסען אויסוואהל עמפעהלט

די לאמפען-פאבריק

B-CIA LAJB

Łódź, Zgierska 9, tel. 164-95

מיר עמפפעהלען א גרויסען אויסוואהל פון זעמטליכע ראדיא-אפאראטען פון דער בערימטער וועלט-מארקע

Mende-Radjo

DRESDEN

זאווי זעמטליכע ראדיא-טיילען

אמביליגסטע און רעעלסטען קויפט מען

מעטאל-בעטען, מאטראצען אלעראַרט
קינדער-וועגעלעך

אין א גרויסען אויסוואהל ווישימאטשקעס, אייזן-קאסטענס, פעלד-בעטען-פאטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

קאנקורענץ פון 1896,

J.B.WOŁKOWYSKI

פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.

וויכטיג בייעס

— פאר —

סוויטער- און טריקאטאזש- פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז-פערשלוסן

זענען נאר צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכע פערטרעטער הירש-גאלאנטעריע-געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2
טעלעפאן 142-92

מיט אכטונג
„REOR"
sp. z ogr. odp.

א וועבעריי

פון 50 שטיהל פון 36 ביז C64 ברייט
נעהמט אן לויז-ארבייט
קלינגען טעל. 122-76 אדער 152-98. 6273

Dr. med. L. NITECKI

spec. **Chor. skórne, weneryczne i moczopłciowe**
NAWROT 32, tel. 213-18
przyjmuje od 8—10 rano i od 5-8 wiecz. w niedz. i święta od 10-1 pp. 5546

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט- קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe
Naświetlania promieniami Roentgena
Przyjmuje od 1-e do 2³⁰ od 6 do 8³⁰ w., w nied. zielę i święta od 9 do 11³⁰ rano.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr. med. **REICHER**

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Dr. med. **Haltrecht**

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אווענד. זונטאג פון 10–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע - פרייזען.

Dr. med. **Ignacy Grynberg**

ספעציאל - ארצט פאר הערץ און אינערליכע קראנקהייטען
Cegielniana 17, tel. 174-15
נעהמט אן פון 6 ביז 7 אווענד.

Dr. med.
W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2½ – 4 און פון 7 – 8 אווענד

צוריקגעקעהרט
Dr. med. Fischer

אינערליכע און קינדערקראנקהייטען
אלערגיע
נעהמט אן פון 9 - 10 און פון 5—8 אווענד
ul. Andrzeja 2
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. J. HERSZFINKIEL

זשעלאזנא 8a
טעל. 111-87
צוריקגעקעהרט. 6069

דר. מעד. בערמאן

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקה. מענער-שוואכע בעהאנדלונג א. סעקסועלע בעראטונג. נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אווענד. זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען

אויף יום-טוב נישט פערטרעטבאר
צו טרהאלטען אין אלע געשטעפטען!
כשר
צערעס
Ceres
Schicht
צערעס 100%-גער קאקאס-פעטס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון סקאווינא און קען עמפפעהלט ווערן אפילו למהדרין-מן המהדרין

גאנץ לאדז
האט זיך איבער צייגט, אז די
עלעגאנטסטע דאמען- און הערען-שיך
פון די נייעסטע און סלענדישע פאסאנען צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן
צו ערמעסיגטע פרייזען בעקומט מען נור אין דער איבעראל-"ענאמירטער שיך-פירמע
L. FRIEDLAND, Łódź, 15 CEGIELNIANA 15
tel. 171-41
אכטונג, סענסאציע!
ס'איז אנגעקומען א טראנספארט פון די מאדערנסטע הערן-שיך
Original Good-Year Welt צום פרייז פון 22.80

קינסטלעריש-ליטעראַרישער טעאטער
CYRULIK
אין דער געביידע פון „SCALA"
שרודמיעסקא 15, טעל. 232-33
היינט! היינט! היינט!
אויף דער פרעכטיגער פארשטעלונג
„מיר הויבען אן ראזירען"
א. נ.
Rendez-vous פון לאדזער עלעגאנטען פובליקום!
מיט Zizi Halama, Feliks Parnell, Romuald Gierasieński, Zofja Terne
אין דער שפיץ פון ערשטקלאסיגען אנסאמבל. אנהייב פון די פארשטעלונגען 8 און 10 אווענד.

KINO-TEATR
LIRA
אלעקסאנדראווסקא 37
היינט און פאלג. טעג
KEN MAYNARD (1
אין דעם גרויסען סענסאציאנעלען בילד א. נ.
„איינער געגען 10"
דראמע פון אמעריק. סטעפעס מיט Ken Maynard אלס וואהנזיניגער ריטער
PAN TADEUSZ (2
פון אדאם מיצקעוויטש.
אין די הויפטראלען: Leon Luszczewski, Jerzy Leszczyński, St. Jaracz, Jerzy Marr, A. Samberg, Z. Zajączkowska.
אכטונג: פאר שולען וועט ספעציעל דעמאנסטרירט ווערען דער פילם „PAN TADEUSZ" מיט א פרעהליכע קאמעדיע

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

Bilans kraju i Twój własny się poprawią, dzięki używaniu krajowego pierwszorzędnego mydła „TRÓJKA"

פערשידענעס

אנ'ערשטקלאסיג נייע שלאף-צימער און אנדערע מעבעל ביליג צו פערקויפען. פילסודסקי-גאס 49, וואוינונג 28. 5753

א הענדשקע-מאשין 7/8 גראָספערס אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען ביי זאקליקאָווסקי אלטשטאט 15 2 שטאָק. 5777

א 16-ער קעטעל-מאשין אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען, קילינסקיעגא 21, רעכטע אפיצינע 1 שטאָק וו. 17.

אנ'אָבערלאָק, א ניי-מאשין, א לעכער-מאשין צו קויפען געזוכט. אויך איז נויטיג אנ'אָבערלאָק-נייהערין, 2 נייהערינס, איין אויספערטיגערין. צו ערפאהרען ביי מינסטער, נאָוואָמיעסקא 3, געוועלב 44. 6770

ס'איז געפונען געוואָרען א זייגער אויף דער אויטאָבוס-סטאציע אין ווידזעוו, אפצונעהמען געגען סמנים און אנאָנס-קאָסטען ביי פאָמעראַנץ, וואָלבאָרסקא 16. 6767

נעם אָן צום קראַצען סוויטערס, שאליקעס, טשאפקעס, הענדשקעס. מאָגילנער צעגעלניאנא 41 5764

אכטונג שטריקער! איך גיב אהיים אויף לוין אויף 7-ער און 8 מאשינען. די רעפלעקטאנטען ווערען געבעטען אָבצוגעבען זייערע אדרעסען אין דער אדמיני. פון „נייעס פאָלקסבלאט" פאר A. B. C. 5778

Zagubiono $^1/_4$ losu 5 kl. 25 P.P.L.Kl. Nr 14618 Oddać do Grynberga Brzezinska 17. Los zostaje unieważniony. 5738

וויכטיג נייעס פאר אלע לאָדזער וועש-סוחרים און טריקאָטאוש-נייהערס, דערמיט מאך איך בעקאנט דאָס ביי מיר ווערען אָנגענומען לעכער צו שלייפען צו ביליגע פרייזען, רעעלע ארבייט באלד געמאכט קומט אין איבערצייגט אייך. לאָדז פּולנאָצנא 7. ה בלענדאָווסקי אין הויף רעכטס ערשטער איינגאנג. 5858

כ'וויל אריינעהמען א פראצאָווניצע. ' סקען אויך זיין מיט שלאָפען. ערפאהרען פל. וואָלנאָשטשי 9 וו. 13. 5657

זאפאָרט צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען און באלקאָן זאוואדזקא 23 1-טען שטאָק וו. 31 אָפען פון 10–8 פריה און פון 10–8 אָוועגד. 5754

א באלקאָן-צימער זאפאָרט אויף לאָדזשי פאר 2, 3 יונגעלייט אָדער פריילינס עווענטועל שילער זשעראָמסקיעגאָ 4 וואוינונג 8 פר. 1 שטאָק. 5756

ס'איז איבערצוגעבען א צימער פאר א פראצאָווניצע, ווי אויך לאָדזשי פאר עטליכע יונגעלייט אָדער מעדלעך. ערפאהרען ביים צייטונגס-פערקויפער פעטרקאָווער 10. 5752

איבערצוגעבען א שטוב מיט א קיך נאוואָמיעסקא 21 קווער אָפיצינע 1 שטאָק וו, 38.

איך זוך א שלאָסעריי צו דינגען בעשטעהענד פון 2 דרייבענק, עווענטועל אלס שותף. צו ערפאהרען פולנאָצנא 29, באָרנשטיין. 5793

בעקאנטמאכונג ווער עס וויל דינגען א געוועלב אין די האלע פון דאָבראַניצקי נאָוואָמיעסקא נומר 19, קען זיך ערפאהרען אין באר ווארשאווסקי נאָוואָמיעסקא 19, ביי אינהאבער נתן פארבער. 5820

מיזוט-ארבייט

א שטריקער-מעכאניקער זוכט ארבייט אָדער אויפזיכט אויף מעהרערע מאשינען מיט שלעסער צוארבייטען אין פערשידענע טיילען קענטניש שלייפען און שטרימף ארויספאַהרען נישט אויסגעשלאָסען D. H. 5798

א שטריקער אויף פע-דע אָדער זשאקארד זוכט ארבייט פון זאפאָרט. אָפערטען אונטער „זאפאָרט" אין אדמיני. 5739

וויכטיג פאר סוחרים און פאבריקאנטען! קוואליפיצירטער בוכהאלטער-בילאנסיסט, קאָרעספאנדענט, לאנגיעהריגע פראקטיק. זוכט בעשעפטיגונג, עווענטועל שטונדענווייזע. אפערטען פאר "Energja" אין אדמ. „זאָלקסבלאט".

א יונגערמאן פון 18—21 יאהר פון אנשטענדיגע עלטערן ווערט פון זאפאָרט געזוכט אין פארבען-געשעפט פולנאָצנא 8. 5806

עס ווערט געזוכט א לערן-יונגעל פון אָרענטליכע עלטערן צו א צאָהן-טעכניקער, די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמ. 5803

Nauczycielka hebrajska poszukuje posady w szkole, wyjedzie na prowincję, E. Bernbaum, Łódź, Narutowicza 24. 5804

ס'ווערען געזוכט פעהיגע אגענטען און אגענטקעס צו פערשפרייטען אנ'ארטיקעל פון ערשטען געברויך. פילסודסקיעגאָ 31, וו. 15, צו טרעפען פון 10–1 ביטאָג און פון 4–7 אוו. 5704

לאקאלען

איבערצוגעבען א געוועלב אויף דירה-געלד אין בעסטען צענטרום דערוויסען זיך בזשעזשינסקי צעגעלניאנא 10. 6769

אָפצוגעבען א בעזונדער צימער צו שלאָפען ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע, צו ערפאהרען ביי אָסט, 6 שערפיען 39 (בענעדיקטא).

אויף גוטע בעדינגונגען איז אפצוגעבען אנ'ארט מיט א נייה-מאשין פאר א פריילין צו ארבייטען, עווענטועל צו שלאָפען, אויך א מעבלירט צימער, צו ערפאהרען נאָוואָמיעסקא 4 וו. 9. 5796

אכטונג, פון באלד ביליג איבערצוגעבען א געוועלב מיט א פענסטער קילינסקיעגא 20 (ווידזעווער). 5768

אָפצוגעבען אנ'אָרט אויף א פראצאָווניצע אויך אויף לאָדזשי. צו ערפאהרען פאָמאָרסקא 3 2-טער שטאָק 2-טער איינגאנג לינקס וו. 23. 5788

א לעצט זוניג צימער מיט בעקוועמליכקייטען און מיט באלקאָן פראָנט 2-שטאָק ביליג אָפציגעבען זשעלאָנא 65 וו. 14. 5740

פריוועט פאסטענס

א קוואליפיצירטע גאָרסעטשאַרקע ווערט געזוכט, מיט לאָזשי, בעקעסטיגונג, ווי אויך געצאָהלט. ראדאָמסק ריימאָנטא 8. מ. קליינער. 5735

אנ'ערשטקלאסיגער נייהער ווערט פון זאפאָרט געזוכט זיכערע ארבייט ביים קאמאשען-שטעפער י. זיסמאַן זשעלאָנא 23. 5787

עס ווערט געזוכט א יונגעל זאפאָרט פון אָרענטליכע עלטערן אויף אויסצולערנען ביי טריקאָ-וועש געגען באלד-געצאָהלט ביי שעפס זשעראָמסקיעגאָ 8. 5797

ס'איז נויטיג אנ'אונטערמאשינער אויך א מיידעל צו דאמען-קאָנפעקציע באלד געצאָהלט ביי וויינגארטען, פאָדשעטשנא 6. 5805

ס'ווערט געזוכט א טיכטיג לערן-מעדעל צו בעשטעלטע וועש. צו ערפאהרען ביי ליפשיץ נאָוואָמיעסקא 24 רעכטע אָפיצינע וו. 21 3 שט.

איך זוך א יונגעל אויסצולערנען א לייכט פאך באלד צו פערדינען. צו ערפאהרען ביי אָראָווסקי, וואָלבאָרסקא 32. 5814

א שוסטער-געזעלען קען פון זאפאָרט בעקומען ארבייט צו ערפאהרען ביי רייך וואָלבאָרסקא 34. 5810

ס'ווערט געברויכט א שיק-יונגעל ווי אויך א קוואליפיצירטע מאשין-נייהערין צו סוויטערס זאוואדזקא 26 וו. 14. 5812

עס ווערט געברויכט נייהערינס צו טריקאָ און א גוטע וויקאָנטשארקע ווי אויך א יונגעל צו די לעכער-מאשין זיך צו ווענדען קאמיעננא 20 וו. 13. 5809

א פעהיגען יונגע פון אָרענטליכע עלטערן ווערט געזוכט געגען באלדיגער צאָהלונג, פאָמאָרסקא 6 וו. 14. 5800

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.